ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ

ΔΙΠΡΑΧΤΟ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (*)

ΠΡΟΣΩΠΑ :	ΗΘΟΠΟΙΟΙ :
ΝΕΑΡΧΟΣ, γλύπτης.	Π. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ
ΛΟΛΑ, γυναίκα του.	ΝΙΤΣΑ ΓΑΙΤΑΝΑΚΗ
ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, κόρη του.	ΑΛΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ
ΚΥΡΑ ΛΕΝΙΩ	ΧΡ. ΝΑΖΟΥ
ΜΟΣΚΗΣ, γιατρός.	Λ. ΛΟΥΗΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ	Μ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ἡ σκηνὴ σ' ἐπαρχιακὴ πόλη τῆς Ἑλλάδος. Ἐποχὴ σύγχρονη.

ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ

Ἁπλὸ δωμάτιο ποὺ χρησιμεύει μαζὶ γιὰ τραπεζαρία κ' αἴθουσα ὑποδοχῆς. Στὸ βάθος, στὴ μέση, κοντὰ στὸν τοῖχο, πάνω σ' ἕνα βάθρο, τὸ μαρμαρένιο ἄγαλμα τοῦ Νέαρχου—μικρῶν διαστάσεων—ποὺ παριστάνει τὸ «Ξύπνημα τῆς Εὐτυχίας», σὲ μιὰ ὡραία μορφὴ καὶ στάση. Ἀπάνω στὸν τοῖχο ἕνα ἐκκρεμὲς ποὺ σημαίνει τὶς ὧρες. Ἀριστερὰ τοῦ ἀγάλματος ἕνα τζαμένιο παράθυρο μὲ κουρτίνες μακριές, ἀνοιχτές, βλέποντας τὸ μικρὸ κῆπο ποὺ χωρίζει τὸ ἰσόγαιο σπίτι τοῦ γλύπτη ἀπὸ τὸ γειτονικὸ σπιτάκι τῆς Κυρὰ Λενιῶς. Δεξιὰ στὸ ἄγαλμα, ἕνα κρεμαστάρι στὸν τοῖχο καὶ πιὸ ἐκεῖ, στὴ γωνιά, ἡ πόρτα τῆς εἰσόδου.

Ἀριστερά, στὸν πλαγινὸ τοῖχο, ἕνας μπουφὲς μὲ γυαλικὰ καὶ πιατικά, ἕνα φλυτζάνι γάλα, τὰ χρειαζούμενα γιὰ τὰ τσιγάρα κλπ. Πιὸ ἐδῶ, μιὰ πόρτα ποὺ ὁδηγεῖ στὸ δωμάτιο τῆς Λόλας καὶ στὴν κουζίνα.

(*) Τὸ ἔργο αὐτὸ πρωτοεμφανίστηκε τρίπραχτο μὲ τὸν τίτλο "**ΦΩΣ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ**,, στὸ θέατρο «Ἀλάμπρα» τῆς πόλης μας (11/3/1924) ἀπὸ τὴ **ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ** καὶ τὸ **ΜΗΤΣΟ ΜΥΡΑΤ**. Κατόπι διασκευάστηκε σὲ δίπραχτο μὲ τὸ τωρινό του ὄνομα καὶ παίχτηκε στὴν Ἀλεξάντρεια καὶ Κάϊρο ἀπὸ τὴν **ΑΝΘΗ ΜΗΛΙΑΔΟΥ** καὶ **ΣΠΥΡΟ ΣΑΒΒΑ**.

Τὴ μεγαλύτερη του ὅμως ἐπιτυχία ἐσημείωσε στὴν Ἀθήνα ὅπου πρωτοδιδάχτηκε—μαζὶ μὲ τὸ συγγενικό του στὴν καλλιτεχνικὴν ὑφὴ μονόπραχτο "**ΜΑΤΩΜΕΝΟ ΓΕΛΙΟ**,,— στὸ **ΘΕΑΤΡΟ ΚΥΒΕΛΗΣ**, (21/9/1925), ἀπὸ τὴν ἐξαίρετη, μὲ ὡραῖα νιάτα, καλλιτέχνιδα **ΑΛΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ** περιστοιχιζόμενη ἀπὸ τοὺς διαλεχτοὺς ἠθοποιοὺς ποὺ ἀναφέρνονται παραπάνω.

Στὶς 14)16)1925, στὸ ἴδιο θέατρο, δόθηκαν καὶ τὰ δύο ὡς τιμητικὴ τοῦ δραματικοῦ πρωταγωνιστῆ **ΠΕΡΙΚΛΗ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ**.

Ἀπέναντι, μιὰ πόρτα ποὺ ὁδηγεῖ στὸ δωμάτιο τοῦ Νέαρχου καὶ τῆς Φωτεινούλας. Πιὸ ἐκεῖ, μιὰ θερμάστρα στὸν τοῖχο.

Στὸ προσκήνιο, δεξιὰ στὸ θεατή, ἕνα τετράγωνο τραπεζάκι σκεπασμένο μὲ κεντητὸ τραπεζομάντηλο ὅπου εἶνε τοποθετημένη μιὰ λάμπα μὲ ἀμπαζούρ, τὰ χρειαζούμενα γιὰ τὸ κέντημα, ἕνα δυὸ βιβλία κλπ. Ἀριστερά, ἕν' ἄλλο πιὸ μεγάλο, ἐπίσης τετράγωνο.

Μερικὲς πολυθρόνες καὶ καρέκλες. Εἰκόνες στοὺς τοίχους.

Κυριακὴ ἀποκριάτικη. Λίγο πρὶν τὰ μεσάνυχτα. Ἔξω, πυκνὸ σκοτάδι ποὺ πότε πότε διακόπτουν ἀστραπές. Ὁ ἀέρας φυσομανᾶ. Πέφτει δυνατὴ βροχή. Τὰ τζάμια τοῦ παράθυρου κλειστά.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ἡ Φωτεινούλα, ὡς δεκαεφτὰ χρονῶν, πολὺ νόστιμη, μὲ γλυκὰ μεγάλα μάτια, ποὺ καθρεφτίζουν ἕνα θαυμάσιο ἐσωτερικὸ κόσμο, εἶνε καθισμένη κοντὰ στὸ μικρὸ τραπεζάκι καὶ κεντᾶ στὸ φῶς τῆς λάμπας.

Μιὰ χλωμάδα φανερώνει τὴ βαθειά της θλίψη.

Ἀπέναντί της ὁ πατέρας της Νέαρχος, ἕως σαραντατριῶ χρονῶν, μ' εὐγενικὰ χαρακτηριστικά, κάθεται ἥσυχος μπροστὰ στὸ ἄλλο τραπεζάκι καὶ κάνει πασιέντσες. Πότε πότε περιστρέφει γύρω του ἀπλανῆ βλέμματα τέτοια ποὺ προδίνουν τὴ σβυσμένη του διάνοια.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ποὺ σηκώνει τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ κέντημα καὶ βλέπει πρὸς τὸ παράθυρο.— Θεέ μου, τί καιρός!

ΝΕΑΡΧΟΣ, κοιτάζοντας κι αὐτὸς στὸ ἴδιο μέρος.— Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας βασιληᾶς π' ἀγαποῦσε τὸ χορό. (Γελᾶ.) Χά! Χά! Χά!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, γυρίζοντας πρὸς τὸν πατέρα της· μὲ θλιβερὸ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ. — Δὲ νυστάζεις πατέρα;

ΝΕΑΡΧΟΣ, ἁπλώνοντας τὰ χαρτιά. — Μὰ μιὰ νύχτα ποὺ ἔστησε ὁ βασιληᾶς σκάλες γιὰ νὰ κλέψη τὸ φεγγάρι, ἔπεσε κ' ἔσπασε τὸ πόδι του... Κι ἀπὸ τότε δὲ μπορεῖ πιὰ νὰ χορέψη. (Στὴ Φωτεινούλα, ποὺ τὸν κοιτάζει μὲ συντριβή.) Δὲν τὸ πιστεύεις; Ἐγὼ ξέρω καλὰ τὸ βασιληᾶ. Εἶν' ἐξάδερφός μου...Θὰ τὸν φέρω καμμιὰ μέρα νὰ σοῦ πῆ τὴν ἱστορία. (Μικρὴ παύση.) Καὶ τώρα πάει κούτσα κούτσα...Καὶ δὲν ἔχει καὶ κορώνα. (Μὲ σοβαρὸ ὕφος.) Τὸ φεγγάρι γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ, τοῦ τὴν πῆρε κ' ἐσκόρπισε τ' ἀστέρια της στὸν οὐρανό.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ. — Δὲ θέλεις τὸ γάλα σου, πατέρα;

ΝΕΑΡΧΟΣ, μὴ προσέχοντας στὰ λόγια τῆς Φωτεινούλας, μ' ἀπασχολημένος μὲ τὰ χαρτιά.— Νά, ὁ ρήγας κούπα.. Εἶν' ὁ βασιληᾶς...Νὰ καὶ ὁ φάντε μπαστοῦνι... Αὐτὸς εἶν' ἕνας ξένος.. Κοντά του βρί-

σκεται ἡ ντάμα κούπα... Εἶνε ἡ βασίλισσα... Μὰ γιατὶ νἄνε κοντὰ στὸ φάντε μπαστούνι;.. Πάει νὰ πῆ πὼς θέλει νὰ τὴν ἁρπάξη ἀπὸ τὸ βασιληᾶ.... Τὸν καϋμένο πῶς τὸν λυπᾶμαι! (Στὴ Φωτεινούλα.) Σὺ δὲν τὸν λυπᾶσαι;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ναί, πατέρα, τὸν λυπᾶμαι.

(Ξάφνου βροντᾶ δυνατά.)

ΝΕΑΡΧΟΣ, σηκώνεται τρομαγμένος καὶ ρίχνει χαμαὶ τὰ χαρτιά. Τρέχει μ' ὁρμὴ στὸ παράθυρο τοῦ κήπου καὶ φωνάζει. — Πόλεμος!.. Πόλεμος!.. Ρίχνουν κανόνια! Μέσ' στὸ σκοτάδι θὰ μᾶς κάψουν τὸ σπίτι! (Γυρίζοντας πρὸς τὴν κόρη του.) Πρέπει νὰ σωθοῦμε!

ΝΕΑΡΧΟΣ (Π. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ) — ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ (ΑΛΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ)

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ταραγμένη μὰ καθησυχαστικά. — Μὴν τρομάζεις πατέρα, εἶνε βροντές.

ΝΕΑΡΧΟΣ, στὴν ἐπανάληψη τῆς βροντῆς.— Ἄκου! Οἱ ἐχθροὶ ἔχουν μεγάλα κανόνια!.. (Κοιτάζοντας ἀνάμεσα ἀπ' τὰ τζάμια καὶ δείχνοντας μὲ τὸ χέρι του.) Νά, τοὺς βλέπεις;.. Εἶνε καμπούρηδες τυλιγμένοι σὲ μαύρους μανδύες. Τὰ μάτια τους εἶνε μικρούτσικα, κ' οἱ μύτες τους σουβλερές. Τὰ στόματά τοὺς βγάζουν φωτιές.. Ἔρχονται καταδῶ.. Περπατοῦν σκυφτοί.. Κάνουν νὰ σηκωθοῦν, νὰ ψηλώσουν, μὰ τοὺς ἐμποδίζει ἡ καμπούρα τους.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ. — Εἶν' ὁ ἀγέρας, πατέρα, ποὺ σαλεύει τὰ κλαριά.

ΝΕΑΡΧΟΣ. — Νά, νά, κόβουν τὰ λουλούδια τοῦ περιβολιοῦ μας.. Ξερριζώνουν τὰ δέντρα.. Σπάζουν τὴ βρύση μας...

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ἀφήνει τὸ ἐργόχειρο στὸ τραπεζάκι καὶ πηγαίνει κοντὰ

στὸν πατέρα της, προσπαθῶντας νὰ τὸν καθησυχάση. — Καλέ μου πατέρα, τίποτα δὲν εἶν' ἀπ' ὅλ' αὐτά!

(Οἱ βροντὲς ἔχουν πάψη, μὰ ἐξακολουθεῖ νὰ φυσᾶ καὶ νὰ βρέχη.)

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Ἔπαψαν τὰ κανόνια τους.. Τώρα βγάζουν τὰ σπαθιά τους.. Κρυφτῆκαν... Θἄρθουν νὰ μᾶς πάρουν τὸ θησαυρὸ ποὺ χεις κρυμμένο στὸν κόρφο σου.— (Συχάζει λίγο. Φέρνει τὴν κόρη του στὴν ἀγκαλιά του.) — Μὰ ὄχι... Ἐγὼ δὲ θὰ τοὺς ἀφήσω.. Θὰ σὲ φυλάξω μέσ' στὴν ἀγκαλιά μου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Καλὰ πατέρα. Πᾶμε τώρα νὰ καθήσουμε νὰ πιῆς τὸ γάλα σου. (Τὸν πιάνει μὲ τρυφερότητα ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τὸν ὁδηγεῖ στὸ κάθισμά του. Ἐκεῖνος ρίχνει φοβισμένες ματιὲς γύρω του, πότε στὸ παράθυρο, πότε στὴν κόρη του. Ἡ Φωτεινούλα διευθύνεται πρὸς τὸ μπουφέ, παίρνει τὸ φλυτζάνι μὲ τὸ γάλα καὶ τὸ φέρνει στὸν πατέρα της.)— Πιὲ τὸ γάλα σου, πατέρα.

ΝΕΑΡΧΟΣ, βοηθούμενος ἀπὸ τὴν κόρη του πίνει τὸ γάλα του· μὰ ξαφνικὰ τινάζεται ὄρθιος μὲ μεγάλο φόβο· ρίχνει μ' ὁρμὴ χαμαὶ τὸ φλυτζάνι καὶ φωνάζει ἔξαλλος, κάνοντας ἀπότομες χειρονομίες φρίκης.— Μοῦβαλαν φαρμάκι στὸ γάλα οἱ ἐχθροί μου... Ἄ τοὺς ἄτιμους!.. Θέλουν νὰ μοῦ κάψουν τὸ σπίτι καὶ νὰ μὲ φαρμακώσουν.. Ἄ τοὺς κακούργους!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, τρέμοντας ἀπὸ φόβο καὶ συγκίνηση.— Δὲν ἔχει τίποτε τὸ γάλα, πατέρα, μὴν τρομάζεις.

ΝΕΑΡΧΟΣ, μὲ ὕφος παράπονου καὶ σὰ νὰ θέλη νὰ μαλλώση τὴν κόρη του, φωνάζοντας δυνατά.— Γιατὶ δὲν τοὺς ἐμπόδισες;.. Γιατὶ δὲν τοὺς παραμόνευες;.. (Ἡ κατάστασή του ὁλοένα χειροτερεύει, οἱ κινήσεις του γίνονται πιὸ βίαιες. Σηκώνεται καὶ περιφέρεται μέσ' στὸ δωμάτιο γρήγορα κι ἀκανόνιστα, ρίχνοντας γύρω του ἄγριες ματιές, γεμάτες τρόμο μαζὶ καὶ μῖσος.)

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ποὺ ἡ θέση της γίνεται πραγματικὰ ἀξιολύπητη, προσπαθεῖ μὲ καλωσύνη καὶ μὲ γλυκὸ τόνο φωνῆς νὰ καθησυχάση τὸν πατέρα της.— Μὴν ἀνησυχεῖς, πατέρα.

(Τὸν πλησιάζει καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν χαδέψη.)

ΝΕΑΡΧΟΣ, ὁλοένα ξεφωνίζει πιὸ δυνατά, περιφερόμενος βιαστικὰ σ' ὅλες τὶς διευθύνσεις.— Πῶς δὲν τοὺς εἶδες; Ποῦ ἦσουν ὅταν χωθῆκαν ἐδῶ μέσα;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ποὺ τὴν πιάνει ἀπελπισία κι ἀπόγνωση, σαστισμένη τρέχει στὸ παράθυρο τοῦ κήπου, τὸ ἀνοίγει καὶ φωνάζει δυνατά.— Κυρὰ Λενιώ!... Κυρὰ Λενιώ!... Κ' ἐπειδὴ δὲ λαβαίνει καμμιὰν ἀπάντηση, στηλώνει τὰ τζάμια, τρέχει καὶ παίρνει ἕνα ποτῆρι ἀπὸ τὸ μπουφὲ καὶ τὸ πετᾶ μ' ὁρμὴ πρὸς τὴ διεύθυνση τοῦ παράθυρου τῆς Κυρὰ Λενιῶς, ξαναφωνάζοντας δυνατώτερα.— Κυρὰ Λενιώ!.. Κυρὰ

Λενιώ!! (Ξάφνου ἀκούεται ἀπὸ μακριὰ ἡ φωνὴ τῆς Κυρὰ Λενιῶς.)

ΦΩΝΗ Κ. ΛΕΝΙΩΣ.— Τὶ εἶνε Φωτεινούλα. Τὶ ἔπαθες;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, πάντα στὸ παράθυρο.— Τρέχα νὰ χαρῆς ἀμέσως, Κυρὰ Λενιώ, καὶ στεῖλε τὸ Γιαννάκη νὰ φωνάξη τὸ γιατρό.

ΦΩΝΗ Κ. ΛΕΝΙΩΣ.— Καλά, κόρη μου!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, κλείνει τὸ παράθυρο καὶ διευθύνεται ἀμέσως πρὸς τὸν πατέρα της, ποὺ σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἔχει σταθῆ μπροστὰ στὸ ἔργο του καὶ τὸ περιεργάζεται μὲ παράξενες ματιές, περιφέροντας ἀπαλὰ ἐπάνω του τὸ δεξὶ χέρι. Τὸν πλησιάζει καὶ τοῦ λέγει μ' ἀγάπη καὶ συγκίνηση.— Βλέπεις τὸ ἔργο σου, πατέρα, τί ὡραῖο ποὺ εἶνε!.. Θυμᾶσαι τί χαρὰ εἶχες τὴν ἡμέρα ποὺ τὸ τέλειωσες! (Ὁ Νέαρχος κοιτάζει μὲ στοργὴ πότε τὸ ἔργο του καὶ πότε τὴν κόρη του.) Μ' ἐφίλησες καὶ μοῦπες... «Θέλω νὰ παίρνουν πάντα κάτι δικό σου τὰ ἔργα μου. Σ' αὐτὸ ἔβαλα τὸ χαμόγελό σου, στὸ ἄλλο θὰ βάλω τὴ μορφή σου.»

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Ναί, σοῦ τὸ χαρίζω γιὰ προῖκα... (Σὰν ἐμπιστευτικά.) Μὰ πρόσεχε ἀπὸ τὴ μάνα σου... Ξέρει πολλοὺς κλέφτες...

ΣΚΗΝΗ Β'.

Μπαίνει βιαστικὴ καὶ κουκουλωμένη ἡ Κυρὰ Λενιώ. Εἶνε γρηὰ ὡς 65 χρονῶν, μὲ συμπαθητικὴ φυσιογνωμία ποὺ φανερώνει καλόκαρδη γυναίκα.

ΚΥΡΑ ΛΕΝΙΩ, κοιτάζοντας μ' ἀνησυχία τὴ Φωτεινούλα—ποὺ τρέχει κοντά της—καὶ τὸν πατέρα της.— Τὶ τρέχει κόρη μου; Τὶ πάθατε;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, κάνοντάς της νόημα, μὲ προσποιητὴν ἠρεμία.— Τίποτα, τίποτα, Κυρὰ Λενιώ. (Δείχνοντας τὸν πατέρα της ποὺ κοιτάζει μὰ στιγμὴ τὴν Κυρὰ Λενιώ, μὰ ξαναγυρίζει ἀμέσως τὰ βλέμματά του στὸ ἄγαλμα.) Ὁ πατέρας ἦταν λίγο ἀδιάθετος, μὰ τώρα εἶνε καλύτερα.

Κ. ΛΕΝΙΩ, κάνοντας τὸ σταυρό της.— Δόξα νἄχη ὁ Ὕψιστος! Ἀπὸ τὴν τρομάρα μου οὔτε μιὰ καλησπέρα δὲν πρόφτασα νὰ σᾶς πῶ.. Καὶ κάνει ἔξω μιὰ βροχή!.....

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Θὰ βράχηκες Κυρὰ Λενιώ. (Τὴ βοηθεῖ νὰ βγάλη τὸ σάλι της.) Δός μου τὸ σάλι σου. (Τὸ παίρνει καὶ ἀφοῦ τὸ τινάξη λίγο, τὸ ἁπλώνει σὲ μιὰ καρέκλα.— Κρυφὰ, στὴν Κυρὰ Λενιώ.) Πῆγε ὁ Γιαννάκης;

Κ. ΛΕΝΙΩ, χαμηλόφωνα.— Ναί, κόρη μου... Κ' ἡ προκομένη ἡ μάνα σου, ποῦ βρίσκεται;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, στὸν ἴδιο τόνο.— Ἔξω !.. Ἀπόκριες, βλέπεις, δὲ μπορεῖ νὰ χάση τὸ γλέντι.

Κ. ΛΕΝΙΩ, μ' ἀηδία.— Θᾶνε βέβαια μὲ τὸ λεγάμενο ! (Κ' οἱ δυὸ κουνοῦν τὸ κεφάλι.) Ἡ καταραμένη οὔτε Χριστὸ φοβᾶται, οὔτε Παναγιά!..... Μωρὲ ξετσιπωσιά ! (Σηκώνοντας τὰ χέρια της.) Θεέ μου, δὲν κάνεις τὴν κρίση σου; (Γυρίζει καὶ πλησιάζει τὸ Νέαρχο ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ περιεργάζεται μὲ ἡσυχία τὸ ἔργο του.) Εἶνε μιὰ χαρὰ ὁ καλός μου Κὺρ Νέαρχος.

ΝΕΑΡΧΟΣ, ποὺ τὴ βλέπει μὲ καλὸ μάτι.— Ἦρθαν οἱ ἐχθροὶ νὰ μᾶς κάψουν τὸ σπίτι !

Κ. ΛΕΝΙΩ,μὲ πολλὴ καλωσύνη.— Πᾶμε τώρα νὰ καθήσουμε γιὰ νὰ ξεκουραστῆς, Κὺρ Νέαρχέ μου. (Τὸν ὁδηγεῖ στὸ κάθισμά του, παίρνει μιὰ καρέκλα καὶ κάθεται κοντά του. Ἡ Φωτεινούλα στέκεται λίγο παρακεῖ.)

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Ἦταν ἕνα κοπάδι, μαῦροι, κατάμαυροι καὶ κρύβουνταν μέσ' στὸ σκοτάδι.. Ἔβγαζαν τὴ μακριά τους γλῶσσα κ' ἐκορόϊδευαν. (Γελᾶ καγχαστικά.) Χά ! Χά ! Χά !

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Ξορκισμένοι νᾶν' οἱ ὀχτροί, Κὺρ Νέαρχέ μου. Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἔχη γερὸ καὶ νὰ δώση μιὰ καλὴ τύχη στὴ Φωτεινούλα μας.

ΝΕΑΡΧΟΣ, στὸ ἄκουσμα αὐτῶν τῶν λόγων ἡ φυσιογνωμία του γίνεται κάπως χαρωπὴ καὶ κοιτάζει μ' ἀγάπη τὴ Φωτεινούλα.— Δὲ μπόρεσαν νὰ τῆς πάρουν τὸ θησαυρό ! Τὸν ἔχει καλὰ κρυμμένο. (Ξάφνου ἀκούονται δυνατὲς βροντὲς κ' ἕνας δαιμόνιος κρότος ἀπὸ κεραυνὸ ποὺ θᾶπεσε λίγο μακριά. Ὁ Νέαρχος χάνει πάλι τὴν ἠρεμία του, ἀναπηδᾶ ἀπότομα ἀπὸ τὸ κάθισμά του, καταλαμβάνεται ἀπὸ παροξυσμό, μὰ μὲ πιὸ μεγάλη ἔνταση αὐτὴ τὴ φορά. Κάνει σπασμωδικὲς χειρονομίες καὶ τρέχει πρὸς τὸ παράθυρο. Κοιτάζει μέσ' ἀπὸ τὰ τζάμια καὶ φωνάζει δυνατά, ἀνατριχιαστικά.) Ἔχουν μαζί τους καὶ λύκους.. Θὰ βάλουν τοὺς λύκους νὰ μᾶς δαγκάσουν, νὰ μᾶς ξεσχίσουν! (Γυρίζοντας πρὸς τὸ μέρος τῆς Κυρὰ Λενιῶς καὶ τῆς Φωτεινούλας ποὺ ὄρθιες κ' οἱ δυὸ παρακολουθοῦν μὲ συντριβὴ καὶ ἀγωνίαν, ἀποσβολωμένες.) Φέρτε γρήγορα τὸ φῶς.. Νὰ τὸ δοῦν οἱ λύκοι νὰ φοβηθοῦν, νὰ φύγουν... Γρήγορα, γρήγορα ! (Στὸν ἴδιο τόνο.) Ἀ ! Δὲ θέλετε νὰ φέρετε τὸ φῶς; (Τρέχοντας πρὸς τὸ τραπεζάκι, ὅπου εἶν' ἡ λάμπα.) Θὰ τὸ πάρω ἐγώ.

(Οἱ γυναῖκες προσπαθοῦν μὲ γλυκὰ λόγια νὰ τὸν καθησυχάσουν, πηγαίνοντας κοντά του.)

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Μὴν τρομάζεις, κὺρ Νέαρχέ μου. Μὴ βάζεις κακὸ στὸ νοῦ σου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ φωνὴ κουρελιασμένη ἀπὸ τὴ λύπη καὶ τὴ συγκίνηση.)

Σύχασε καλέ μου πατέρα, μὴν κάνεις ἔτσι ! (Μὴ θέλοντας ὅμως νὰ τὸν ἐρεθίσουν περισσότερο, καὶ νὰ χειροτερέψουν τὴν κατάστασή του, δὲν ἐπιχειροῦν νὰ τὸν συγκρατήσουν, καὶ τὸν ἀφήνουν νὰ κάνη ὅ,τι θέλει.)

ΝΕΑΡΧΟΣ, σηκώνει ἀπὸ τὸ τραπεζάκι μὲ τὸ δεξὶ χέρι τὴ λάμπα καὶ τὴν πλησιάζει στὸ παράθυρο, κοιτάζοντας μέσ' ἀπὸ τὰ τζάμια πρὸς τὰ ἔξω. Ἐπακολουθεῖ μικρὴ σιωπή. Οἱ γυναῖκες τὸν παρακολουθοῦν ἀνήσυχες παράμερα... Ξάφνου φωνάζει, βλέποντας πάντα ἔξω.) Νά, μόλις εἶδαν φῶς, ἐτρόμαξαν οἱ λύκοι καὶ χαθήκανε... Οἱ ἐχθροὶ φεύγουν μανιασμένοι... Ὁ ἕνας σκοντάβει πάνω στὸν ἄλλο. Γλυστροῦν, πέφτουν καὶ κυλιοῦνται μέσ' στὶς λάσπες!

(Μὲ καγχασμό). Χά ! Χά! Χά ! (Γυρίζει πρὸς τὶς γυναῖκες, κρατῶντας τὴ λάμπα.)

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ μεγάλη καλωσύνη μὰ καὶ βαθειὰ θλίψη χυμένη στὸ πρόσωπό της,πηγαίνοντας κοντά του.— Ἔλα τώρα, πατέρα. Δόσε μου τὴ λάμπα, γιατὶ κουράζεσαι. (Ὁ καλὸς τρόπος τῆς κόρης του τὸν ἡμερώνει καὶ τὴν ἀφήνει νὰ πάρη τὴ λάμπα γιὰ νὰ τὴν τοποθετήση πάλι στὸ τραπεζάκι.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Χτυπᾶ ἡ πόρτα. Ἡ Φωτεινούλα τρέχει μ' ἀνυπομονησία κι ἀνοίγει. Μπαίνει ὁ γιατρὸς Μοσκῆς, ὡς 46 χρονῶν, μὲ φυσιογνωμία γεμάτη εὐγένεια καὶ καλωσύνη.

ΜΟΣΚΗΣ, μὲ χαμόγελο πολὺ ἐνθαρρυντικό.— Καλησπέρα σας!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Καλησπέρα γιατρέ.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Καλῶς τὸ γιατρό μας.

ΜΟΣΚΗΣ, ἀφήνει τὸ καπέλλο, τὴν ὀμπρέλλα καὶ τὸ πανωφόρι του στὸ κρεμαστάρι. Ἔξω ἀκούεται πιὸ ἀδύνατος ὁ ἀέρας καὶ πιὸ ἐλαφρὸ τὸ πέσιμο τῆς βροχῆς.— Εὐτυχῶς σταμάτησε λίγο ἡ βροχή. Τί θύελλα ἦταν αὐτὴ ἀπόψε!

ΝΕΑΡΧΟΣ, ποὺ ἦταν ὄρθιος κοντὰ στὸ παράθυρο, μὰ ἥσυχος, μόλις ἀντελήφθη τὸ Μοσκῆ, τὸν κοιτάζει προσεχτικὰ καὶ πηγαίνει κοντά του.— Καλησπέρα!

ΜΟΣΚΗΣ, τοῦ πιάνει τὸ χέρι.— Καλησπέρα, Κύριε Νέαρχε, πῶς εἶσαι; Καλά, καλά ;

ΝΕΑΡΧΟΣ, ξαναπλησιάζει τὸ παράθυρο, μ' εὐχαρίστηση δείχνοντας ἔξω.— Δὲν τοὺς εἶδες ποὺ φεύγανε; Τοὺς ἔδιωξα μὲ τὸ φῶς... Δὲ θὰ τολμήσουν πιὰ νὰ ξανάρθουν!.. Πᾶνε μακριά! μακριά!

Κ. ΛΕΝΙΩ, πλησιάζοντας τὸ γιατρό, χαμηλόφωνα.— Ἂν τὸν ἔβλεπες, κὺρ γιατρέ μου, λίγο προτήτερα τί ἔκανε !

ΜΟΣΚΗΣ, στὸν ἴδιο χαμηλὸ τόνο.— Θὰ ἐπέδρασε πολὺ κ' ἡ κα-

κοκαιρία. (Πλησιάζοντας τὸ Νέαρχο—ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ βλέπη ἔξω— καὶ πιάνοντάς τον ἐλαφρὰ ἀπὸ τὸ χέρι.) Ἔλα τώρα, Κύριε Νέαρχε, νὰ καθήσουμε νὰ τὰ ποῦμε λιγάκι.

(Ὁ Νέαρχος ὑπακούει κι ἀφήνει νὰ ὁδηγηθῆ ἀπὸ τὸ γιατρὸ στὸ κάθισμά του).

ΜΟΣΚΗΣ, κάθεται στὸ πλάϊ του. Ἡ Κυρὰ Λενιὼ καὶ ἡ Φωτεινούλα κάθουνται— ἡ Φωτεινούλα στὰ δεξιὰ τῆς Κυρὰ Λενιῶς— κοντὰ στὸ πρὸς τὰ δεξιὰ τραπεζάκι καὶ παρακολουθοῦν τὴ συνομιλία τοῦ γιατροῦ μὲ τὸ Νέαρχο. Βγάζει τὴ τσιγαροθήκη του καὶ τοῦ προσφέρνει ἕνα τσιγάρο. — Θὰ καπνίσουμε μαζί. Εἶνε πρώτης τάξεως τσιγάρα. Μοῦ τἄφερε χτὲς ἕνας φίλος μου ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια. (Ὁ Νέαρχος τὸ παίρνει, ὁ γιατρὸς ἀνάβει τὸ τσιγάρο τοῦ Νέαρχου κ' ἔπειτα τὸ δικό του. Καπνίζουν. Ἡ Φωτεινούλα φέρνει ἀπὸ τὸ μπουφὲ τὸ πιατάκι γιὰ τὴ στάχτη, τὸ τοποθετεῖ στὸ τραπεζάκι καὶ ξανακάθεται κοντὰ στὴν Κυρὰ Λενιώ.)

ΜΟΣΚΗΣ. — Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ καπνός; Καλός, ἔ;

ΝΕΑΡΧΟΣ, καπνίζοντας, μὲ θαυμασμό.— Καλός! Καλός! Μόνο νὰ προσέχης νὰ μὴ σοῦ πάρουν τὰ τσιγάρα στὸ δρόμο οἱ κλέφτες.

ΜΟΣΚΗΣ.— Ἔννοια σου. Μὴν ἀνησυχεῖς. Δὲν ἔχει πιὰ κλέφτες. Δὲν εἴπαμε πῶς ἔφυγαν μακριά;

ΝΕΑΡΧΟΣ, μ' αἴσθημα ἱκανοποίησης.— Τοὺς διώξαμε, τοὺς διώξαμε! (Ἔξω ὁ ἀέρας ἔχει πάψει καὶ σταμάτησε ἡ βροχή.)

ΜΟΣΚΗΣ, ποὺ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐμπνεύση ἐμπιστοσύνη στὸν ἄρρωστο.— Τὶ κάνει τὸ περιβολάκι σου, κύριε Νέαρχε; Σὲ λίγο ποὺ θἄρθη ἡ ἄνοιξη, θἄνε μιὰ χαρὰ μὲ τὰ ὄμορφα λουλούδια... Θὰ μοῦ στέλλης κ' ἐμένα πότε πότε κανένα τριαντάφυλλο. Δὲν εἶν' ἔτσι;.. Γιατὶ ξέρω πὼς ἀγαπᾶς τὰ λουλούδια καὶ τὰ περιποιεῖσαι μόνος σου.

ΝΕΑΡΧΟΣ, ρίχνει ματιὲς πρὸς τὸ παράθυρο.— Ἦρθαν κι αὐτὰ νὰ μοῦ τὰ ξερριζώσουν· καὶ τὶς πασκαλιές!

ΜΟΣΚΗΣ.— Μὴν τοὺς συλλογίζεσαι πιά. Δὲ μποροῦν νὰ σὲ βλάψουν.

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Θὰ ψηλώσω πιὸ πολὺ τοὺς φράχτες. Θὰ τὰ προφυλάξω πιὰ καλά. (Μ' ἀνάλογες χειρονομίες.) Θὰ φτειάσω ἕνα συντριβάνι στὴ μέση τοῦ περιβολιοῦ καὶ βαθειὲς μεγάλες δεξαμενὲς γύρω τριγύρω, κοντὰ στοὺς τοίχους. Ἂν τυχὸν ξανάρθουν, νὰ πέσουν μέσα,νὰ πνιγοῦν. Θ' ἀγοράσω κ' ἕνα πελώριο σκύλλο γιὰ νὰ γαυγίζη τὴ νύχτα! Μόλις ἀκοῦν τὸ γαύγισμά του οἱ λύκοι νὰ παίρνουν δρόμο... (Μ' ἔκφραση.) Εἶνε πιστὸς ὁ σκύλλος· πιὸ πιστὸς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους... Δὲν εἶν' ἀλήθεια;

ΜΟΣΚΗΣ.— Βέβαια!..

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Τὶ λές; (Δείχνει τὸ ἄγαλμα.) Νὰ στήσω κ' ἐκεῖνο τὸ μάρμαρο σὲ καλὴ θέση, μ' ἕνα φανάρι ἐπάνω του; Γιατὶ αὐτοὶ λυσσιάζουν ὅταν βλέπουν τὸ φῶς. Θέλουν νὰ χυμίξουν νὰ τὸ σβύσουν, μὰ φοβοῦνται.

ΜΟΣΚΗΣ.— Πολὺ καλὴ ἰδέα. (Οἱ γυναῖκες ἀκούουν σιωπηλὲς τὸ διάλογο, κουνῶντας κάθε τόσο μὲ θλίψη τὸ κεφάλι.) Ἔχεις ὅμως καιρό, ἀγαπητέ μου, νὰ κάνης ὅλες αὐτὲς τὶς δουλειές. (Τὸν πλησιάζει περισσότερο καὶ τοῦ χαδεύει τὸν ὦμο.) Τώρα εἶν' ἀνάγκη ν' ἀναπαυθῆς· κι αὔριο σὰ φέξη, ἀρχίζεις τὸ ἔργο σου. Κ' ἐγὼ θὰ σὲ βοηθήσω νὰ τὰ καταφέρης μιὰ χαρά.. Θὰ σοῦ δώσω τώρα ἕνα γιατρικὸ γιὰ νἄχης πιὸ πολλὲς δυνάμεις καὶ νὰ μὴν κουράζεσαι διόλου. Δέχεσαι; (Ὁ Νέαρχος κουνᾶ καταφατικὰ τὸ κεφάλι. Ὁ γιατρὸς τοῦ χτυπᾶ ἁπαλὰ τὸν ὦμο.) Μπράβο! Μπράβο, Κύριε Νέαρχε! (Βγάζει μὲ τρόπο ἕνα κουτάκι ἀπὸ τὴν τσέπη του καὶ παίρνει μιὰ ὄστια.— Στὴ Φωτεινούλα.) Φωτεινούλα, φέρε μου σὲ παρακαλῶ ἕνα ποτήρι μὲ λίγο νερό. (Ἡ Φωτεινούλα ἐχτελεῖ ἀμέσως τὴν παραγγελία. Ὁ γιατρὸς δίνει τὴν ὄστια στὸ Νέαρχο καὶ τὸ ποτήρι.) Πάρε το. (Ὁ Νέαρχος ὑπακούει. Ἡ Φωτεινούλα παίρνει τὸ ποτήρι στὴ θέση του καὶ ξανακάθεται.) Αὐτὸ τὸ γιατρικὸ τὄχω φέρει μαζί μου ἀπὸ τὸ Παρίσι. Εἶνε πολὺ σπουδαῖο. (Τὸ πρόσωπο τοῦ Νέαρχου φωτίζεται ἀπὸ εὐχαρίστηση κ' εὐγνωμοσύνη μαζί.) Τώρα πρέπει νὰ πᾶς νὰ πλαγιάσης, γιὰ νἆσαι αὔριο πρωῒ γερὸς γερός. Ἔ, φίλε μου; (Ὁ Νέαρχος τὸν κοιτάζει μὲ βλέμμα ὑποταχτικό. Ὁ γιατρὸς τὸν βοηθεῖ νὰ σηκωθῆ. Ἡ Φωτεινούλα τρέχει ἀμέσως κοντὰ στὸν πατέρα της.)

ΜΟΣΚΗΣ, τοῦ πιάνει μὲ καλωσύνη τὸ χέρι.— Καληνύχτα, κύριε Νέαρχε.

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Καληνύχτα.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Ὕπνο ἀλαφρό, Κὺρ Νέαρχέ μου.

(Ἡ Φωτεινούλα ὁδηγεῖ τὸν πατέρα της στὸ δωμάτιό του. Ὁ Μοσκῆς σηκώνεται καὶ πηγαίνει κοντὰ στὴν Κυρὰ Λενιώ. Κάθεται στὴ θέση τῆς Φωτεινούλας),

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Τὸν καϋμένο τὸν ἄνθρωπο! Τί τοὔγραφε ἡ μοίρα του! Ποιὸς νὰ τῶλεγε πὼς θὰ τοῦ τύχαινε αὐτὴ ἡ συφορά! (Κάνοντας τὸ σταυρό της.) Χριστέ μου, πολὺ θέλει νὰ πάθη κανείς!

ΜΟΣΚΗΣ.— Κ' ἡ γυναίκα του ποῦ βρίσκεται αὐτὴ τὴν ὥρα; Θὰ κοιμᾶται βέβαια.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Μακάρι νὰ κοιμότανε, κὺρ γιατρέ μου. Γλεντᾶ μ' ἐκεῖνο τὸν παλιάνθρωπο, τὸν ἀγαπητικό της, στὰ μασκαράτα!

ΜΟΣΚΗΣ, μ' ἀγανάχτηση.— Τί ἀσυνειδησία! Ἐτρέλλαναν τὸν ἄνθρωπο καὶ τώρα διασκεδάζουν· (μικρὴ σιωπή—μ' ἀπορία.) Πῶς γελάστηκε ὅμως, αὐτός, ἕνας λαμπρὸς καλλιτέχνης!

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Τυχερό του, κὺρ γιατρέ μου, νὰ μπλέξη μ' αὐτὴ τὴν κρυφὴ πληγή.

ΜΟΣΚΗΣ, μὲ συμπόνια.— Καὶ τὸ κακόμοιρο τὸ κορίτσι τί θὰ τραβᾶ ἐδῶ μέσα, τόσους μῆνες! Θὰ συντηρῆται πάντα μὲ τὴν ἐργασία της.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Πῶς ἀλλοιῶς νὰ συντηρηθῆ τὸ φτωχό! Ἄλλοι μασᾶνε τὸ εἰσόδημα τοῦ ἀμπελιοῦ. Ἔπειτα ἡ Φωτεινούλα εἶνε καὶ περήφανη. Αὐτὲς τὶς μέρες κεντᾶ τ' ἀσπρόρουχα μιᾶς φιλενάδας της ποὺ παντρεύεται τώρα κοντά. Καὶ φοβᾶμαι μὴ χαλάση τὰ ματάκια της ἀπὸ τὸ πολὺ σκύψιμο μπρὸς στὴ λάμπα. Κ' ἔχει κάτι μάτια! Σὰν ἀμύγδαλα! Κ' ἕνα προσωπάκι! Θαρρεῖς πὼς τὸ μορφαίνει ἡ λύπη!

ΜΟΣΚΗΣ, μὲ θαυμασμό.— Αὐτὸ τὸ πλᾶσμα ἐμπνέει ὄχι πιὰ λύπη, μὰ σεβασμό. Ἀληθινὸ χρυσάφι ριγμένο στὶς λάσπες. Καλὰ κ' ἔχει κ' ἐσένα μιὰ παρηγοριά, Κυρὰ Λενιώ.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Τὴν ἀγαπῶ γιατὶ θαρρῶ πὼς βλέπω τὴ συχωρεμένη τὴν Ἀγγελικούλα μου. (Μὲ στεναγμό.) Χαροκαμένη κ' ἐγώ, γι αὐτὸ νοιώθω καλὰ τ' ἀλλουνοῦ τὸν πόνο. (Φέρνει τὸ μαντήλι στὰ μάτια της.)

ΜΟΣΚΗΣ.— Καὶ ποιὸς δὲν ἐδοκίμασε αὐτὸ τὸ φαρμάκι, σὲ μικρὸ ἢ σὲ μεγάλο ποτήρι; Ὁ κεραστὴς βλέπεις δὲ δέχεται ἀντιρρήσεις,οὔτε σοῦ δίνει τὸν καιρὸ νὰ διαλέξης. (Μὲ παρηγορητικὸ ὕφος.) Ἔ, ἂς εἶνε καλὰ ὁ γαμπρός σου καὶ τὸ ἐγγονάκι σου, Κυρὰ Λενιώ.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Νᾶσαι χιλιόχρονος, κὺρ γιατρέ μου. Νὰ χαίρεσαι τὴ φαμίλια σου.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πόρτα ἡ Φωτεινούλα.

ΜΟΣΚΗΣ, στὴ Φωτεινούλα. Ἐπλάγιασε ὁ πατέρας σου, Φωτεινούλα; Πῶς εἶνε τώρα;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Πιὸ ἥσυχος.

ΜΟΣΚΗΣ.— Ὡραῖα.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μ' ἀνησυχία.— Καὶ πῶς εἶνε ἡ θέση του, γιατρέ, πολὺ σοβαρή;

ΜΟΣΚΗΣ. — Ὄχι, δὲν ἐμπνέει ἀνησυχία.. Δὲν κάθεσαι; (Ἡ Φωτεινούλα κάθεται ἀνάμεσα στὸ γιατρὸ καὶ τὴν Κυρὰ Λενιώ.) Καὶ πέρασε ἀρκετὸς καιρὸς ἀπὸ τὴν τελευταία του κρίση.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ναί, εἶνε τρεῖς μῆνες ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ εἴχατε τὴν καλωσύνη νὰ τὸν ξαναεπισκεφθῆτε. Τὶς τελευταῖες ὅμως αὐτὲς νύχτες εἶχε ἀϋπνίες.

ΜΟΣΚΗΣ.— Ἀπόψε ἐλπίζω νὰ κοιμηθῆ. Τὸ γιατρικὸ θὰ τοῦ φέρη ὕπνο. Κι αὔριο ξαναπερνῶ καὶ τὸν βλέπω.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Καλῶς νὰ ὁρίσης.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μ' εἰλικρίνεια καὶ θέρμη.— Δὲν ξέρω πῶς νὰ σᾶς εὐχαριστήσω!

ΜΟΣΚΗΣ.— Δὲν κάνω τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Δὲ θᾶταν ὅμως ἄσχημα νὰ πήγαινε σὲ κανένα εἰδικὸ θεραπευτήριο· ἂν ἦταν δυνατὸ στὴν Ἀθήνα.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ἔχω ἀποφασίσει, μόλις καλοκαιρέψη,νὰ τὸν πάρω.

ΜΟΣΚΗΣ.— Θὰ κάνης πολὺ καλά.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Μπορεῖ νὰ γίνη κανένα θᾶμα, κὺρ γιατρέ μου;

ΜΟΣΚΗΣ.— Γιατὶ ὄχι; ὅταν ὑποβληθῆ σὲ συστηματικὴ θεραπεία, μιὰ ποῦ δὲν ὑπάρχει ἀλλοίωση ὀργανικὴ τῶν νευρικῶν κέντρων... Ἐξ ἄλλου κ' ἐμεῖς οἱ γιατροὶ παραδεχόμαστε τὰ θαύματα μὰ μὲ μιὰν ἄλλη ὀνομασία. Τὰ λέμε δυνατοὺς ψυχικοὺς κλονισμοὺς ποὺ σὲ πολλὲς περιπτώσεις φέρνουν τὴν τρέλλα μὰ καὶ μπορεῖ νὰ τὴ διώξουν πάλι. (Σηκώνεται. Μικρὴ παύση. Μὲ θλίψη, κοιτάζοντας τὸ ἄγαλμα.) Πῶς μ' ἀρέσει τὸ τελευταῖο του ἔργο! (Προχωρεῖ πρὸς τὸ ἄγαλμα. Μὲ στεναγμό.)— Τί κρῖμα νὰ σβύνη ἔτσι ἕνα δυνατὸ ταλέντο!... Καὶ τώρα θὰ πηγαίνω, γιατ' εἶνε πιὰ ἀργά. Κι αὔριο πάλι τὰ λέμε.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ποὺ ἔχει σηκωθῆ. Μὲ συστολή.— Δὲ θὰ πάρετε κάτι;

ΜΟΣΚΗΣ.— Ὄχι ἀπόψε, κοπέλλα μου. Ἔχουμε αὔριο καιρό.Πρέπει νὰ ξυπνήσω πολὺ πρωΐ γιὰ νὰ ἐπισκεφθῶ ἕναν ἄρρωστο ποὺ εἶνε σοβαρά.

Κ. ΛΕΝΙΩ, ποὺ ἔχει σηκωθῆ στὸ ἀναμεταξύ.— Ἡ Παναγιὰ νὰ βάλη τὸ χέρι της.

ΜΟΣΚΗΣ, δίνει τὸ χέρι στὴν Κυρὰ Λενιώ.— Καληνύχτα, Κυρὰ Λενιώ.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Στὸ καλό, κὺρ γιατρέ μου. Στὸ καλό.

ΜΟΣΚΗΣ, μὲ χαιρετισμὸ γεμάτο καλωσύνη κ' ἐχτίμηση. — Καληνύχτα, Φωτεινούλα.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ συγκίνηση.— Χαίρετε, γιατρέ. Σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολύ.

Κ. ΛΕΝΙΩ, στὸ γιατρό.— Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἔχη γερὸ γιὰ νὰ βοηθῆς καὶ τ' ἀδύνατα πλάσματα. (Ἡ Φωτεινούλα τὸν βοηθεῖ νὰ βάλη τὸ πανωφόρι του. Ὁ γιατρὸς παίρνει τὸ καπέλλο καὶ τὴν ὀμπρέλλα του. Οἱ γυναῖκες τὸν προβοδώνουν ὡς τὴν ὀξώπορτα κ' ἐπιστρέφουν μπρὸς στὴ σκηνὴ καὶ κάθουνται.)

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Τί καλὴ καρδιὰ αὐτὸς ὁ γιατρός. Τὸν ἀγαπῶ πολὺ γιατὶ κάνει ψυχικά. Δὲ μοιάζει μερικοὺς ποὺ σὰν τοὺς φωνάξη κανένας φτωχός, πρὶν ἐξετάσουν τὶ ἀρρώστια ἔχει, κοιτάζουν ἂν κρατᾶ τὰ λεφτὰ στὸ χέρι!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Καὶ λένε πὼς εἶνε καλὰ σπουδασμένος.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Καὶ θέλει καὶ ρώτημα; Τέτοιος ἄνθρωπος!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, πλησιάζοντας τὴν Κυρὰ Λενιώ.— Πῶς νὰ σ' εὐχαριστήσω, Κυρὰ Λενιώ μου, γιὰ τὴν τόση σου καλωσύνη;

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Τὶ λὲς παιδάκι μου; Ποιὰ καλωσύνη;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Καὶ δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποὺ μοῦ παραστέκεσαι. (Εἰλικρινὰ συγκινημένη.) Σὺ εἶσαι ἡ πραγματικὴ μητέρα ποὺ μὲ πονᾶ, ἡ ἄλλη μοῦ φαίνεται ψεύτικη κι οὔτε θέλω νὰ τὴν ξέρω. Αὐτὴ δὲν ἔχει τὴν παραμικρὴ ἀγάπη γιὰ μένα. (Ἡ φωνή της παίρνει πολὺ θλιβερὸ τόνο.) Βλέπει τὸν πατέρα σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση καὶ δὲν τὸν λυπᾶται καθόλου, οὔτε τὸ νοιάζεται, οὔτ' ἕνα γλυκὸ λόγο τοῦ λέει. Μόνο τὸν ἀφήνει καὶ τρέχει ἔξω νὰ γλεντήση μ' ἐκεῖνο τὸν ἐλεεινό. (Μὲ σπαραγμό). Τί δυστυχισμένη ποὺ εἶμαι, Κυρὰ Λενιώ μου. Ἡ μιὰ συμφορὰ πάνω στὴν ἄλλη! (Μὲ βουρκωμένα μάτια.) Νάχω τὸν καϋμὸ τοῦ χρυσοῦ μου πατέρα καὶ (κουνῶντας μ' ἀπελπισία τὸ κεφάλι) μιὰ μάνα....

Κ. ΛΕΝΙΩ, μὲ συμπόνια.— Ὑπομονή, Φωτεινούλα μου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ἄ, Κυρὰ Λενιώ, ντρέπομαι, ντρέπομαι. Θαρρεῖς πὼς δὲν τὰ ξέρει ὅλος ὁ κόσμος; Δὲν εἶδες ποὺ ὁ γιατρὸς οὔτε κἂν μ' ἀρώτησε γιὰ κείνη;.. Καὶ τί θὰ λένε γιὰ μένα!

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Γιὰ σένα, κόρη μου, τί ἄλλο θὰ ποῦν, παρὰ πὼς εἶσ' ἕνας ἄγγελος;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ πόνο.— Νὰ φύγω ἀπὸ δῶ! Στὴν Ἀθήνα μπορεῖ νὰ κάνω τὴ δασκάλα. Ἐκεῖ τουλάχιστο δὲ θὰ φοβοῦμαι μήπως μὲ βλέπουν μὲ κοροϊδευτικὸ μάτι οἱ μαθήτριές μου σὰν τὶς μιλῶ καμμιὰ φορὰ γιὰ ἠθική. Γιατὶ δὲ θ' ἀναπνέω πιὰ τὸ μολυσμένο ἀέρα αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ ποὺ μοῦ φαίνεται πὼς σαλεύουν κάθε στιγμὴ τὰ θεμέλια του κ' εἶν' ἕτοιμο νὰ γκρεμιστῆ, ἀπὸ τὴ φοβερὴ νύχτα ποὺ σάλεψε τοῦ φτωχοῦ μου πατέρα τὸ λογικό.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Μὴν ἀπελπίζεσαι, Φωτεινούλα μου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Θὰ βάλω ὅλα τὰ δυνατά μου. Θὰ δουλεύω ἀπὸ τὸ πρωΐ ὡς τὸ βράδυ, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ μαζέψω ὅ,τι μοῦ χρειάζεται. Νὰ γλυτώσω ἀπ' αὐτὴ τὴν κόλαση. Νὰ σώσω τὸν πατέρα μου καὶ νὰ σωθῶ.

Κ. ΛΕΝΙΩ, κοιτάζει τὸ ρολόϊ.— Μεσάνυχτα κι ἀκόμα νὰ φανῆ ἡ ἀφορεσμένη! (Κουνᾶ τὸ κεφάλι μὲ ἀγανάχτηση.) Βρὲ τὴν ἀφιλότιμη κουράγιο! (Στὴ Φωτεινούλα.) Πήγαινε καὶ σύ, χρυσῆ μου, νὰ κοιμηθῆς, νὰ συχάσης λιγάκι κ' ἡ Μεγαλόχαρη θὰ σοῦ τὰ φέρη δεξιό. (Σηκώνεται. Ἡ Φωτεινούλα τὴ μιμεῖται.) Ἄς πηγαίνω κ' ἐγὼ γιατ' εἶνε περασμένη ἡ ὥρα. (Κοιτάζοντας πρὸς τὸ παράθυρο.) Κ' ἔσιαξε ὁ καιρός. Καληνύχτα, Φωτεινούλα μου. (Τὴ φιλᾶ μὲ στοργή.)

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, τῆς φιλᾶ τὸ χέρι.— Στὸ καλό, Κυρὰ Λενιώ. Σ' εὐχαριστῶ μ' ὅλη μου τὴν καρδιά.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Τὶ σοῦκανα κόρη μου;

Ἡ Φωτεινούλα τὴ συνοδεύει ὡς τὴν ὀξώπορτα. Ἔπειτα γυρίζει καὶ πλησιάζει στὸ μπουφέ. Ρίχνει λάδι σ' ἕνα ποτήρι μὲ νερὸ ποὺ χρησιμεύει γιὰ καντήλι· βάζει φυτίλι καὶ τ' ἀνάβει. Τὸ κρατᾶ καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ δωμάτιο τοῦ πατέρα της. Τὸ τοποθετεῖ μπροστὰ στὶς εἰκόνες, σὲ τρόπο ποὺ ν' ἀχνοφωτίζη ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τὴ σκηνή. Τὴ στιγμὴ ποὺ μένει ἄδεια ἡ σκηνή, τὸ ρολόϊ σημαίνει μεσάνυχτα.

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, σὲ λίγα δευτερόλεφτα βγαίνει λέγοντας σιγανά.— Τί ἥσυχα ποὺ κοιμᾶται!

Πλησιάζει τὴ λάμπα καὶ τὴ σβύνει, κατεβάζοντας τὸ φυτίλι.

Τὴ στιγμὴ ποὺ διευθύνεται στὴν κάμαρά της γιὰ νὰ κοιμηθῆ, ἀκούεται ἔξω στὸ δρόμο, λίγο μακριά, γλυκὸς σκοπὸς καντάδας μὲ κιθάρα ἀπὸ περαστικοὺς ξενύχτηδες γλεντζέδες. Στέκεται κι ἀκούει μὲ συγκίνηση τὸ χαρούμενο τραγούδι.

Ξάφνου γίνεται κάποιος θόρυβος στὴν πόρτα τῆς εἰσόδου. Τρέχει σιγὰ καὶ κρύβεται στὸ βάθος τοῦ παράθυρου, κοιτάζοντας πρὸς τὸ μέρος τῆς ὀξώπορτας ποὺ ἀνοίγει σιγά.

Μπαίνει κρυφὰ μιὰ γυναίκα φορῶντας μάσκα. Εἶνε ἡ μητέρα τῆς Φωτεινούλας. Προχωρεῖ μὲ μεγάλη προφύλαξη. Βγάζει τὴ μάσκα της καὶ διευθύνεται στὴν κάμαρά της, ἀπὸ τὴ δεξιὰ πόρτα, περπατῶντας ἐλαφρά. Ἡ Φωτεινούλα ποὺ παρακολούθησε μὲ σπαραγμὸ καὶ μ' ἀπελπιστικὸ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ αὐτὴ τὴ σκηνή, βγαίνει ἀπὸ τὴν κρύπτη της, στέκεται στὴ μέση τῆς τραπεζαρίας κ' ἐξακολουθεῖ ν' ἀκούη τὸ τραγούδι ποὺ ἀπομακρύνεται ὁλοένα ὡς ποὺ σβύνει κι ὁ στερνός του ἦχος. Μιὰ μεγάλη ταραχὴ συγκλόνισε τὴν ψυχή της.

Σηκώνοντας μὲ βαθὺ πόνο τὰ μάτια πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ σφίγγοντας τὰ χέρια της, μὲ πικρὸ παράπονο λέει: «Γιατὶ Θεέ μου!» καὶ ξεσπᾶ σὲ λυγμό.

Ἡ αὐλαία κλείνει σιγά.

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Ἡ ἴδια σκηνοθεσία μὲ τὴν προηγούμενη πράξη. Τὸ παράθυρο τοῦ κήπου ἀνοιχτό. Μεγάλο Σάββατο, πρωΐ. Γλυκειὰ ἀνοιξιάτικη μέρα. Ξανοίγονται στὸν κῆπο τὰ κλαριὰ μιᾶς ἀνθισμένης πασκαλιᾶς. Οἱ εὐωδιὲς γλυστροῦν μεθυστικὲς μέσ' στὴν κάμαρα, ποὺ παίρνει ἕνα χαρούμενο τόνο.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ἡ Λόλα, ὡς 37 χρονῶν, καλοκαμωμένη, μὲ σύνολο ποὺ δείχνει γεναίκα ἐπιπόλαιη, ποὺ παίρνει ἀψήφιστα τὸ καθετὶ στὴ ζωή,ὄρθια μπροστὰ στὸ μπουφὲ ψάχνει νὰ βρῆ κάτι. Ξάφνου ἀνοίγει ἡ πόρτα τῆς εἰσόδου καὶ παροσιάζεται ὁ Θανάσης. Εἶνε ὡς 35 χρονῶν, χεροδύναμος κ' ἔχει ντύσιμο, χαραχτηριστικὰ καὶ φερσίματα ἀγαπητικοῦ.

ΘΑΝΑΣΗΣ, σφυρίζει σιγὰ καὶ συνθηματικά.

ΛΟΛΑ, στὸ ἄκουσμα τοῦ σφυρίγματος γυρίζει τὸ κεφάλι πρὸς τὸ μέρος τῆς πόρτας κάπως τρομαγμένη.—Σὺ εἶσαι ;

ΘΑΝΑΣΗΣ, μὲ σκέρτσο.— Ὅλος κι ὅλος, ταπεινὸς δοῦλος σας.

ΛΟΛΑ, σὰ νὰ τὸ μαλλώνη.— Μὰ τὶ θὲς τέτοια ὥρα ; Δὲ σοῦπα χίλιες φορὲς νὰ μὴν ἔρχεσαι δῶ πρωί ; Κι ἂν σ' ἔβλεπε τ' ἀγρίμι ἡ κόρη μου ; Ἢ θέλεις νἄχουμε φασαρίες ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ἔννοια σου, κ' ἔχουν οἱ φύλακες τὴ γνώση. Τὴν πῆρα κάβο πρὶ μισὴ ὥρα, σὰν πήγαινε στὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὴν Κυρὰ Λενιώ.. Μεγάλο Σάββατο, βλέπεις, σήμερα. Ἤμουνα δῶ κοντά, στὸ καφενεῖο τοῦ Κοσμᾶ, παρέα μὲ τὸ φίλο μου, τὸ Γιάννη τὸ Σπετσιώτη—τὸν ξέρεις—τὸν παραγγελιοδόχο. Ἀριβάρησε χτὲς βράδυ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἤπια καὶ τρία οὐζάκια στὴν ὑγειά σου. Ἀπὸ κεῖ λοιπὸν τὴν παραμόνευα.

ΛΟΛΑ.— Ναί, θὰ πῆγε νὰ μεταλάβη.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ἀλήθεια, ξέχασα νὰ σοῦ πῶ καὶ τοῦ χρόνου.

ΛΟΛΑ.— Εὐχαριστῶ, ἐπίσης.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ὁ τρελλός σου εἶνε σκυμμένος στὸ περιβόλι καὶ μαζεύει λουλούδια. (Κοροϊδευτικά.) Θὰ σοῦ τοιμάζη βέβαια καμμιὰν ἀνθοδέσμη.

ΛΟΛΑ.— Ἄσε παρακαλῶ τ' ἀστεῖα καὶ πές μου τὶ θέλεις.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Πρόκειται γιὰ σοβαρὴ ὑπόθεση.

ΛΟΛΑ.— Μπᾶ ! Λέγε λοιπόν.

ΘΑΝΑΣΗΣ, ἐπειδὴ ἐκείνη ἐξακολουθεῖ νὰ ψάχνη στὸ μπουφέ, κάνοντας κρότο.— Μὰ μοῦ φαίνεται πὼς τ' αὐτιά σου δὲ μποροῦν ν' ἀκοῦνε καλά, ὅσο ἔχουν νταραβέρι μὲ τὸν κρότο τῶν ποτηριῶν καὶ τῶν φλυτζανιῶν.

ΛΟΛΑ, κλείνοντας τὸ ντουλάπι.— Νὰ ἐτέλειωσα. Κάτι γύρευα. Σ' ἀκούω. (Κάθεται.)

ΘΑΝΑΣΗΣ, ἀφοῦ κάθισε κι αὐτός, χωρὶς νὰ βγάλη τὸ καπέλλο του.— Ὁ φίλος μου λοιπὸν ὁ Σπετσιώτης μοῦπε πολὺ σπουδαῖα πράγματα.

ΛΟΛΑ, μὲ περιέργεια.— Σὰν τί ;

ΘΑΝΑΣΗΣ, ρίχνοντας γύρω του ματιὲς καὶ πλησιάζοντας τὴν καρέκλα του, πιὸ χαμηλόφωνα.— Θυμᾶσαι τὸ ἄγαλμα ποὺ πούλησε πέρσυ ὁ ἄντρας σου, πρὶν τοῦ στρίψη, σὲ κάποιο Γερμανό, γιὰ ἐννηὰ χιλιάδες δραχμές ;

ΛΟΛΑ, μὲ μεγαλύτερη ἀπορία.— Ναί, λοιπόν ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ὁ Σπετσιώτης μοῦπε πὼς ἔμαθε θετικὰ ὅτι κάποιος Ἀμερικάνος ἐπρόσφερε στὸ Γερμανὸ πενῆντα χιλιάδες δραχμὲς γιὰ ν' ἀγοράση τὸ ἄγαλμα, μ' αὐτὸς δὲν ἐδέχτηκε.

ΛΟΛΑ.— Ἀλήθεια ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Τοὺς περισσεύουν βλέπεις τὰ λεφτὰ καὶ δὲν ξέρουν ποῦ νὰ τὰ πετάξουν. Ἑκατομμύρια,σοῦ λέει ὁ ἄλλος.Καὶ πάλι αὐτοὶ καλά· ἀγοράζουν μάρμαρα· μὰ κάτι ἄλλοι θεοπάλαβοι, ποὺ σκορπᾶν ὁλάκερη περιουσία γιὰ ἕνα γραμματόσημο. Δὲν τὰ πίνουν τὰ κορόϊδα ρετσίνα, νὰ χαροῦν τὴ ζωή τους ! Ἂν κι αὐτὸς εἶνε δικός τους λογαριασμός. Ἡ οὐσία βρίσκετ' ἀλλοῦ.

ΛΟΛΑ, μ' ἐνδιαφέρον.— Ἔτσι ἔ ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ὁ Σπετσιώτης, ξέρεις, δὲν εἶνε κανένα παιδαρέλι. Σοβαρὸς ἄνθρωπος καὶ νοιώθει καλὰ τὸν κόσμο του. Στὴν ἀρχή, λέει, σὰν τἄκουσε, τοῦ φάνηκε παράξενο καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψη, μὰ ὅταν τοῦ τὸ βεβαίωσε πιὰ καὶ κάποιος γνωστός του καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου...

ΛΟΛΑ.— Κ' ἔπειτα ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Τὶ ἔπειτα ; Δὲ μπῆκες ἀκόμα στὸ νόημα ;

ΛΟΛΑ.— Τὶ θὲς νὰ πῆς ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Σ' ἐνόμιζα καϋμένη πιὸ ἔξυπνη.(Πλησιάζει ὁλοένα. Στὸν ἴδιο χαμηλὸ τόνο.) Ἄκου λοιπόν.. Ἀφοῦ δίνουν γιὰ τὸ περσυνὸ ἄγαλμα πενῆντα χιλιάδες δραχμές, πὰ νὰ πῆ, (δείχνει τὸ ἄγαλμα) τοῦτο δῶ δὲ θ' ἀξίζη λιγώτερα. Δὲν εἶν' ἔτσι ; Ἔπειτα δὰ ξέρεις πολὺ καλὰ πὼς τὸ χαρτζιλίκι μας μὲ τὰ τελευταῖα γλεν-

τάκια ἔκανε φτερὰ κ' οἱ δουλιὲς σ' αὐτὲς τὶς περίστασες δὲν πᾶνε καθόλου πρίμα καὶ τὰ βρίσκουμε μπαστούνια.

ΛΟΛΑ, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ κάνη τὴν ἀνήξερη, ἀρχίζει ὅμως νὰ καταλαβαίνη.— Λοιπόν ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Τὶ λοιπὸν καὶ ξελοιπόν. Τὴν κουτὴ τώρα μᾶς παρασταίνεις ; Ἄς εἶνε.. Μὲ δυὸ λόγια συφωνήσαμε μὲ τὸ Σπετσιώτη νὰ τ' ἀγοράσουμε.

ΛΟΛΑ.— Ἀπὸ ποιόν ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Κοροϊδευτικά.— Διάβολε !.. Ἀπὸ τὴ δεσποινίδα θυγατέρα σου.. Ὁ Σπετσιώτης θὰ μοῦ δώση δέκα χιλιάδες δραχμές, δηλαδὴ χίλιες παραπάνω ἀπὸ τὸ Γερμανὸ ποὺ ἀγόρασε τὸ ἄλλο—γιὰ δόλωμα, ἔ ; Ἐγὼ τὶς προσφέρνω ἰδιοχείρως στὴ δεσποινίδα Φωτεινούλα γιὰ.... νὰ ξοφλήση τὸ ἀμπέλι.. Ἀγοράζω τὸ ἄγαλμα, τοῦ δίνω μαζὶ μὲ τὸ Σπετσιώτη γιὰ τὴν Ἀθήνα κι ἀμέσως σ' ἐνέργεια τὶς ξόβεργες. (Χαριτολογῶντας.) Λὲς νὰ μὴν πιαστῆ καμμιὰ Ἀμερικάνικη καρδερίνα ; Ἐπιχείρηση πρώτης ! Μοιραζόμαστ' ἔπειτα τὸ κέρδος μὲ τὸ Σπετσιώτη κ' ἔτσι θὰ μποροῦμε πάλι νὰ γλεντᾶμε, Λόλα μου, γιατὶ βλέπεις εἴχαμε καλομάθη μὲ τὸ μπόλικο παρᾶ κι ἀρχίζει νὰ μᾶς φαίνεται βαρειὰ ἡ καλογερική. Τὶ λὲς καὶ σύ ;

ΛΟΛΑ, ξερά.— Ἐγὼ λέω πὼς λογαριάζετε χωρὶς τὸν ξενοδόχο.

ΘΑΝΑΣΗΣ, περιπαιχτικά.— Μήπως τοῦ λόγου σας ἔχετε καμμίαν ἀντίρρηση ; Ἢ σᾶς ἀρέσει νὰ θαυμάζετε τὸ ἀριστούργημα τοῦ συζύγου σας ;

ΛΟΛΑ, μὲ κυνισμό.— Ναί, φοβᾶμαι μὴ χάσω τὸ φροῦτο ! Μ' ἂν ἦταν δὰ καϋμένε στὸ χέρι μου, ἂς τὤπαιρνες κι ἀπὸ τώρα.

ΘΑΝΑΣΗΣ, σοβαρευόμενος.— Θέλεις νὰ πῆς γιὰ τὴν κόρη σου ;

ΛΟΛΑ.— Καλὰ ποὺ τὸ κατάλαβες !

ΘΑΝΑΣΗΣ, μὲ στόμφο.— Δέκα χιλιάδες δραχμὲς εἶν' αὐτές ! Δὲν πιστεύω νὰ κάνη καὶ τὰ ναζάκια της.

ΛΟΛΑ, κουνῶντας τὸ κεφάλι.—Δὲ δοκιμάζεις ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Κ' εἶν' ἀνάγκη νὰ ζητήσουμε στὸ κάτω κάτω καὶ τὴν ἄδειά της ; Τὸ παίρνουμε μὲ τὸ σπαθί μας !

ΛΟΛΑ.— Μὲ τὰ σωστά σου εἶσαι ; Αὐτὴ εἶν' ἄξια νὰ μᾶς καταγγείλη καὶ τοὺς δύο. Δὲν τὴν ἔμαθες ἀκόμα καλά.

ΘΑΝΑΣΗΣ, σκεφτικός, μὲ κάποια στενοχώρια.— Τὸ λοιπὸν τὶ πρέπει νὰ γίνη ; Μὲ τρεῖς ἄσους ἀπὸ χέρι, θὲς νὰ πάω πάσο ;

ΛΟΛΑ.— Πρέπει νὰ βρεθῆ ἄλλος τρόπος.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Γιὰ σκέψου καὶ σύ.

ΛΟΛΑ, ὕστερ' ἀπὸ λίγη σκέψη, πολὺ εὐχαριστημένη γιὰ τὴν ἔμπνευση ποὺ τῆς ἦρθε.— Ἄκουσε... Νὰ πᾶς τώρα στὸ καφενεῖο καὶ νὰ προσέχης νὰ δῆς τὴ Φωτεινούλα σὰν γυρίζη ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Νὰ περιμένης νὰ περάση λίγη ὥρα κ' ὕστερα νἀρθῆς ἐδῶ. Θὰ τῆς κάνης τὴν πρόταση μὲ καλὸ τρόπο κ' ἐγὼ θὰ σὲ βοηθήσω.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Καλὴ ἰδέα. Μ' ἂν τυχὸν ἀρνηθῆ πέρα ὡς πέρα ;

ΛΟΛΑ, ἀποφασιστικά.— Τότε βάζουμε σ' ἐνέργεια ἄλλο σχέδιο.

ΘΑΝΑΣΗΣ, μ' ἐνδιαφέρο.— Γιὰ πές !

ΛΟΛΑ.— Τὸ ἄγαλμα εἶνε βέβαια τοῦ ἀντρός μου, μὰ στὰ χάλια ποὺ βρίσκεται δὲ μπορεῖ οὔτε νὰ πουλᾶ οὔτε ν' ἀγοράζη.

ΘΑΝΑΣΗΣ, σαρκαστικά.— Ὄχι βέβαια.

ΛΟΛΑ.— Ἡ κόρη μου εἶν' ἀκόμα ἀνήλικη, ὥστε ἐκείνη ποὺ ἔχει δικαίωμα σ' αὐτὸ δὲν εἶν' ἄλλη ἀπό....

ΘΑΝΑΣΗΣ, διακόπτοντας, μ' ἐνθουσιασμό.— Σένα... (Σηκώνεται καὶ τῆς σφίγγει τὸ χέρι.) Βρὲ γειά σου, Λόλα !.. Κ' ἔπειτα λένε, πήγαινε νὰ τὰ βάλης μὲ τὶς γυναῖκες ! Ἐγὼ λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ χάνω καιρό. Θὰ τρέξω ἀμέσως νὰ συνεννοηθῶ μὲ τὸ Σπετσιώτη γιὰ τὰ λεφτὰ καὶ νὰ τοιμάσω κ' ἕνα πουλητήριο ποὺ θὰ ὑπογράψης. (Τονίζοντας τὶς λέξεις.) Μιὰ ἐξόφληση ἐν τάξει— καταλαβαίνεις— γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο. Θὰ παραγγείλω νἀρθῆ καὶ κανένα ἁμαξάκι γιὰ τὴ μεταφορά. Τὸ γοργὸ καὶ χάρη ἔχει. Μοῦ φαίνεται πὼς κάτι θὰ μᾶς φέξη.. Γειά σου Λόλα !

ΛΟΛΑ.— Στὸ καλό. Καὶ κοίταξε ὅταν ἔρθης, ὅσο μπορεῖς μὲ τὸ γλυκό.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ἐμένα μοῦ λές ; ὅλο ὑπόκλιση καὶ γάντι. (Φεύγει.)

ΛΟΛΑ.— Πηγαίνει ξανὰ στὸ μπουφὲ κ' ἐξακολουθεῖ καὶ πάλι νὰ γυρεύη κάτι καὶ στενοχωριέται ποὺ δὲν τὸ βρίσκει.— Μὰ τὶ διάβολο ἔγεινε ; Σκύβει πάλι καὶ ψάχνει στὸ κάτω μέρος τοῦ ντουλαπιοῦ κι ἀγαναχτισμένη κλείνει ἀπότομα τὰ φύλλα του, σηκώνεται καὶ διευθύνεται ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πόρτα πρὸς τὴν κουζίνα.

ΣΚΗΝΗ Β'.

Μπαίνει ἀπὸ τὴν ὀξώπορτα ἡ Φωτεινούλα, συνοδευόμενη ἀπὸ τὴν Κυρὰ Λενιώ. Γυρίζουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἡ Φωτεινούλα εἶνε νόστιμα καὶ σεμνὰ ντυμένη. Ἡ Κυρὰ Λενιὼ ἔχει πάνω στὸ κεφάλι της ἕνα μαῦρο τσεμπέρι.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, κάνοντας μέρος στὴν Κυρὰ Λενιὼ νὰ μπῆ πρώτη.—Πέρασε, Κυρὰ Λενιώ. (Τῆς δίνει ἕνα κάθισμα.) Κάθισε νὰ ξεκουρασθῆς.

Κ. ΛΕΝΙΩ, κάθεται κοντὰ στὸ πρὸς τὰ δεξιὰ τραπεζάκι.— Εὐχαριστῶ, κόρη μου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, βγάζει τὸ καπέλλο της καὶ τ' ἀφήνει στὸ κρεμαστάρι. Στὴν

Κυρὰ Λενιώ.— Θὰ πάρης τώρα ἕνα καφεδάκι, Κυρὰ Λενιώ. Δὲν εἶνε ; Θὰ λίγωσες τόσες ὧρες. Καὶ ποῦ νὰ περιμέναμε νὰ τελειώση ἡ λειτουργία.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Ὄχι, νὰ σὲ χαρῶ,..δὲ θέλω.. Δὲ μπορῶ νὰ πιῶ τίποτα.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ χαμόγελο καλωσύνης.— Μὴ τυχὸν πάλι ἔχεις ταμένα νὰ νηστέψης ὁλόκληρη τὴν ἡμέρα ;

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Μεγάλη ἡ χάρη τοῦ Χριστοῦ, κόρη μου. Τέτοιες μέρες.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ἀφοῦ εἶν' αὐτὴ ἡ αἰτία, δὲ σὲ βιάζω. (Κάθεται κοντά της.)

Κ. ΛΕΝΙΩ — Εὐχαριστήθηκα σήμερα. Εἶδες τὶ κόσμος!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μ' ἐλαφρὸ στεναγμό.— Εἶχα τόσο καιρὸ νὰ πάω στὴν ἐκκλησία. Κι ἂν δὲν ἦταν γιὰ νὰ μεταλάβω.. Πῶς ν' ἀφήσω τὸν καϋμένο τὸν πατέρα ; Δὲ μοῦφευγε οὔτ' ἕνα λεπτὸ ἀπὸ τὸ νοῦ. Δὲ μᾶς εἶδε σὰ μπαίναμε στὸ περιβόλι. (Πλησιάζει στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο καὶ βλέπει ἔξω στὸ περιβόλι.) — Εἶνε σκυμμένος στ' ἀγαπημένα του λουλούδια. (Κουνῶντας θλιβερὰ τὸ κεφάλι.) Ἐκάναμε πολὺ καλὰ ποὺ δὲν τὸν ἐνοχλήσαμε. Θὰ τοῦ στερούσαμε ἴσως τὴ μοναδική του εὐτυχία. (Μικρὴ σιωπή. Ἔρχεται κοντὰ στὸ ἀριστερὸ τραπεζάκι.) Ἀλήθεια, κυρὰ Λενιώ, θὰ σοῦ πῶ κ' ἕνα πολὺ παράξενο ὄνειρο ποὺ εἶδα σήμερα τὰ ξημερώματα.

Η ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ
ΟΤΑΝ ΓΥΡΙΖΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Καλὸ κ' εὐλογημένο. Νὰ τ' ἀκούσω! (Σηκώνεται καὶ πλησιάζει τὴ Φωτεινούλα. Κάθουνται. Ἡ Κυρὰ Λενιὼ στὰ δεξιὰ τῆς Φωτεινούλας.)

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ἔβλεπα πὼς ἕνα δειλινὸ βρέθηκα μὲ τὸν πατέρα

μου σ' ἕνα μεγάλο ἄγριο δάσος ἀπὸ ἔλατα, μὰ τόσο πυκνά,ποὺ μόλις μπορούσαμε νὰ περπατοῦμε ἀνάμεσά τους κ' οἱ δυὸ μαζί. Ὁ πατέρας σὰ νἆταν πολὺ ἀδύνατος κ' ἐγὼ τὸν κρατοῦσα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ προχωροῦσα γιὰ νἄβρω ἕνα δρόμο νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸ δάσος. Μὰ τοῦ κάκου! Ὅσο προχωρούσαμε, τόσο τὰ δέντρα γίνονταν πιὸ πυκνά, ὥσ που ἕνα φοβερὸ σκοτάδι ἁπλώθηκε γύρω μας. Τὰ φορέματά μας σχίζουνταν καὶ τὰ πόδια μας μάτωναν. Λίγο μακριὰ ἀκούστηκαν ἀνατριχιαστικὰ οὐρλιάσματα. Ὁ πατέρας μου ἄρχισε ν' ἀγριεύη. Μ' ἔπιασε ἕνας φόβος καὶ στὴν ἀπελπισία μου ἔβαλα τὶς φωνές. Ἔκλαια δυνατά.. Ξάφνου ἀνοίγει ὁ κορμὸς ἑνὸς μεγάλου ἔλατου καὶ μέσ' ἀπ' τὴν κουφάλα του ξεπετιέται ἕνα πεντάμορφο κοριτσάκι ἀπαράλλαχτο (δείχνοντας μὲ τὸ χέρι της) μ' ἐκείνη τὴν κοπέλλα τοῦ ἀγάλματος. Ἔρχεται κοντά μου καὶ μοῦ χαδεύει μὲ καλωσύνη τὰ μαλλιά. Μὴν κλαῖς, μοῦ λέει, κ' ἐγὼ θὰ σὲ βοηθήσω νὰ βγῆς ἀπὸ τὸ δάσος. Καὶ σ' ἕνα κούνημα τοῦ ἀριστεροῦ του χεριοῦ στριμώχτηκαν ἀμέσως τὰ δέντρα καὶ χαράχτηκε ἕνας ὡραῖος φαρδὺς δρόμος. Ἐγὼ ἔμεινν' ἄφωνη ἀπὸ τὴ συγκίνησή μου.. Τότε ἡ κοπέλλα μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι κι ὁδηγῶντας μὲ τὸ δαδὶ—ἐγὼ κρατοῦσα πάντα σφιχτὰ τὸν πατέρα μου, ποὺ εἶχε συχάσει πιά—πέρασε ἀπὸ μιὰ πορτίτσα καὶ μ' ἔμπασε σ' ἕνα περιβόλι ἀπὸ χρυσομηλιὲς γεμάτες χρυσόμηλα ποὺ λάμπανε στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Τότε μοῦ εἶπε γλυκὰ γλυκά : «Ἀπ' ἐδῶ κι ἐμπρὸς ὁ δρόμος σου εἶν' εὔκολος» καὶ χάθηκε!..Ξύπνησα.. (Σκεφτική.) Μοῦκανε μεγάλη ἐντύπωση αὐτὸ τὸ ὄνειρο!

Κ. ΛΕΝΙΩ, συγκινημένη.— Κάτι καλὸ θὰ σοῦρθη κόρη μου !

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ θλίψη.— Τὶ καλὸ νὰ περιμένω πιά!.. (Μὲ στεναγμό.) Τὰ καλὰ τὰ δικά μου βρίσκονται μόνο στὰ ὄνειρα.

Κ. ΛΕΝΙΩ. — Μὴ μιλᾶς ἔτσι, Φωτεινούλα ! Ἡ χάρη τοῦ Χριστοῦ θὰ σὲ βοηθήση.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΛΟΛΑ, ἔρχεται ἀπὸ τὴ δεξιὰ πόρτα, προχωρεῖ πρὸς τὴν Κυρὰ Λενιὼ καὶ τὴ χαιρετᾶ.— Καλημέρα, κυρὰ Λενιώ, καὶ τοῦ χρόνου.

Κ. ΛΕΝΙΩ, μὲ σοβαρότητα.— Εὐχαριστῶ. Νὰ χαίρεσαι τὴ Φωτεινούλα. Ἐμετάλαβε σήμερα. Καὶ νύφη !

ΛΟΛΑ, ὄρθια, γυρίζοντας πρὸς τὴ Φωτεινούλα, ποὺ δὲ σηκώνεται.— Ἐσὺ κυρία δὲ μοῦ λές, ἀφοῦ ἤξερες πὼς θὰ πήγαινες νὰ μεταλάβης, γιατὶ δὲν ἦρθες νὰ φιλήσης τῆς μητέρας σου τὸ χέρι ;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, δηχτικά.— Γιὰ ποιὸ λόγο ; Γιὰ νὰ μοῦ συχωρέση τὶς ἁμαρτίες μου ;

ΛΟΛΑ, μὲ θυμό.— Ὄχι, γιὰ νὰ σοῦ συχωρέση τὴν αὐθάδειά σου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ἀναγκάζεται κανεὶς καμμιὰ φορὰ νὰ γίνεται αὐθάδης χωρὶς νὰ τὸ θέλη.

ΛΟΛΑ.— Τὸ πῆρες πάνω σου βλέπω, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ σοῦ δώσανε τὸ δίπλωμα καὶ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ σοῦ μιλήση !.. Καὶ δὲ μοῦ λές, τὶ ἔκανες τὴ μεγάλα πιατέλλα ποὺ ἦταν στὸ μπουφέ ; Ἔφαγα τὸν κόσμο νὰ τὴν γυρεύω.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Τὴν ἔστειλα στοῦ γιατροῦ κυρίου Μοσκῆ μὲ γλύκισμα γιὰ τὴ γιορτή του. Δὲ θὰ χαθῆ.

ΛΟΛΑ.— Κι ἀπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ ;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ. — Ἁπλούστατα ! Γιατὶ κοιτάζει τὸν πατέρα μου καὶ δὲν παίρνει χρήματα.

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Τ' ἀξίζει, κυρὰ Λόλα.

ΛΟΛΑ, στὴ Φωτεινούλα.— Καλὰ καὶ πότε ἔφτειασες τὸ γλύκισμα καὶ δὲν πῆρα ἐγὼ εἴδηση ;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Μὰ πῶς θἄπαιρνες, ἀφοῦ ἤσουν ἔξω ὅλην τὴν ἡμέρα ;

ΛΟΛΑ, προσπαθῶντας μὲ κόπο νὰ κρύψη τὴ λύσσα της.— Βλέπω καὶ μᾶς κάνεις τώρα τὴ νοικοκυρὰ ἐδῶ μέσα.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Μὴ στενοχωριέσαι. Δὲν εἶνε μακριὰ ὁ καιρὸς ποὺ θἄχης ὅλη τὴν ἐξουσία μονάχη σου.

ΛΟΛΑ, περιπαιχτικά.— Θὰ μᾶς φύγης ;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ἔχε λίγη ὑπομονὴ καὶ θὰ ἰδῆς.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΘΑΝΑΣΗΣ, μπαίνει ἀπὸ τὴν ὀξώπορτα. Βγάζει τὸ καπέλλο του καὶ προχωρεῖ μὲ προσποιητὴ εὐγένεια.— Καλημέρα σας.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ταράζεται ἀπὸ τὸ θυμό, χωρὶς νὰ γυρίση νὰ δῆ, κρυφὰ στὴν Κυρὰ Λενιώ.— Μπᾶ !

ΛΟΛΑ, προχωρῶντας σ' αὐτόν.— Καλημέρα σας, κύριε Θανάση. Τὶ εἶνε ;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, στὴν Κυρὰ Λενιώ, χαμηλόφωνα.— Χούμ ! Κύριος ! Τί λόγος !

ΘΑΝΑΣΗΣ, στὴν ἴδια στάση.— Καλημέρα σας, δεσποινὶς Φωτεινούλα. (Ἡ Φωτεινούλα σωπαίνει.)

ΛΟΛΑ, στὴν κόρη της.— Δὲν ἀπαντᾶς ; Τὶ τρόπος εἶν' αὐτός ;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, στὴ μάνα της ἀπότομα.— Τρόπος ποὺ μ' ἀρέσει.

ΛΟΛΑ.— Νὰ τὸν χαίρεσαι.

ΘΑΝΑΣΗΣ, πάντα ὄρθιος. — Μὴ μᾶς παρεξηγεῖτε, δεσποινὶς Φωτεινούλα. Θέλω νὰ σᾶς μιλήσω δύο λεπτὰ γιὰ ἕνα πολὺ σοβαρὸ ζήτημα ποὺ σᾶς ἐνδιαφέρει.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ρίχνοντάς του μιὰ περιφρονητικὴ ματιά. Ξερά.— Καὶ τὶ ζήτημα μπορεῖ νὰ ἐνδιαφέρη ἀτομικῶς ἐμένα ποὺ ν' ἀνακατεύεστε καὶ σεῖς ;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ σᾶς ἐξηγήσω.

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Μπαίνει σιγὰ ὁ Νέαρχος ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς εἰσόδου κρατῶντας ἀνακατωμένα τριαντάφυλλα, πασκαλιὲς κι ἄλλα λουλούδια. Ἡ ὄψη του εἶνε πιὸ γαληνεμένη καὶ δείχνει μιὰ γενικὴ καλλιτέρευση. Ρίχνει περίεργες ματιὲς ὁλόγυρα μέσ' στὸ δωμάτιο.

ΝΕΑΡΧΟΣ, πλησιάζοντας λίγο τὸ Θανάση καὶ τὴ γυναίκα του, κοντοστέκεται καὶ τοὺς κοιτάζει μὲ παράξενο τρόπο.— Γιατὶ εἶστε κίτρινοι ; Γιατὶ φορᾶτε μάσκες ; (Ἡ Φωτεινούλα σηκώνεται ἀμέσως ἀπὸ τὴ θέση της καὶ τρέχει πρὸς τὸν πατέρα της.)

ΝΕΑΡΧΟΣ, τῆς βάζει ἕνα ἄσπρο τριαντάφυλλο στὸ κεφάλι.— Νά, αὐτὸ εἶνε γιὰ τὸ γάμο σου. (Χαμογελῶντας). Δὲ σὲ παντρεύουμε σήμερα ;.. Ἔχω κι ἄλλα λουλούδια πολλά, πολλά. (Ἡ Φωτεινούλα, σφίγγοντας τὴν καρδιά της, βοηθεῖ τὸν πατέρα της νὰ καθίση. Παίρνει τὸ τριαντάφυλλο ἀπὸ τὸ κεφάλι της καὶ τὸ βάζει στὸ στῆθος της. Ὁ Θανάσης κ' ἡ Λόλα κρυφομιλοῦν, χαμογελῶντας περιπαιχτικά.)

ΝΕΑΡΧΟΣ, στὴν κυρὰ Λενιώ.— Ἔφερες τὶς λαμπάδες ;

Κ. ΛΕΝΙΩ, ποὺ σηκώνεται καὶ τοῦ χαδεύει τὸν ὦμο.— Ὁ Θεὸς νὰ δώση, κὺρ Νέαρχέ μου ! (Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀκούονται ἀπὸ μακριὰ χαρούμενοι ἦχοι καμπάνας ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τὴν ὥρα ποὺ ψάλλεται τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός».)

ΝΕΑΡΧΟΣ, ποὺ κάποιο φῶς ἀχτινοβολεῖ πάνω στὴ μορφή του, στὴν κυρὰ Λενιώ.— Ἄκου, ἀρχίζει ὁ γάμος !

Κ. ΛΕΝΙΩ, κάνοντας τὸ σταυρό της. — Ἡ χάρη σου Χριστέ μου ! (Κοιτάζοντας τὴ Φωτεινούλα.) Ἐμένα νὰ μὲ συμπαθᾶτε γιατὶ ἔχω νὰ τοιμάσω καὶ τὸ φαΐ. (Στὸ Νέαρχο.) Ἔχε γειά, κὺρ Νέαρχέ μου.

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Νὰ πᾶς νὰ φέρης τὶς λαμπάδες.. Νᾶνε μεγάλες.. ἔ ; καὶ τὰ στέφανα... καὶ ν' ἀρθῆς γρήγορα !

Κ. ΛΕΝΙΩ.— Ναί, πάω, πάω. (Στὴ Φωτεινούλα.) Ἔχε γειά, κόρη μου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, τὴν προβοδώνει.— Στὸ καλό, Κυρὰ Λενιώ.

Κ. ΛΕΝΙΩ, περνῶντας μπροστὰ ἀπὸ τὴ Λόλα καὶ τὸ Θανάση, τοὺς χαιρετᾶ ψυχρὰ μὲ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ.— Ἀντίο σας.

ΛΟΛΑ }
ΘΑΝΑΣΗΣ } Ἀντίο, Κυρὰ Λενιώ.

Ἡ κυρὰ Λενιὼ φεύγει. Ἡ Φωτεινούλα πηγαίνει καὶ κάθεται κοντά, πρὸς τ' ἀριστερὸ μέρος τοῦ τραπεζιοῦ, γυρίζοντας τὴ ράχη στὴ μητέρα της καὶ στὸ Θανάση· παίρνει ἕνα βιβλίο καὶ τὸ ἀνοίγει. Ὁ Νέαρχος καταγίνεται νὰ φτειάση ἕνα μπουκέτο μὲ τὰ λουλούδια.

ΛΟΛΑ, προχωρῶντας στὴ Φωτεινούλα.— Τὶ μοῦπιασες τώρα τὸ βιβλίο; Θ' ἀκούσης τὶ θὰ σοῦ πῆ ὁ ἄνθρωπος;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ἀφήνοντας μὲ θυμὸ τὸ βιβλίο, στρέφει ἀπότομα. Στὸ Θανάση.-- Τὶ ἔχετε νὰ μοῦ πῆτε; Λέγετε, σᾶς ἀκούω.

ΘΑΝΑΣΗΣ, μὴ ξέροντας πῶς ν' ἀρχίση καὶ στριφογυρίζοντας τὸ καπέλλο του. Ἡ Λόλα κάθεται στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ τραπεζιοῦ.— Τὸ λοιπόν, δεσποινὶς Φωτεινούλα, ὅπως σᾶς εἶπα καὶ προτήτερα, πρόκειται γιὰ μία σοβαρὴ ὑπόθεση.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ἐμπρός!.. Τελειώνετε!

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ξέρετε πολὺ καλὰ πὼς τὸ χτηματάκι σας ποὺ ἔχω νοικιασμένο ἀπὸ σᾶς....

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, τὸν διακόπτει.— Παρακαλῶ, ὄχι ἀπὸ μένα.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Δηλαδὴ ἀπὸ τὴ μαμά σας, εἶνε χρεωμένο γιὰ πέντε χιλιάδες δραχμὲς κ' ἡ προθεσμία γιὰ τὴν πληρωμὴ τελειώνει σ' ἕνα μῆνα.. Ὁ δανειστὴς φυσικὰ δὲ θὰ περιμένη γιὰ νὰ γυρέψη τὰ λεφτά του. Κ' ἐπειδὴ οἱ περίστασες εἶνε δύσκολες, καταλαβαίνετε, πὼς ἂν δὲν πληρωθῆ τὸ χρέος, θὰ πνίξη τὸ χτῆμα. (Μὲ προσποιητὸ ἐνδιαφέρο.) Κ' εἶνε κρῖμα νὰ χαθῆ πατρογονικὸ πρᾶμα. Ἐμένα τώρα βλέπετε ποὺ τῶχω στὰ χέρια μου, θὰ μοῦ κάνη κακὸ νὰ τὸ στερηθῆτε.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, εἰρωνικά.— Ἡ καλωσύνη σας!

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ἔψαχνα λοιπὸν τόσον καιρὸ νὰ βρῶ ἕνα μέσο νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος. Ἔτσι γιὰ νὰ μὴν πάη—ποὺ λέτε—ἄδικα τὸ χτῆμα. Φυσικά, ἂν εἶχα τὶς δυνάμεις, κανένας δὲ θὰ κοτοῦσε νὰ βάλη πάνω του χέρι, τώρα μάλιστα ποὺ ὁ πατήρ σας εἶνε ἀσθενής, μὰ δυστυχῶς οἱ χρονιὲς μᾶς ἦρθαν ἀνάποδες καὶ βρισκόμαστε κ' ἐμεῖς λίγο, ἂς τὸ ποῦμε, στενοχωρεμένοι.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ποὺ κρατᾶ μὲ δυσκολία τὴν ἀγανάχτησή της.— Καὶ δὲ μᾶς λέτε τὸν τρόπο ποὺ βρήκατε;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Νὰ σᾶς τὸν πῶ, πολὺ εὐχαρίστως. Κ' ἐλπίζω ν' ἀρέση καὶ σὲ σᾶς. Λοιπὸν ἐξηγοῦμαι... Θυμᾶστε βέβαια πὼς πέρσυ ὁ πατήρ σας ἐπούλησε κάποιο ἄγαλμα σ' ἕνα ξένο γιὰ ἐννηὰ χιλιάδες δραχμές.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ μεγάλη ἔκπληξη.— Θυμᾶμαι πολὺ καλά. Λοιπόν;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ἐκεῖνο τὸ ἄγαλμα, ὅπως θένε νὰ ποῦνε, εἶχε πιὸ πολλὴ ἀξία (δείχνοντας τὸ ἄγαλμα) ἀπὸ τοῦτο δῶ.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Μοῦ φαίνεται πὼς σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα δὲ μπορεῖτε νἄχετε γνώμη.

ΘΑΝΑΣΗΣ, πάντα ὕπουλα.— Δὲ λέω τὸ ἐναντίο! Δηλαδή, ἐξ ὅσων ἀκούω ἀπὸ ἐκείνους ποὺ νοιώθουν. Μ' ὅλον τοῦτο ἐγὼ μὲ τὶς μεγάλες μου προσπάθειες δεξιὰ κι ἀριστερά, κατώρθωσα ἐπὶ τέλους νὰ βρῶ ἕναν ἀγοραστὴ ποὺ προσφέρνει δέκα χιλιάδες δραχμές.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, κρύβοντας τὴν ἀγανάχτησή της κάτω ἀπὸ σαρκαστικὸ χαμόγελο.— Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τοὺς κόπους σας, μὰ δυστυχῶς θὰ πᾶνε χαμένοι γιατὶ τὸ ἄγαλμα αὐτὸ δὲν πουλιέται οὔτε γιὰ ἕνα ἑκατομμύριο.

ΝΕΑΡΧΟΣ, ἐξακολουθῶντας νὰ φτειάνη τὸ μπουκέτο, στὴ Φωτεινούλα.— Ἕνα ἑκατομμύριο!.. Νάτοι.. Ἔρχουνται.. Πρόσεχε!.. Θὰ σοῦ σβύσουν τὶς λαμπάδες.. Μὴν τοὺς ἀφήσης. (Δείχνοντας τὸ ἄγαλμα.) Ἐκεῖ πάνω εἶνε τὸ στεφάνι σου... Φύλαξέ το.. Σὲ λίγο θἀρθῆ ὁ γαμπρός.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μ' ἀπερίγραφτο πόνο.— Φτωχέ μου πατέρα, ποῦ νἄξερες!

ΛΟΛΑ, στὴ Φωτεινούλα.—Μὰ μὲ σένα δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ συνεννοηθῆ.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, δηχτικά.— Μπᾶ! μήπως ἔχεις ἐνάντια ἰδέα; Δὲν τῶξερα..Σοῦ ζητῶ συγγνώμη.

ΛΟΛΑ.— Ὁ κόσμος ἀκούει, συζητᾶ καὶ λύνει τὰ ζητήματα μὲ τὴ λογική.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ἀποφασιστικά.— Ἡ μόνη λύση σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση εἶνε πὼς τὸ ἄγαλμα θὰ μείνη στὴ θέση του. (Σηκώνεται, πηγαίνει κοντὰ στὸ ἄγαλμα καὶ τὸ χαδεύει.)

ΛΟΛΑ, σηκώνεται κι αὐτή. Μὲ θυμό.— Μὰ ὅ,τι θὲς τοῦ λόγου σου θὰ γίνεται;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ὅσο ἔχω μὲ τὸ μέρος μου τὸ δίκαιο.

ΛΟΛΑ.— Ποιὸ δίκαιο καὶ ξεδίκαιο; Ἔχεις χρήματα νὰ ξεχρεώσης τὸ χτῆμα;

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Λίγο μὲ μέλλει γιὰ τὰ χρήματα.

ΛΟΛΑ, περιπαιχτικά.— Δὲν τὸ ξέραμε!

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ ζωηρότητα.— Πουλῆστε ὅ,τι ἄλλο θέλετε, ὅλα τὰ ἔπιπλα τοῦ σπιτιοῦ, μὰ τὸ ἄγαλμα ποτέ! (Μὲ συντριβὴ καὶ στοργή.) Εἶνε τὸ τελευταῖο ἔργο τοῦ πατέρα μου καὶ μέσα του φυλάγεται ἡ στερνὴ λάμψη τοῦ μυαλοῦ του. Εἶνε τὸ φῶς ποὺ ἔμεινε ἀπὸ ἕνα βασιλεμένο ἥλιο!

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Ὁ ἥλιος, ὁ ἥλιος ποὺ βγαίνει τὰ μεσάνυχτα!

ΛΟΛΑ.— Τὰ βιβλία σ' ἔκαναν βλέπω πολὺ ρωμαντική.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Ὄχι! Τὰ βιβλία μ' ἔμαθαν νὰ αἰσθάνωμαι πιὸ

πολύ Γι αὐτὸ ἡ καρδιά μου μοῦ λέει πὼς αὐτὸ τὸ μάρμαρο εἶνε γιὰ μένα ἱερὸ καὶ ἡ καρδιά μου ποτὲ δὲ μὲ γελᾶ. (Μὲ σταθερότητα.) Δὲν θὰ ἐπιτρέψω σὲ κανένα νὰ τὸ λερώση μὲ τὰ χέρια του.

ΛΟΛΑ.— Πολὺ ψηλὰ πῆρες τὸν ἀμανέ.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Μ' ἀρέσει νὰ μιλῶ ξάστερα.

ΛΟΛΑ.— Μὰ δὲ φταῖς ἐσύ, φταίω ἐγὼ ποὺ παίρνω τὴν ἰδέα σου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Μπᾶ!

ΛΟΛΑ.— Σὺ μὲ τὶς ἀνοησίες καὶ μὲ τὸ πεῖσμα σου μπορεῖς νὰ μᾶς καταστρέψης.

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Σκεφθῆτε καλὰ τὸ συμφέρο σας, δεσποινὶς Φωτεινούλα. Ἡ μαμά σας δὲν ἔχει ἄδικο.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ περιφρόνηση.— Δὲν μοῦ χρειάζονται συμβουλές.

ΛΟΛΑ, πλησιάζοντας στὸ Θανάση.— Κύριε Θανάση. Ἡ κυρία ἀποδῶ δὲν ἔχει τὴν νόμιμη ἡλικία καὶ δὲν ἐξουσιάζει τίποτε σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ἐγὼ νομίζω πὼς πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ σωθῆ τὸ χτῆμα.. Ἡ τιμὴ ποὺ μᾶς δίνετε δὲν εἶνε κακὴ καὶ σᾶς πουλῶ τὸ ἄγαλμα.

ΘΑΝΑΣΗΣ, μὲ ἱκανοποίηση.— Ὅπως ἀγαπᾶτε.

ΛΟΛΑ.— Ἔχετε τὰ χρήματα;

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Ἀμέσως στὴ διάθεσή σας. (Βγάζει γρήγορα ἀπὸ τὸ πορτοφόλι του τὰ χρήματα καὶ τὰ δίνει τῆς Λόλας.)— Ὁρίστε!

(Ἡ Φωτεινούλα, ἀφήνοντας τὸ ἄγαλμα, παρακολουθεῖ μ' ἀγωνίαν αὐτὴ τὴ σκηνή.)

ΛΟΛΑ, ἀφοῦ μετρήση τὰ χρήματα.— Σωστά· δέκα χιλιάδες δραχμές.

ΘΑΝΑΣΗΣ, πλησιάζοντας στὸ τραπεζάκι, δίνει στὴ Λόλα ἕνα κομμάτι χαρτὶ καὶ στυλογράφο.)— Καὶ μιὰ μικρὴ ἐξόφληση, σᾶς παρακαλῶ, γιὰ τὴν τάξη.

ΛΟΛΑ, παίρνει τὸ χαρτὶ καὶ τὸ στυλογράφο.— Εὐχαρίστως. (Ὑπογράφει καὶ τοῦ τὰ ἐπιστρέφει.) Τώρα μπορεῖτε νὰ τὸ σηκώσετε.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὴ μπορῶντας πιὰ νὰ κρατηθῆ, ἀνεβάζει τὸν τόνο τῆς φωνῆς της.— Τώρα καταλαβαίνω τὰ σατανικά σας σχέδια. (Στὴ μητέρα της, μ' ἀπόγνωση.) Καλά, (δείχνοντας τὸ Θανάση) αὐτὸς εἶν' ἕνας ξένος, ἕνας καταχθόνιος ποὺ ἔστειλε μιὰ κακὴ Μοῖρα γιὰ νὰ φέρη τὴ δυστυχία καὶ τὸν ἐξευτελισμὸ σ' αὐτὸ τὸ σπίτι —γιατὶ ξέρεις πολὺ καλὰ πὼς εἶνε ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ τῆς ἀρρώστιας τοῦ πατέρα μου – μὰ σύ, σύ, ποὺ εἶσαι ἡ γυναίκα (δείχνει τὸν πατέρα της) αὐτοῦ τοῦ θύματος....

ΛΟΛΑ, μ' αὐστηρὸ ὕφος.— Γιὰ πάψε..

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὲ ζωηρὴ ταραχὴ καὶ συγκίνηση.— Κι ὅταν σκεφθῶ

πὼς ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρύνια ποὺ ἔζησες μαζί του, ὄχι μόνο δὲν ἤσουνα σὲ θέση νὰ ἐχτιμήσης τὴν ἀξία καὶ τὴν ἀγάπη του— γιατὶ δὲ μπορεῖς ν' ἀρνηθῆς πὼς ἦταν ὅλο ἀφοσίωση καὶ περιποιήσεις γιὰ σένα — μὰ πῆγες νὰ γίνης συνένοχη ἑνὸς τυχοδιώχτη,(δείχνει τὸ Θανάση), αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ φωνάξω δυνατὰ νὰ μ' ἀκούση ὅλος ὁ κόσμος πὼς τῶχω μεγάλη ντροπὴ ποὺ γεννήθηκα ἀπὸ σένα.

(Ὁ Νέαρχος σ' αὐτὸ ὅλο τὸ ἀναμεταξὺ ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὰ λουλούδια του, παρακολουθεῖ τὴ σκηνὴ μὲ πολὺ παράξενες ματιές.)

ΘΑΝΑΣΗΣ.— Σὰ νὰ τὰ παραλέτε, δεσποινίς.

ΛΟΛΑ, συχισμένη, στὸ Θανάση.— Τῆς ἔχει στρίψει φαίνεται κι αὐτηνῆς. Κάνε τὴ δουλειά σου, χριστιανέ μου. Τὶ κάθεσαι καὶ τὴ βλέπεις; (Ὁ Θανάσης πηγαίνει νὰ σηκώση τὸ ἄγαλμα.)

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, ὁρμᾶ ἐπάνω του καὶ τὸν σπρώχνει φωνάζοντας.— Ἄθλιε!.. Κλέφτη!.. (Τρέχει κι ἀγκαλιάζει τὸ ἄγαλμα, λέγοντας στὸ Θανάση μὲ πρόκληση.) Ἔλα λοιπὸν πάρτο!

ΛΟΛΑ, στὴ Φωτεινούλα. Φύγ' ἀπ' ἐκεῖ, τρελλοκόριτσο. (Ὁ Θανάσης προχωρεῖ. Τῆς πιάνει ἀπὸ πίσω τὰ χέρια, τῆς τὰ ξετυλίγει μὲ τέτοιο βάναυσο τρόπο, ποὺ μευακινεῖται γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀπὸ τὴ θέση του τὸ ἄγαλμα καὶ τὴ σπρώχνει δυνατά.)

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, πέφτοντας χάμου, μὲ κραυγὴ ἀπελπισίας.— Κακοῦργε!.. Βοήθεια!.. Πατέρα μου!.. Τὸ ἔργο σου!..

(Ὁ Νέαρχος οὔτε μιὰ στιγμὴ δὲν εἶχε πάψει νὰ παρακολουθῆ μὲ μεγάλη προσοχὴ τὴν τραγικὴ αὐτὴ σκηνή, περιφέρνοντας γρήγορες κ' ἐντατικὲς ματιὲς ἀπὸ τὸ ἕνα πρόσωπο στὸ ἄλλο καὶ παίρνοντας ἀλλόκοτες φυσιογνωμικὲς ἐκφράσεις. Τὸ σπρώξιμο καὶ τὸ πέσιμο τῆς ἀγαπημένης του κόρης, ἡ σπαραχτική της φωνή, τὸ μετακίνημα τοῦ ἀγάλματος ἀπὸ τὴ θέση του, ἔφεραν στὸ Νέαρχο ἕνα μεγάλο ἀπότομο κλονισμό, μὰ κ' ἕνα εὐτυχισμένο ἀποτέλεσμα: τὸ ξύπνημα ἀπὸ τὸ λήθαργό του. Ὁ τρελλὸς γλύπτης ξαναβρίσκει τὸ λογικό του καὶ σιγὰ σιγὰ ἀντιλαμβάνεται τὶ γίνεται γύρω του.)

ΝΕΑΡΧΟΣ, σηκώνεται ἄγριος καὶ ρίχνοντας χαμαὶ τὰ λουλούδια, ὁρμᾶ κατεπάνω στὸ Θανάση καὶ τὸν πιάνει δυνατὰ καὶ σφιχτὰ μὲ τὰ δυό του χέρια ἀπὸ τὸ λαιμό, φωνάζοντας.— Ἄτιμε!

ΘΑΝΑΣΗΣ, προσπαθῶντας μάταια νὰ ξεγαντζώση τὰ δάχτυλα τοῦ Νεάρχου, μὲ πνιγμένη φωνή.— Ὁ τρελλός!...μὲ πνίγει!..Λόλα!..σῶσε με!..

ΝΕΑΡΧΟΣ, μὲ μουγκρητό.—Ὁ τρελλός!.. ἔ! Ὁ τρελλός!

ΛΟΛΑ, ποὺ ἔχει ὁρμήσει γιὰ ν' ἀπαλλάξη τὸ Θανάση ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Νεάρχου, ξεφωνίζει μὲ φόβο.— Θεέ μου! τὸν ξανάπιασε ἡ τρέλλα του..Βοήθεια!... (Ὕστερ' ἀπὸ δυνατὴ πάλη ὁ Θανάσης μὲ τὴ βοήθεια τῆς Λόλας κατορθώνει νὰ γλυτώση. Φεύγουν κ' οἱ δυό τους τρέχοντας.)

ΝΕΑΡΧΟΣ, προχωρῶντας ὡς τὴν ὀξώπορτα καὶ δείχνοντας ἔξω μὲ καγχασμό.— Χά! Χά! Χά! (Ξαναγυρίζει. Βάζει τὰ χέρια του πάνω στὸ κεφάλι του καὶ λέει μὲ βαθειάν, ἀπερίγραπτη ἔκπληξη ποὺ τοῦ φέρνει ἡ ἀνάχτηση τοῦ λογικοῦ του.) Θεέ μου!..Ποῦ ἤμουνα!. Ποῦ βρισκόμουνα..Σὰ νὰ ξυπνῶ ἀπὸ ἕνα τρομερὸ ὄνειρο..Ἀνοίγουν τὰ μάτια μου..Βλέπω καθαρά..Ἀλλάζουν γύρω μου τὰ πράγματα.. Ξαναβρίσκω τὸν ἑαυτό μου.. (Βλέποντας τὴν κόρη του ποὺ σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ σηκώθηκε καὶ τὸν κοιτάζει ἀποσβολωμένη, βουβὴ ἀπὸ τὸν τρόμο κ' ἔχοντας πιὰ συνείδηση τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, ὁρμᾶ πρὸς αὐτὴ μ' ἀνοιχτὲς ἀγκάλες φωνάζοντας μὲ τόνο ποὺ παίρνει ὅλες τὶς ἀποχρώσεις τῆς συγκινημένης χαρᾶς.— Παιδί μου !... Φωτεινούλα μου !..

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, στὸ κατακόρυφο τῆς ἀγωνίας κι ἀρχίζοντας ν' ἀντιλαμβάνεται ἀπὸ τὰ λόγια του τὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου του καὶ τὸν τόνο τῆς φωνῆς του, τὴ μεταλλαγὴ τοῦ πατέρα της, πέφτει στὴν ἀγκαλιά του.— Πατέρα μου. Χρυσέ μου πατέρα !

ΝΕΑΡΧΟΣ, τὴ σφίγγει θερμὰ στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὴ γεμίζει φιλιά, λέγοντας μὲ μεγάλη συγκίνηση.— Γλυκειά μου, ἀγαπημένη μου κόρη.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, μὴ μπορῶντας νὰ κρατηθῆ, ξεσπᾶ σὲ λυγμούς.— Εἶσαι καλὰ πατέρα μου ;

ΝΕΑΡΧΟΣ, γεμάτος δάκρυα, μὲ σπασμένη φωνή.— Μὴν κλαῖς παιδί μου. Μὴν κλαῖς, Φωτεινούλα μου.

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, κλαίοντας ὁλοένα.— Ἄφησέ με, πατέρα μου, κ' ἐγὼ μιὰ φορὰ νὰ κλάψω ἀπὸ χαρά !

ΝΕΑΡΧΟΣ, κουνῶντας θλιβερὰ τὸ κεφάλι.— Φαντάζομαι ἀθῶο πλᾶσμα τὰ μαρτύριά σου... Κ' ἤσουν ὁλομόναχη.. Ἐγὼ δὲ μποροῦσα νὰ σὲ γλυτώσω.. Βρισκόμουνα σιμά σου, μὰ δὲν ἔνοιωθα τὸν πόνο σου...

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ, τοῦ σκουπίζει μὲ τὸ μαντηλάκι της τὰ δάκρυα.— Μὴ λυπᾶσαι πατέρα. Ὅλα ξεχνιοῦνται ὅταν εἴμαστ' εὐτυχισμένοι.

ΝΕΑΡΧΟΣ, ποὺ οἱ τελευταῖες λέξεις τῆς κόρης του τοῦ φέρνουν σιγὰ σιγὰ στὸ νοῦ ὅλες τὶς ἀναμνήσεις.— Εὐτυχισμένοι! (Γυρίζει καὶ δείχνει μὲ τὸ χέρι του τὸ ἄγαλμα,κουνῶντας τὸ κεφάλι.— «Τὸ ξύπνημα τῆς εὐτυχίας», τὸ ἔργο μου!... Μόλις εἶχε βγῆ ἄρτιο μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια μου...

ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΑ.— Τώρα θὰ τ' ἀγαπᾶμε πιὸ πολύ, πατέρα!

ΝΕΑΡΧΟΣ.— Ναί, παιδάκι μου. (Τὴ φιλᾶ, σφίγγοντάς την στὴν ἀγκαλιά του.)

Ἡ αὐλαία κλείνει σιγά.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

STEPHAN GEORGE

Λίγες γραμμὲς ἀπὸ μιὰ μελέτη γιὰ τὸν **Stephan George**, *τὸ μεγάλο ποιητὴ τῆς σύγχρονης Γερμανίας, ποὺ ἴσως καὶ νὰ μὴ γραφῆ ποτέ. Μελέτη ὄχι ἱστοριοφιλολογικὴ ἢ τεχνοκριτική. Ἀλλὰ μελέτη—ἔρευνα μὲ ἄξονα τὴν προσπάθεια νὰπομονωθοῦν τὰ ἰδεολογικὰ ρεύματα ποὺ ἐμψυχώνουν τὴν ποίηση, τὴν τόσον ὑποβλητικὴ τοῦ George καὶ τῆς σχολῆς του καὶ νὰ δειχθῆ ἡ φορὰ κι ὁ ρυθμός των μέσα στὴ σφαῖρα τοῦ πνεύματος τῶν ἀνήσυχων ἡμερῶν μας.*

I

Πρῶτα-πρῶτα δὲν ἔχομε ποιήματα,ἀλλὰ ποίηση Stephan George. Ἄλλο ποίηση κι ἄλλο ποιήματα.Λέγοντας ποίηση νοιώθομε μιὰ πλατιὰ δημιουργικὴ ζωή,ποὺ περιστρέφεται ἀπ'τὴν πρώτη ὡς τὴν τελευταία της πνοὴ γύρω σένα καὶ μοναδικὸν ἄξονα – τὸ Νόμο της, τὸ Ἀπόλυτό της, αὐστηρὰ κι ἀνεξαίρετα. Λέγοντας δηλ. ποίηση νοιώθομε μιὰ καθωρισμένη στάση ἀπέναντι στὸ πρόβλημα τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Θανάτου, ἀντίκρυ στὴν Ἱστορία καὶ στὸ Αὔριο τοῦ ἀνθρώπινου θηρίου, ἕνα θαρραλέο Ναί—Ὄχι μπροστὰ στὸ κοσμικὸ μυστήριο—μένα λόγο : μιὰ λίγο-ὡς-πολὺ στρογγυλεμένη κοσμοαντίληψη. Τὰ ποιήματα δὲν εἶνε τὸ ἴδιο πρᾶμα: εἶνε ἁπλῶς στιγμές, ἱερὲς ἂν θέλετε στιγμὲς θαύματος, πάθους, μανίας, ὕψους, στιγμὲς δαιμονικές—ὅμως μόνο στιγμές, ποὺ κανένας Νόμος δὲ ρυθμίζει τὴν ἀλληλοεξάρτησή των, ποὺ κανένα Ἀπόλυτο δὲν ὁρίζει αὐστηρὰ κι ἀλάθητα τὴ σειρά των, τὸ δεσμό των, τὴν περιφορά των γύρω ἀπὸ ἕνα καὶ μοναδικὸ κέντρο. Ἡ καθεμιὰ εἶνε καὶ μιὰ ἄναρθρη φωνὴ ἀντίκρυ στὸ κοσμικὸν Αἴνιγμα, ἕνα ἄχ! μπροστὰ στὸ θαῦμα τῆς Ζωῆς. Μὰ ὅλες μαζὺ δὲν ἀπαρτίζουν Λόγον, δὲν ἀποτελοῦν φράση μουσική, γιατὶ καθεμιὰ ὑποτάσσεται μόνο στὸν ἑαυτό της καὶ καμιὰ δὲν πειθαρχεῖ σέναν καθολικὸ Ρυθμό, σὲ μιὰ λίγο ὡς πολὺ στρογγυλεμένη κοσμοαντίληψη.

Γι αὐτὸ μποροῦμε νὰ μιλοῦμε γιὰ ποίηση Baudelaire, γιὰ ποιήματα ὅμως Moréas, γιὰ ποίηση Whitman, γιὰ ποιήματα ὅμως Poë, γιὰ ποίηση Tagore, γιὰ ποιήματα ὅμως Kipling, γιὰ ποίηση Hölderlin, γιὰ ποιήματα ὅμως Heine, γιὰ ποίηση d' Annunzio, γιὰ ποιήματα ὅμως Stecchetti, γιὰ ποίηση Καβάφη, γιὰ ποιήματα ὅμως Γρυπάρη.

Στὸ ἔργο τοῦ Stephan George δὲν ὑπάρχουν ποιήματα, ἀλλὰ μόνο ποίηση μὲ ἄξονα καὶ ρυθμὸ ἑνιαῖο, μὲ νομοτέλεια δική της, αὐστηρὴ κι ἀπόλυτη. Ὁ ὑποβλητικὸς λυρισμός του εἶνε τὸ ἀδιάκοπο

κελάδημα τῆς ἴδιας λάλης πηγῆς. Οἱ στῖχοι ὅλων τῶν συλλογῶν του λὲς πὼς ἀποτελοῦν ἕνα ἀπέραντο, μὰ πρὸ παντὸς ἕνα καὶ μοναδικὸ τραγούδι. Ἕνας πόθος κι ἕνας στοχασμὸς εἶνε ἡ πεμπτουσία τῆς ποίησής του. Αὐτὸς ὁ Ἕνας ἀκριβῶς τὸν παρακολουθεῖ καταπόδι σὰν τὴ σκιά του, παντοῦ—πάντοτε:

Ἐσὺ ἁγνὸς καὶ λυγερὸς σὰ φλόγα,
αἰθέριος σὰν τὸ φῶς καὶ σὰν αὐγή,
βλαστάρι πλουμιστὸν ἐξαίσιας φύτρας
ἁπλὸς καὶ μυστικὸς σὰν τὴν πηγή,

σὲ ἡλιόλουστους μὲ συντροφεύεις λόγγους,
στὸ δεῖλι μὲ λαγγεύεις τὸ θαμπό,
τὸ δρόμο μου φωτίζεις μέσ' στοὺς ἴσκιους
—ὦ πνοὴ θερμὴ κι ὦ ἀγέρι δροσερό!

Ὁ πόθος μου εἶσαι Ἐσὺ κι ὁ στοχασμός μου,
Σένα ἀναπνέω μὲ κάθε ἀνασασμό,
μόποιο πιστὸν Ἐσένα καταπίνω,
σὲ κάθε μυρωδιὰν Ἐσὲ φιλῶ,

Ἐσέν' ἁγνὲ καὶ λυγερὲ σὰ φλόγα,
αἰθέριε σὰν τὸ φῶς καὶ σὰν αὐγή,
βλαστάρι πλουμιστὸν ἐξαίσιας φύτρας,
ἁπλὲ καὶ μυστικὲ σὰν τὴν πηγή.

II

Ο ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΤΙΧΩΝ. Εἶπαν καὶ λένε πὼς ὁ George εἶνε μεγάλος λυρικὸς ποιητής. Αὐτὸ δὲ λέει τίποτα. Ἡ ποίηση τοῦ George ἔχει βαθιὰ θρησκευτικότητα ἢ καλύτερα μιὰ δική της μεταφυσική, ποὺ ἐπεβλήθηκε στὸ στενὸ κύκλο τῶν πιστῶν του σὰ θρησκεία. Ὁ George συνεχίζει μιὰ παλιὰ γερμανικὴ παράδοση—τὸ μυστικισμὸ τοῦ Meister Eckart καὶ τοῦ Jacob Böhme, ποὺ ἔχει τόσο βαθιὲς ρίζες στὴ γερμανικὴ ψυχή. Στὸ Μυστικισμὸ δόθηκαν ἕνα σωρὸ ὁρισμοί. Σένα κοινὸ χαρακτηριστικὸ συναντιῶνται οἱ περισσότεροι: εἶνε ἡ ἀκλόνητη πίστη πὼς στὰ σκοτεινὰ βάθη του συγχέεται ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀνεξιχνίαστη οὐσία τοῦ Θεοῦ. Οἱ ὑποβλητικοὶ θρησκευτικοὶ στῖχοι τοῦ Angelus Silesius, ποὺ τόσο κατανυκτικὰ ψάλλονται στὶς προτεστάντικες ἐκκλησίες ὡς σήμερα, αὐτὴ τὴν πίστη διαλαλοῦν. Ἀντικαταστήσετε στὸν ὁρισμὸ ποὺ δώσαμε τὴ λέξη: Θεὸς μὲ τόν: Κόσμο, γιατὶ στοὺς περισσότερους στοχαστὲς τοῦ Μεσαιώνα αὐτὸ ἀκριβῶς ἐσήμαινε (τὸ Σπινοζικό: Deus sive natura), καὶ θά 'χετε τὸν τύπο τοῦ Μυστικισμοῦ τῆς σχολῆς τοῦ George: ὁ ἄνθρωπος σ' ὅ,τι ἔχει ἐσωτερικώτερο κι ἀληθινώτερο ἀποσπάσθηκε ἀπ' τὰ γεμᾶτα μυστήριο σπλάχνα τοῦ Σύμπαντος, καθὼς ἡ σπίθα ἀπὸ μιὰ πελώρια, κατακόκινη φωτιά. Κατέβα

βαθιὰ στὸν ἑαυτό σου καὶ θὰ νοιώσης τὸ Σύμπαν. Ἀφιγκράσου τὸ ψαλμὸ τῆς μύχιας λαχτάρας σου καὶ τότε μονάχα θὰ κατανοήσης τὸ οὐράνιο τραγούδι τῶν κόσμων. Μέσα στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ εἶνε συμπυκνωμένη ἡ αἰώνια Οὐσία μὲ τοὺς θησαυρούς της, ὅπως ἡ ἔκταση ἑνὸς τοπείου στὸ στενὸ χῶρο τῆς εἰκόνας του. Ἡ ἐπιστήμη, ποὺ ἐξωτερικεύει τὸν ἄνθρωπο ἀντὶ νὰ τὸν ἐσωτερικεύη, τὸν ἀπομακρύνει ἀπ' τὸ Ἀπόλυτο, ποὺ λαχταρίζει μέσα του καὶ τὸν τραβᾶ πρὸς τὰ νεκρὰ ὁμοιώματα τοῦ «Θεοῦ»: τὰ φαινόμενα, ποὺ μετροῦνται καὶ ὑπολογίζονται γιατὶ εἶνε ἄψυχα. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ σκλαβώση μὲ τὴ Νόηση τὸν κόσμο, καταντᾶ παίγνιο κωμικὸ τῶν σκιῶν του. Πῶς θὰ σωθῆ; Μιὰ μονάχα εἶνε ἡ λύτρωσή του: «ψυχῆς περιαγωγή», καθὼς θά 'λεγεν ὁ Πλάτων, ἀπ' τὰ ἀπατηλὰ εἴδωλα, ποὺ περιτριγυρίζουν κι ἐμπαίζουν τὴν ἐξωτερική του ἐμφάνιση, στὴν αἰώνια κι ἀπόλυτην Οὐσία τοῦ παντός, ποὺ σφύζει στὰ μυστηριώδη βάθη τῆς ψυχῆς του. Ὁ στῖχος, τὸ θαῦμα τοῦ στίχου, ποὺ εἶνε σκέψη καὶ χρῶμα καὶ ρυθμὸς μαζὺ σὲ μιὰν ἀσύλληπτη τρισυπόστατην ἑνότητα, εἶνε τὸ μαγικὸ μέσον, ποὺ μᾶς εἰσάγει στὸ κρυστάλλινο παλάτι τῆς Ὠμορφιᾶς καὶ μᾶς φέρνει μέσον αὐτῆς κοντὰ στὴ γεμάτη αἴνιγμα καὶ φρίκη ἑστία τοῦ Κόσμου —στὴ Θεότητα.

Κι ὁ George, ἱεροφάντης τῆς σπάνιας αὐτῆς πίστης, καλεῖ τοὺς ἐκλεκτούς, ποὺ διψοῦν τὴ σωτηρία, στὸ Λυτρωμὸ μὲ τὸ ἀνεξιχνίαστο θαῦμα τῆς Ποίησης:

Δειλοὶ Σεῖς, ποὺ ποθεῖτε
καὶ στένετε, σιμά μας
κοπιάστε, καταφύγετε στὸν τόπο μας.

Ἐλᾶτε νὰ χαρῆτε,
ἐλᾶτε καὶ κοντά μας
τὸ μυστικὸ θὰ γιάνετε τὸν πόνο σας...

Κι ὁ Hölderlin δὲν ἐποθοῦσε νἀναπλάση τὴ γενεά του μὲ τὸ βάπτισμα στὴν ἐξαγνιστικὴν ὠμορφιὰ τοῦ στίχου; Ἴσως. Κι ὁ Hölderlin δὲν ἐπίστευε στὸ θαῦμα τῶν «μορφῶν» τῆς Τέχνης; Ὡρισμένως. Μὰ τὸ κάλλος στὸν Hölderlin εἶνε Θεὸς ἑλληνο-λατινικός, ποὺ λατρεύεται μὲ τὸν Λόγον (Ratio), ἐνῶ στὸν George ἡ ὠμορφιὰ εἶνε Θεότητα ἀσιατική, ποὺ γιὰ λατρεία της θέλει τὸ Πάθος. Εἶνε ἀλήθεια πὼς ἡ ἐπαναστατικὴ ταραχή, τὸ χάος (ποὺ βρίσκομε στὶς σλαβικὲς ψυχὲς κατὰ προτίμηση) λείπει κι ἀπ' τοὺς δυὸ ὁλότελα. Ὅμως ὁ δραματισμός των εἶνε διάφορος. Κι αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαῖο.

III

Ἀξιοπρόσεχτο εἶνε τὸ καθρέφτισμα τοῦ ρωμαντικοῦ αὐτοῦ μυστικισμοῦ στὴν ἀντίληψη τῆς Ἱστορίας. Ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ διακεκριμένους μαθητὲς τοῦ George, ὁ Ernst Bertram διερεύνησε τὸ πρόβλημα τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας μὲ τὴν προοπτικὴ τῆς σχολῆς. Ἄδικα ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη πασκίζει νὰ μᾶς γνωρίση τὸ παρελθὸν μὲ τὶς ἄπειρες ἀξίες καὶ φυσιογνωμίες του. Ἄδικα—γιατὶ ἡ δῆθεν ἐξακριβωμένη διαπίστωση κι εὐσυνείδητη ἀνάλυση τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἢ ἡ ἀνακάλυψη τῆς δῆθεν αὐστηρῆς νομοτέλειάς των κομματιάζουν τὴν ἱστορία καὶ καταστρέφουν τὸ νόημά της. Μόνο ξεκινώντας ἀπ' τὴν ἀρχὴ πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἡ μικρογραφία τοῦ Σύμπαντος θὰ ὁδηγηθοῦμε στὸ ὀρθὸ ἀντίκρυσμα τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας. Τὸ κάθε «συμβὰν» πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς σύμβολο ἑνὸς πιὸ ἐκτεταμένου γίγνεσθαι, ποὺ πραγματοποιεῖται στῆς ἱστορίας τὶς διαδοχικὲς στιγμές. «Alles was geschieht ist Symbol» εἶπε πολὺ σωστὰ ὁ Goethe. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν περίπτωση τῶν ἱστορικῶν φυσιογνωμιῶν: τὸ νόημα ἑνὸς «ἥρωος» δὲ θὰ γίνη ποτὲ ἀντιληπτὸ μὲ τὴν ἐπιστημονικὰ ἄψογη ἐξιστόρηση τῶν πράξεών του, μὲ τὸ ἀράδιασμα δηλ. τῶν ἐνεργειῶν, στὶς ὁποῖες ἀναλύεται ἡ ἐξακριβωμένη «ἀντικειμενικὰ» δράση του. Ὁ ἥρως γίνεται νοητὸς μονάχα ὡς θρῦλος (Legende), σὰν κάτι τι δηλ. ζωντανὸ καὶ πλατύτερο ἀπ' τὸ στενὸ ἄτομο, ποὺ ὄχι μόνο σὲ καμιὰν ἱστορικὴ στιγμή του δὲν εἶνε ξεμοναχιασμένο, ἀλλὰ καὶ πάντα εἶνε ἀλληλένδετο μὲ ἕνα (ὄχι ἁπλῶς κοινωνικοοικονομικὸ ἢ φυλετικοεθνικό, ἀλλὰ) κοσμικὸ γίγνεσθαι. Μόνον ὅταν νοιώσωμε μὲ τὴν ἐσωτερικὴ διαίσθηση τοῦ πνεύματος τὰ σύμβολα καὶ τοὺς θρύλους τοῦ παρελθόντος σῶτι ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν χαρακτηριστικώτερο κι ἀληθινώτερον ὡς ἀλληγορίες ἑνὸς φανερώματος ἢ ξετυλίγματος τῆς ζωῆς τοῦ «Θεοῦ», τῆς οὐσίας τοῦ Κόσμου—τότε θὰ μᾶς ἀποκαλυφθῆ καὶ τὸ βαθὺ νόημα τῆς ἱστορικῆς παράδοσης κι ἡ ἀξία της ὡς νόμου ρυθμιστικοῦ τῆς μελλοντικῆς πραγματικότητας. Γιατὶ οὐσιαστικὰ ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα ἔχει χρέος νὰ ἐξυπηρετήση τὸ μέλλον, νὰ δείξη τὸ ρυθμὸ καὶ τὴ φορά του.

Μὲ τὴν προοπτικὴν αὐτὴ πρέπει πρὸ παντὸς νὰ διερευνηθοῦν τὰ γεγονότα κι οἱ φυσιογνωμίες τοῦ πνεύματος. Οἱ μαθητὲς τοῦ George προσπάθησαν ὡς τώρα μὲ περίφημες μονογραφίες νὰ κάνουν ἀντιληπτὸ τὸ ἱστορικὸ νόημα ἑνὸς Shakespeare καὶ ἑνὸς Goethe (ὁ Gundolf), ἑνὸς Nietzsche (ὁ Bertram) καὶ ἑνὸς Raffaël (ὁ Stein). Ἔτσι ἄνοιξεν ἡ σχολὴ τοῦ George νέους ὁρίζοντες

στὴν Ἱστορία καὶ στὴν Κριτική. Κι εἶνε μοναδικὸ ἴσως παράδειγμα (τουλάχιστο στὰ χρόνια μας) σχολῆς, ποὺ κάθε ἐκδήλωση τοῦ πνεύματος γενικὰ ἀντικρύζει μὲ τὶς ἀρχὲς μιᾶς τόσο βαθιᾶς καὶ τόσο φιλοσοφημένης κοσμοαντίληψης.

IV

DAS PATHOS DER DISTANZ. Ἡ ἀπόσταση ὡς πάθος—καθὼς ἔλεγεν ὁ Nietzsche—εἶνε χαρακτηριστικὸ τοῦ George καὶ τῆς σχολῆς του. Καταφρονοῦν τὰ πλήθη, ποὺ κάθε τυπωμένο χαρτὶ βάζουν στὴν ἴδια μοῖρα κιεἶνε ἀνίκανα νὰ μαντεύσουν ἢ νὰ διαισθανθοῦν τὶς λαχτάρες, ποὺ ζητεῖ νὰ μεταγγίση μὲ τοὺς στίχους του ὁ ποιητής. Χρόνια κυκλοφοροῦσαν χειρόγραφα τὰ ποιήματα τοῦ maitre σένα πολὺ στενὸ κύκλο φίλων. Τὸ περιοδικὸ τῆς ὁμάδας: «Blätter für die Kunst» μοιράζοταν στὴν ἀρχὴ σὲ λιγοστοὺς μονάχα. (Οἱ συντάχτες του δὲν ὑπογράφουν τὰ τεχνουργήματά των. Τί θὰ προσθέση τὄνομα τοῦ τεχνίτη στὴν ἀξία των; Ἡ θρησκεία των δὲν ἀναγνωρίζει πρωτοκάθεδρους ἁγίους, μόνο πιστοὺς ἀφανεῖς κι ἀφωσιωμένους). Ὅταν ἀργότερα ἀποφασίζουν νὰ «παραδοθοῦν» στὸ κοινὸ οἱ διαλεχτοί, προσέχουν νὰ ξεχωρίσουν τοὺς στίχους των ὄχι μονάχα μὲ τὴ σπάνιαν ἔκφραση, τὴν ἀσυνήθιστη ἀλληγορία καὶ τὸν ἀρχαϊκὸ λεκτικὸ τύπο, ἀλλὰ καὶ μὲ μιὰ ἰδιαίτερη γραφὴ στὸ τύπωμα. Οἱ ποιητικὲς συλλογὲς τοῦ George, θαῦμα ὡς ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση καὶ καλλιτεχνικὴ ἐκτύπωση, μοιάζουν μὲ βίβλον ἱερή.

Τὸ ἴδιο μυστήριο καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀρχηγοῦ. Ὁ George εἶνε ἀθώρητος ἀπ' τοὺς πολλούς· μόνον οἱ κορυφαῖοι τὸν προσεγγίζουν. Κι ὅλοι, ὅλοι οἱ πιστοὶ ἔχουν σαὐτὸν ἀπέραντο θαυμασμό, σχεδὸν λατρεία θρησκευτική. Ὁ ἴδιος λατρεύει τὴ μοναξιά του καὶ πιστεύει στὸ νόημά της. Σένα ἀριστουργηματικὸ ποίημά του παίρνει ὡς σύμβολο τοῦ θρύλου τὸ πουλί, ποὺ βασιλεύει ὁλομόναχο σένα ἀπρόσιτο νησὶ καὶ μὲ τὸ κελάδημά του γοητεύει τὰ δελφίνια. Δὲν τὸ ἀντικρύζουν παρὰ μονάχα οἱ ναυαγοὶ ποὺ ξεψυχοῦν στοὺς τρικυμισμένους ὄχτους του. Ἔτσι οἱ ἀνθρῶποι δὲν τὸ ξέρουν κι αὐτὸ χαίρεται τὴν ἀπαραβίαστη μοναξιά του:

Καὶ σὰν φανῆκαν κάτασπρα κι ὀρθὰ
ἀλάργα τῶν ἀνθρώπων τὰ πανιά,
ποὺ πλέαν στόλομόναχο νησί—
στὸ λόφο ἀνέβηκε ψηλά, ἀπὸ 'κεῖ
ὁλάκερο τὸν τόπο νἀγναντέψη,
κιἀπλώνοντας πελώρια τὰ φτερὰ
ξεψύχησε μὲ βογγητὸ βαρύ,
μὲ πόνο θέλοντας βουβὸ νὰ ρέψη...

Ε. Π. Π.

Ο ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΜΕ ΤΑ ΧΑΛΚΙΝΑ ΦΤΕΡΑ

Et moi j'ai tout un deuil blanc et bleu dans mon œur.
(Comtesse de noaillels; "Eblouissements")

1. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Οἱ κόσμοι ἀπόψε τραγουδοῦν βαθιά μου ἐξαίσια ὡς φαιδρὸς
Λύδιος αὐλὸς ἀπὸ ἐλαφρόν, γυαλιστερὸν καλάμι:
Ὁ Γαλαξίας, ὁ μακρινὸς Βέγας, ὁ Σείριος ὁ λαμπρός,
Τῆς Βερενίκης οἱ ἱλαροί, διάφεγγοι, ἁβροὶ πλοκάμοι,

Τ' ἄστρα, ποὺ ὅσο εἶναι μακρά, τόσο κοντά μου ἔχουν ἐρθεῖ
Τὴ νύχτα τούτη, ποὺ εἶμαι μαζὶ μ' ὅλα καὶ μοναχός μου,
Ἡ μαλακὴ πάχνη, ποὺ ὀκνὰ στὴ φρέσκη χλόη ἀναρριγεῖ,
Τοῦ ρόδου τὸ ἐράσμιο κλωνί, τὸ ὑγρὸ φύλλο τοῦ δυόσμου,

Τὸ φῶς, ποὺ πέφτει ὡς μουσικὸ γέλιο στ' ἀκύμαντα νερά,
Τὸ χελιδόνι, ποὺ ἀγρυπνεῖ στὸν ἀνοιχτὸ φεγγίτη,
Οἱ δρόμοι, οἱ λεῦκες, ἡ θαμπή, περίλυπη ἀκροθαλασσιά,
Ἡ νύχτα, οἱ ἴσκιοι, ἡ ταπεινή, μοναχική μου σκήτη,

Ὅλα βαθιά μου ὡσὰν φαιδρὸ λύδιο καλάμι ἠχοῦν ξανὰ —
Γιατ' εἶμαι ἀπ' ὅλα: ἕνας λυγμὸς στὸ πέρασμα τοῦ ἀνέμου,
Μιὰ φλόγα, μιὰ σταλαγματιὰ κ' ἕνα φτερὸ ἀπὸ τὰ φτερὰ
Τοῦ θυμωμένου Ἀρχάγγελου, ποὺ στέκει ἀπάνωθέ μου.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΜΙΑ ΠΕΝΘΙΜΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Στὴ στέγη ἀπάνου οἱ πετεινοὶ μηνοῦν τὶς ἀλλαξοκαιριὲς
Στὴ δύση ἀντίκρυ, ποὺ ἡ νοτιὰ σκληρὰ τὴ μαστιγώνει.
Καιρὸς νὰ φύγουμε: οἱ βαθιὲς μᾶς προσκαλοῦνε μοναξιὲς
Πέρ' ἀπ' τὶς γνώριμες στεριές, ποὺ ἡ νύχτα ἀργὰ κυκλώνει.

Πάλι ἕνα τραῖνο, ἕνας σταθμός, μιὰ πόλη ὀκνὴ μᾶς καρτερεῖ
Νὰ πᾶμε, ὡς πάντα, ἀδιάφοροι μιὰ λυπημένη ἑσπέρα:
Ρόδα στοὺς φράχτες δὲ θ' ἀνθοῦν, θἄναι οἱ σταχτιοὶ μῶλοι ἀδειανοὶ
Κ' οἱ γερανοὶ θ' ἀργοπετοῦν στὸν κοιμισμένο ἀέρα.

Ὅλα τὰ ἴδια: οἱ οὐρανοί, τὰ νέφη, οἱ κάμποι, τὰ βουνά,
Τὰ ὠχρά, περίλυπα νερά, τὰ γυμνωμένα γεῖσα
Θ' ἀκινητοῦν ὡς βαθιὰ θλίψη, ποὺ ἀπρόσμενα ξεσπᾶ
Κι ἀπὸ στιγμὴ σὲ ἄλλη στιγμὴ γίνεται πιὸ περίσσα.

3. ΕΞΗ ΣΤΙΧΟΙ ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΙ

Ἡ νύχτα ἀπόψε ἔχει ἔτσι δὰ τὴ θλίψη μου ἁπαλύνει,
Ποὺ εἶναι ὡς νὰ βρίσκομαι ἀντικρὺ στὴ μυστική σου κλίνη,

Κι ὅλος τὸ ρόδο τοῦ ἄγρυπνου νὰ ὀσφραίνομαι ἔρωτά σου,
Νὰ γίνομαι ἴδια εὐγενικὸς μὲ τὴ λεπτὴ ὀμορφιά σου

Καὶ στοῦ κορμιοῦ σου τὸ ἄφραστον, ἐξαίσιον ἄνθος πάνω
Νὰ γέρνω γιὰ νὰ κοιμηθῶ καὶ νὰ πεθάνω.

4. ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΕΝΘΙΜΟ ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ

Τὸ ἁβρὸ φθινόπωρο ξανὰ μὲ τὴ φαιδρή του ὀδύνη
Μπῆκε στὸ σπίτι ἀθόρυβα καὶ πάει νὰ πλανηθεῖ
Στὸν κῆπο μέσα, ποὺ ἄγρυπνη παραπονιέται ἡ κρήνη,
Ποὺ ἡ λεύκα ἡ ἄρρωστη ἠρεμεῖ σὰ νάχει κοιμηθεῖ
Κ' εἶναι τὰ ρόδα ὡς ἴσκιοι ἀχνοὶ στὴ βραδινὴ γαλήνη.

Στὸ δρόμο ἡ πρώιμη βροχὴ τὰ δέντρα μαστιγώνει,
Ἐπάνω οἱ ἄγνωστοι οὐρανοὶ σαλεύουν μελανοὶ
Σὰ μιὰν ἀσπίδα, ποὺ ἡ γοργὴ φωτιὰ τὴ χαρακώνει.
Κ' ἡ νύχτα ποὺ ἔρχεται ὡς βαριὰ κι ἀνίλεη ἀπειλὴ
Στὶς στέγες τὰ φασματικὰ φτερά της ξεδιπλώνει.

Κ' ἐγὼ ποὺ μάταια μιὰ βαθιὰ χαρὰ ἔχω νοσταλγήσει
Στὸ πλῆθος μέσα, ποὺ ὡς τυφλὸ κοπάδι περπατεῖ,
Εἶμαι ὡς νὰ λυώνω σὲ βαθύ, σατανικὸ μεθύσι.
Μόνος ἀντίκρυ στοὺς θεοὺς, ποὺ στέκουν σιωπηλοὶ
Κ' εἶναι ὅλο τύψεις ποὺ ἀρκετὰ δὲ μ' ἔχουν τιμωρήσει.

5. ΟΡΘΡΟΣ

Ἡ νύχτα ἀπόψε ἦταν γλυκιὰ στὰ κοιμισμένα ρόδα.

Μὰ τώρα ἡ πάχνη στὰ κλαδιὰ τὴν κόμη της τινάζει
Καὶ φεύγουν τ' ἄστρα σιωπηλὰ στὴ μακρινὴ Ἀτλαντίδα.

Γυναίκα, ποὺ ἄρρωστη ἀπὸ μιὰ σκληρὴ λαγνεία φρικιάζεις,
Δέσε ξανὰ τῶν νύχτιων σου μαλλιῶν τὸ ἐξαίσιο πλῆθος
Κι ἀπάνου ἀπ' τὶς βαθιὲς πληγὲς τοῦ ἀκοίμητου ἔρωτά μου
Ἄφησε ὡς χάδι εὐφραντικὸ τὸ ἀνθόνερο νὰ πέσει.

Τ' ὄνειρο πέρασε. Οἱ λευκοὶ κύκνοι κοιμοῦνται πάλι.
Καὶ μέσ' στὸ φῶς, ποὺ λιγοστὸ στὴν κάμαρη ἔρχεται, ὅλες
Οἱ ἔνοχες σκέψεις κ' οἱ πικρὲς χάνονται ἀργὰ φροντίδες.

1924 - 1925.

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μ. ΜΙΡΟΝΩΦ

ΖΩΝΤΑΝΟΣ ΠΕΘΑΜΕΝΟΣ

Γύρω ἀπ' τὸ στρογγυλὸ τραπεζάκι τῆς ταβέρνας, καθώμαστε τέσσιρες. Στὴν ἀρχὴ μιλούσαμε μόνο γιὰ δουλειές, ὅταν ὅμως τὰ ἄδεια ποτηράκια τῆς βότκας πλήθυναν μπροστά μας, ἀρχίσαμε νὰ μιλᾶμε καὶ γι ἄλλα πράματα. Οἱ δικές μας ἱστορίες δὲν ἦσαν παρὰ κουταμάρες. Μόνο ἐκεῖνο ποὺ μᾶς διηγήθηκε ὁ φίλος μας Ἀμερικάνος Γόρδων, μοῦ ἔμεινε βαθειὰ στὴν ἐντύπωση.

— Φίλοι μου,—ἄρχισε τὴν ἱστορία του,—ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς μᾶς διηγήθηκε κατορθώματα καὶ παλιές του ἁμαρτίες. Δὲ θέλω νὰ μείνω πίσω καὶ γι αὐτὸ ἀποφάσισα νὰ ξεσκίσω τὸν πέπλο ποὺ σκεπάζει ἕνα φριχτὸ μυστικό μου...

Ὁ Γόρδων γιὰ μιὰ στιγμὴ σώπασε, λὲς κι ἤθελε νὰ συγκεντρώσει τὶς σκέψεις του. Ἐμεῖς πάλι, κοιταχτήκαμε μὲ εὐχαρίστηση ἀνακατεμένη μὲ περιέργεια: πῶς μπορούσαμε ποτὲ νὰ φανταστοῦμε πὼς αὐτὸς ὁ βέρος ἀμερικάνος, μὲ τοὺς φαρδεῖς γεροὺς ὤμους καὶ τὸ ὡραῖο ἀθλητικὸ ἀνάστημα, αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχανε ποτέ του καμιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ γλεντίσει καὶ νὰ τὸ ρίξει ὄξω, ἔχει ἔστω καὶ μακρυνὴ σχέση μὲ «μυστήριο». Ὅλοι μας ξέραμε πὼς ζεῖ ἀπὸ τοὺς τόκους τοῦ κεφαλαίου του, δὲν ἀρνεῖται ποτὲ τίποτε στὸν ἑαυτό του καὶ σκοτώνει τὶς ὧρες του μὲ τὴ ζωγραφική.

— Ἀγαπητοί μου φίλοι, ὅλοι σας ξέρετε πὼς ἐγὼ εἶμαι ὁ Παῦλος Γόρδων, τριάντα ἐννέα χρονῶν, ἀπὸ τὸ Σὰν-Φραγκῖσκο. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό. Οὔτε Γόρδων εἶμαι, οὔτε στὸ Σὰν-Φραγκίσκο πρωτόειδα τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Νομίζετε πὼς ἤμουν καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἰνδιανούπολης, μὰ κι αὐτὸ δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὴν πραγματικότητα. Γεννήθηκα στὴ Νέα-Ὑόρκη. Εἶμαι σαράντα τριῶ χρονῶν καὶ κάτοχος περιουσίας 627.000 δολλαρίων. Ἐπαναλαμβάνω: δὲν εἶμαι ὁ Γόρδων ἀλλὰ ὁ ὑπουργὸς Ἀρθοὺρ Σουλιβὰν ποὺ σκοτώθηκε ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια στὰ ἐγκαίνια τῆς ἔκθεσης τῆς Φιλαδέλφειας... Γκαρσόν, βότκα!

— Χά, χά! Ἀπ' τὰ μάτια σας βλέπω πὼς δὲ μὲ πιστεύετε— ἐξακολούθησε, κοιτάζοντάς μας καταπρόσωπο,—καὶ παραδέχομαι, πὼς αὐτὸ μὲ εὐχαριστεῖ. Σᾶς λέω ὅμως γυμνὴ τὴν ἀλήθεια. Ἡ ἱστορία μου εἶναι πολὺ ἁπλή. Θὰ σᾶς τὴν πῶ μὲ λίγα λόγια. Τὸν πατέρα μου τὸν λέγανε Σαμουὴλ Σουλιβάν. Εἶχε ἐμπόριο ἀπὸ

παστὰ κρέατα κι εἶχε κερδίσει καμπόσα ἑκατομμύρια. Ὅταν μεγάλωσα κι ἀντίκρυσα τὸ ζήτημα ποιὰ καριέρα νὰ διαλέξω, ἀποφάσισα πὼς ἡ περιουσία ποὺ εἶχα ἦταν περισσότερο παρὰ ἀρκετὴ κι ἔτσι ἀφιέρωσα ὅλες μου τὶς δυνάμεις στὴν ὑπηρεσία τῆς πατρίδας μου Μὲ ἄλλα λόγια διάλεξα τὸ πολιτικὸ στάδιο.

— Οἱ λεπτομέρειες τῆς πολιτικῆς μου δράσης δὲν ἔχουν καὶ πολὺ ἐνδιαφέρον κι ἔτσι δὲ σᾶς σκοτίσω μὲ δαῦτες... Θὰ σᾶς πῶ μόνο πὼς ἡ τύχη μὲ βοήθησε: ὅταν ἤμουν μόνον τριανταπέντε χρονῶν εἶχα κιόλας λαμπρὴ θέση, μεγάλο βαθμὸ καὶ τὸ μέλλον παρουσιάζονταν μπρός μου ρόδινο. Ἕνα μόνο μοῦ ἔλειπε: ὁ καιρός. Δὲν εἶχα καιρὸ οὔτε ν' ἀνασάνω. Ὅλες μου οἱ ὧρες ἦσαν πιασμένες. Δὲν εἶχα καιρὸ νὰ ζήσω λίγο γιὰ τὸν ἑαυτό μου, νὰ διασκεδάσω, νὰ ξεκουραστῶ ἔστω. Στὸ τέλος ἄρχισα ν' ἀνησυχῶ μήπως κι ὁ ὀργανισμός μου δὲ βαστάξει σὲ τέτοια ζωή...

— Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀκριβῶς γνωρίστηκα μὲ τὸν Παῦλο Γόρδων, μ' ἐκεῖνο γιὰ τὸν ὁποῖο περνῶ τόρα. Ὤ, πόσο τότε εἶχα ἐνθουσιαστεῖ μ' αὐτὴ τὴ γνωριμία, καὶ πόσο τόρα λυποῦμαι! Ἂς εἶναι...

— Αὐτὸς ἦταν φτωχός, πολὺ ὅμως ἀνεπτυγμένος κι ἔξυπνος. Κέρδιζε τὴ ζωή του κυριολεκτικὰ μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου του: ἔδινε μαθήματα. Θυμοῦμαι, σὰ νὰ ἦταν τόρα, τὴν πρώτη μας συνάντηση. Ἔκανα μιὰ διάλεξη στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Φιλαδέλφειας, δὲ θυμοῦμαι καλὰ πάνω σὲ τί θέμα. Ἐκεῖ ἰδοθήκαμε γιὰ πρώτη φορά. Κι οἱ δυό μας μείναμε ξεροὶ ἀπὸ τὴν ἔκπληξη. Μὰ καὶ ὑπῆρχε λόγος! Καταλαβαίνετε; Μόλις τὸν ἀντίκρυσα, νόμισα πὼς ἔβλεπα τὸν ἑαυτό μου μέσα σὲ καθρέφτη. Τὸ ἴδιο, ἀκριβῶς τὸ ἴδιο. Τὸ πρόσωπα, ἡ φιγοῦρα, οἱ τρόποι, τὰ κουνήματα! Κι αὐτὸ δὲν εἶναι ὅλο: ἄρχισε νὰ μιλεῖ—ἡ φωνὴ ἦταν ἀκριβῶς ἡ δική μου, μὰ δίχως καμιὰ παραλλαγή!

— Πιστεύω τὰ μαντεύετε τὰ παρακάτω. Ὁ φουκαρᾶς ὁ καθηγητὴς Γόρδων μοῦ πρότεινε νὰ μὲ ἀντικατασταίνει ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρό, γιὰ νὰ μοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ ξεκουράζομαι ἀπ' τὶς δουλιές. Μὲ πολλὴ ταπεινωσύνη μοῦ πρόσφερνε νὰ γίνει ζωντανὸ ἀντίτυπό μου καὶ νὰ πηγαίνει στὴ θέση μου, ὅταν ἡ παρουσία μου εἶναι κάπου ἀπαραίτητη κι ἐγὼ βαρυόμουν. Μὲ ἄλλα λόγια νὰ γίνει ὁ Σωσίας μου. Ἐγὼ δέχτηκα.

— Ἀπ' τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἄρχισε γιὰ μένα μιὰ ἀνέφελη, εὐτυχισμένη ζωή. Ὅρισα στὸ Σωσία μου ἕνα γενναῖο ἐπίδομα κι αὐτὸς μὲ ὑπερετοῦσε τιμιότατα. Καμιὰ φορὰ μάλιστα ἔκανε προπόσεις, ἔβγαζε καὶ λόγους στὴ θέση μου...

— Ἡ ζωή μας ἦταν διπλῆ. Εἴχαμε ἀπὸ δυὸ «πρόσωπα» ποὺ μεταχειριζόμαστε ὁ καθένας μας μὲ τὴ σειρά του. Ὁ «ὑπουργὸς» ἦταν πάντα φρεσκοξουρισμένος ὅπως ἐγὼ τόρα καλὴ ὥρα. Ὁ ἄλλος πάλι, ἄλλαζε λίγο τὴ φάτσα του, φοροῦσε περοῦκα.

— Νοίκιασα ἕνα μικρὸ σπίτι, ὅπου πηγαίναμε γιὰ ν' ἀλλάζομαι μορφή. Τύχαινε κι ἀλλάζαμε μέσα στὸ γραφεῖο μου. Ὁ Γόρδων ἐρχόταν φορώντας μιὰ φαρδειὰ πελερίνα. Μέσα σ' ἕνα δευτερόλεπτο μοῦ περνοῦσε τὴ μάσκα του—τὴν περοῦκα, κι εὐθὺς γινόταν «ὑπουργὸς» κι ἐγὼ «καθηγητής». Καθώταν στὸ τραπέζι μου κι ἐγὼ ἔφευγα ἐλεύτερος.

— Μὲ τὸν καιρὸ ὁ Γόρδων συνείθισε τέλεα στὸ ρόλο του κι ἔγινε ἄλλο «ἐγώ» μου, φυσικὸ καὶ ἠθικό. Διηγούμαστε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο καὶ τὶς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειες τῆς ζωῆς μας ἔτσι ποτὲ δὲ γίνηκε οὔτε ἡ παραμικρότερη παρεξήγηση μεταξύ μας.

— Γκαρσόν, βότκα!

Ἔπειτα ἀπὸ ἕνα λεπτὸ ἐξακολούθησε:

— Ναί, ναί... Ἔτσι λοιπὸν ζήσαμε τέσσερα ὁλόκληρα χρόνια. Μιὰ μέρα βρέθηκα στὴν ἀνάγκη νὰ ἐγκαινιάσω τὴν ἔκθεση τῆς Φιλαδέλφειας. Ἔστειλα τὸ Γόρδων στὴ θέση μου. Τότε ἀκριβῶς καὶ τὸν σκότωσε ὁ ἀναρχικὸς Ρικάρντη. Τὸν πλήγωσε βαρειὰ στὸ κεφάλι καὶ πέθανε χωρὶς νὰ μπορέσει νὰ πεῖ οὔτε μιὰ λέξη. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ χάνω πολλὰ λόγια γιὰ νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὸ τί ἐπακολούθησε. Γιὰ ὅλους ὁ σκοτωμένος ἦταν ὁ ὑπουργὸς Ἀρθοὺρ Σουλιβάν. Τὸν ἔθαψαν μὲ ὅλες τὶς τιμὲς ποὺ ἄξιζαν στὸ βαθμό του. Οἱ συγγενεῖς μου πῆραν τὴν κληρονομία—τὸν ἀναρχικὸ τὸν κρέμασαν. Κι ἐγώ... εἰδοποιήθηκα γιὰ τὸ θάνατό μου στὴ Βάσιγκτον.

— Μὰ σεῖς, καλέ, μπορούσατε νὰ τὰ ξεσκεπάσετε ὅλα, νὰ ἀποδείξετε, νὰ πιστοποιήσετε τὴν ταυτότητά σας...

— Ἄ, ὄχι. Δὲ θὰ ἔφερνα κανένα ἀποτέλεσμα: οἱ συγγενεῖς μου πῆραν πολὺ γερὴ κληρονομία καὶ δὲ θὰ μὲ ἀναγνώριζαν... Στὸ τέλος, κι ἡ Κυβέρνηση δὲ θὰ μὲ παινοῦσε γιὰ τὴν πλαστοπροσωπία ποὺ ἔκανα. Κι ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, δὲν εἶχα κανένα τρόπο γιὰ ν' ἀποδείξω τὸ ὅ,τι ἔλεγα: ὅλα μου τὰ χαρτιὰ βρίσκονταν στὸ Ὑπουργεῖο κι ἔτσι δὲ μποροῦσα τίποτε νὰ κάνω. Τὸ καλὸ εἶναι ποὺ ἤμουν γενναῖος κι ἔδινα ἀρκετὰ χρήματα τοῦ Γόρδων. Κι ἔτσι τόρα ἐγώ, ὁ μακαρίτης ὑπουργός, ἔχω περιουσία 627.000 δολλάρια καὶ περνῶ τὴ ζωή μου γλεντόντας καὶ ζωγραφίζοντας... Ὅσο καὶ νὰ εἶναι... προτιμῶ αὐτὸ παρὰ τέσσερες μπάλες στὸ κεφάλι καὶ ὑπουργικὴ κηδεία!

— Γκαρσόν, βότκα!

ΑΠ' ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ.

Ν. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

JOHN DRINKWATER

*Ὁ ποιητὴς πρωτοφάνηκε μαζὶ μὲ τὸν R. Brooke. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος Ἄγγλος λυρικός. Ἔχει κάτι τὸ ἀφηγηματικὸ στὰ τραγούδια του, καὶ πολλὰ πλημμυρίζουν ἀπὸ τὴν συμπάθειά του γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Τύπωσε πολλὲς συλλογὲς καὶ πολλὰ δράματα. Κάποτε θὰσχοληθοῦμε πλατύτερα στὴ «**Νέα Ζωή**».*

ΠΙΕΡΩΤΟΣ

Ὁ Πιερῶτος μοναχός,
κ' ὕστερα ἡ Κολομπίνα,
καὶ μιὰ ἱστορία γιὰ ξεχασιά.

Ὁ Πιερῶτος μοναχὸς

Ὦ Κολομπίνα κάτου ἀπ' τὴ μηλιά,
ἔλα καὶ πάρε τοῦ Πιερώτου τὰ φιλιά,
στὸ μέτωπό σου εἶναι λευκὴ τοῦ φεγγαριοῦ ἡ ἀχτίνα,
ὦ Κολομπίνα κάτου ἀπ' τὴ μηλιά,
καὶ στὰ κρύα σου τὰ χείλη στὴ στιγμὴ
θὰ σοῦ βάλω ἕνα ρόδο, Κολομπίνα,
ἕνα ρόδινο ρόδινο φιλί,
Κολομπίνα, Κολομπίνα.

Κ' ὕστερα ἡ Κολομπίνα

Πιερῶτε, ἔχω ἀφήσει τὴ μηλιά,
στὸ πρόσωπό μου τώρα μιὰ σκιά,
μ' ἀλίμονο ! τὰ χείλη μου εἶν' ἀκόμη παγωμένα
κι ἀπάνω τους δὲν ἔχω ρόδο οὔτ' ἕνα,
κ' ἐσὺ γελᾶς, καὶ φεύγεις μακρυὰ
μὲς στ' ἄνθη τοῦ Μαγιοῦ τὰ ὅλο εὐωδιά,
καὶ πὰ στὸ πρόσωπό μου
μένει ἡ σκιά, ἀλίμονό μου.

Καὶ μιὰ ἱστορία γιὰ ξεχασιὰ

Τὰ πέταλα πέφτουν στὴ χλόη,
στὸ σκοτάδι ἀρχινῶ μοιρολόϊ,
καὶ πὰ στὴ σελήνη τὰ νέφη περνοῦνε —
τὰ δάκρυά μου πέφτουν στὴ χλόη·
τοὺς ὅρκους σου τοὺς ἄκουσε ἡ καρδιά μου
κι ἄφησα τὴν ὁλόανθη τὴ μηλιά μου,
καὶ τώρα, Πιερῶτε, ἀλί μου,
μαύρη θλίψη στὴ μορφή μου.

Ο ΑΛΗΤΗΣ

Ξαίρω τὶς λίμνες ὅπου ζοῦνε οἱ πέστροφες,
τὰ φουντούκια ποὺ πέφτουνε στὰ πλάγια,
τὰ δάση ποὺ ἡ ξανθὴ ἀλεποὺ κοιμᾶται,
καὶ τὶς φτελιὲς ποὺ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Καὶ σπάνιο πράμα νἄχω ἕνα σελίνι,
κορίτσι δὲν παντρεύτηκα ποτές,
μὰ δόξα στὸ Θεό, κυλῶ σὰν πέτρα,
χωρὶς φροντίδα γι αὔριο καὶ γιὰ χτές.

Μιλῶ μὲ τἄστρα ποὺ ἔρχουνται καὶ φεύγουν
κάθε νυχτιά, καὶ δίχως πλερωμὴ
ἀκούω τοὺς ἀνέμους, καὶ γνωρίζω
κάθε καιρὸς ποιὸ τόνο τραγουδεῖ.
Σπόρο δὲ σπέρνω, ἐνοίκιο δὲν πλερώνω,
κι οὔτ' ἕνα εὐχαριστῶ γιὰ εὐεργεσίες,

κι ὁ θησαυρός μου πόχω δὲν ξοδεύεται,
γιατί ἔχω μιὰ ντουζίνα κομητίες.

ΟΙ ΩΡΕΣ

Οἱ πιὸ καλές μας οἱ ὧρες εἶν' αὐτὲς ποὺ ἔξαφνα
ὅλες τοῦ κόσμου πιὰ οἱ φωνὲς ἔχουν σιγήσει,
κι ἀκούγεται στὴν ἥσυχη τὴ φύση
μόνο ἡ φωνὴ μικροῦ πουλιοῦ ποὺ κελαηδεῖ
μοναχικὸ σ' ἑνὸς δεντροῦ κλαδί.

Ποὺ σ' ἕνα ἀγρὸ ποὺ στέφει ἕνα βουνό,
μὲ μόνο γείτονα τὸν οὐρανό,
τὰ πλούτη του ὅλα ὁ νούς μου θὰ ξοδιάση
στὴ λίμνη καὶ στὸν κάμπο καὶ στὰ στάχυα,
καὶ στὰ κομένα σὰν κολῶνες δάση·
ποὺ σ' ἕνα στρέμμα, σὲ βουνοκορφὴ
καλὸ γιὰ τὴ σπορά, νοιώθω βαθειὰ
τὴν ὀμορφιά, ποὺ μιὰ ἐποχὴ
δίδαξε νὰ τήνε θωρεῖ ἡ ματιά.

Ποὺ ἡ Περηφάνεια, ἡ Μεγαλοψυχία,
ἡ Σταθερὴ Καρδιά, τοῦ Πονηροῦ ἡ Μανία,
ἡ Συμπάθεια, ὁ Πόθος, καὶ τὰ πάθη
ὅλα τῆς πείρας, μέσα στὸ μυαλό μου,
δὲν προσκαλοῦν τὴ γνώση σὲ τραπέζι
τὴ μάταιη κ' εἰδωλολατρική,
μὰ βρίσκουνε μιὰν ἔννοια εἰδικὴ
στὶς καθημερινὲς περιπέτειες ποὺ πηγάζουν
ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη συντροφιὰ
ἢ κι ἀπὸ μιὰ κουσκουσουριά·

Ὅταν μιλᾶ γιὰ τὸν Καθένα ὁ ἄνθρωπος,
κ' ἡ μουσικὴ σ' ἕνα πουλάκι ζεῖ,
κι ὅταν ἀπόνα λόφο ψηλὸ βλέπουμε
ὅλες τὶς ὀμορφιὲς μαζί —
τότε εἶν' οἱ πιὸ καλές μας ὧρες· γιατὶ ἀνήκουν
στὴν ποίηση τὴν ἁγνή.

Η ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΑΝΝΑ

Τῆς Ἐλισάβετ Ἄννας ἡ ἱστορία αὐτή,
ποὺ μακρυὰ ἔχει φύγει μ' ἕνα της ἐραστή.

Κορίτσι, μὰ δὲν εἶχε μιὰ ὡραία φορεσιὰ
σὰν τὶς κυρίες ποὺ τρέχουν στὴν πόλη, ὅλο ἐμορφιά.

Τὴ μέρα ὅλη ὡς τὶς ἕξη, κι ἀπ' τὶς ἑφτὰ τὸ πρωΐ,
γιάλιζε καντυλέρια ἡ Ἄννα ἡ θλιβερή,

τἀγόραζαν Δεσπότες γιὰ τοὺς ἱεροὺς βωμοὺς
κ' ἑκατομμυριοῦχοι γιὰ θάλαμους αἰσχρούς.

Κ' ἡ νειότη σ' ἕνα χρόνο κι ὁ χρόνος πῶς περνᾶ,
τὸ γιάλισμα τοῦ μπρούντζου τέλος δὲν ἔχει πιά.

Τὴ μέρα ὅλη ὡς τὶς ἕξη, κι ἀπ' τὶς ἑφτὰ τὸ πρωΐ —
χιλιάδες καντυλέρια γιαλίζαν στὴ στιγμή.

Κ' ἡ Ἐλισάβετ Ἄννα ἡ λάγνα καὶ λεπτή,
ἔφυγε μακρυὰ κάπου μ' ἕνα της ἐραστή.

Ὦ δόστε ἅγιοι Δεσπότες καὶ πλούσιοι ἀλκολικοὶ
συγχώριο κ' εὐλογίες στὴν κόρη τὴ φτωχή.

Η ΚΥΡΑ - ΓΟΥΪΛΛΟΟΥ

Ἡ κυρα-Γουΐλλοου φαίνεται σὰ σκυθρωπή. Μπορεῖ
νἆναι ἡ ζωή της ἔρημη καὶ μουσικὴ βουβή,
βγάζοντας τὶς πατάτες της καὶ τἄγρια τὰ ζιζάνια,
κάνοντας τ' ὅτι χρειάζεται μὲ δίχως περηφάνεια.
Ποιὸς τάχα νἆταν ὁ ἄντρας της ; Καὶ πρὶν πόσο καιρό;
Τί ξαίρει ; Ποιὸ τῆς προκαλεῖ αὐτηνῆς τὸ θαυμασμό ;
Τί τάχα ν' ἀκροάζεται πίσω ἀπ' τὸν τοῖχο πάντα,
πρωΐ, καταμεσήμερα, καὶ μὲ τὰ δειλινὰ
σὰν κάποιο βῆμα ἀξέχαστο νὰ πρόσμενε ξανά ;

«Κυρά μου καλημέρα σου». «Κύριε καλημέρα»,
αὐτὸ εἶν' ὁ μόνος λόγος της ποὺ ἀκούω τὴν κάθε μέρα.

Κ' ἔχει τὰ βοτσαλόστρωτα δρομάκια καθαρὰ
στὸν κῆπο της, καὶ πλένει αὐτὸ καὶ κεῖνο μὲ χαρά.
Ποτὲ δὲ στέλνει γράμματα κι οὔτε ποτὲ λαβαίνει
κι οὔτε ποτὲ κρυφομιλεῖ στοὺς τοίχους της κλεισμένη
κρυφὸ δὲν ἔχει τίποτε στὸν κῆπο της θαρρῶ--
ἀνθίζουνε γαρούφαλλα καὶ σόλα φὼς λαμπρό,
καὶ σὲ ντουλάπια καὶ παλιὰ ράφια δὲν ψαχουλεύει
σὰν ὅλοι οἱ γέροι κάνουνε ποὺ θάψαν τὸν ἑαυτό τους,
οἱ λάμπες της σβύνουν νωρίς, τὴ μέρα ὅλη σκαλίζει,
κι ἁπλὰ σὰν ὅλοι καὶ κοινὰ φυτεύει ἢ καθαρίζει,
μὰ σκυθρωπὴ ἀκροάζεται παντοτεινὰ
γιὰ ἕνανε βῆμα ποὺ τὸ καρτερεῖ ξανά,
μὰ δὲν τὸ ξαίρω ἂν εἶν' ἐλπίδα αὐτό, ἢ ἂν εἶναι φόβος,
ἢ ἂν μέσα στὸ κεφάλι της μιὰ φαντασία φτωχή·
ἐγὼ ποτὲ δὲν τ' ἄκουσα· ποτὲ δὲ θὰ εἰπωθῆ.

ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ

Ἂς μὴ μὲ συγχωρήση ὁ εὐλαβὴς
ποὺ σὰν καὶ μένα δὲν ἐχει ἁμαρτήσει·
τὸ ἄσπιλο τῆς ψυχῆς του τῆς ἁγνῆς
δὲν μπορεῖ τὴ σπορά μου νὰ μετρήση
ποὺ θλίψες τὴ ζωή μου ἔχει γιομίσει.

Στῶν ἡμερῶν μου τὸ βαθὺ σκοτάδι
παρηγοριὰ ἀπὸ κάνα δὲ θἀρθῆ
ποὺ σὲ ἀπαγορεμένους δρόμους βράδυ
σὰν κ' ἐμένα δὲν ἔχει πλανεθῆ
μὲ ὅσους τὸν ἥλιον ἔχουν ἀρνηθῆ.

Στὴ συγγνώμη ἐπιτήδειοι καθὼς εἶστε,
τοὺς ἴσους σας μονάχα συγχωρεῖστε·
ἀνίσχυρος μὲ ἀνίσχυρους τραβῶ
χρόνια πολλὰ σὲ δρόμο σκοτεινό—
τὰ δάκρυα σας τὰ ἱερὰ κρατεῖστε.

Εἰς τὴ Γεθσημανὴ ἔχω περπατήσει
μιὰν ὥρα μοναχὸς μ' Ἐκεῖνο χτές.
Μὲ εἶδε, καὶ μ' ἔχει Ἐκεῖνος εὐλογήσει—

κι αὐτὸ τάχα μπορεῖ νὰ τὸ γνωρίση
καμμιὰ ἀπὸ σᾶς, ὦ πέτρινες καρδιές;

ΟΙ ΠΡΟΠΑΤΟΡΕΣ ΜΟΥ

Στὸ Γιώρικ σ' ἑνὸς ξωκκλησιοῦ μιὰ αὐλὴ λησμονημένη,
μακρυὰ ἀπὸ πόθους, βρίσκουνται οἱ πατέρες μου θαμένοι,
καὶ τὴ γαλήνη πιὰ ποτὲ κανεὶς δὲ θὰ τοῦ πάρη
τοῦ Ζὸν Ντριγκγῶττερ, ποὺ ἄφησε στὰ χίλια ἑξακόσια
ἑβδομῆντα, τὸ κόκκινο τοῦ ἀλετριοῦ του χνάρι.

Κι ὁ ζευγολάτης ὁ γερός, ὁ γιός του ὁ Ζέϊμς ἐκεί,
τεχνίτης καλαμοστεγῶν καὶ κριθαρίσιας μπύρας,
ποὺ στὸν καιρό του ἡ μαύρη του καρδιά, ἀπὸ τὸ βαρὺ
φορτίο τῆς θλίψης στέναζε, μὰ πρὶ διακόσια χρόνια
τὴν ἄφησε, κ' ἡσύχασε, στὴν προσταγὴ τῆς μοίρας.

Μετὰ ἦρθε ὁ Τόμας, κ' ἔπαιζεν ἕνα βιολὶ ἁπαλό,
γιὰ μιὰν ἀγάπη, ποὺ ποτὲ δὲ βγῆκε σὲ καλό,
καὶ τὴν καρδιά του σπάραζε. Κάπου ἑκατὸ χειμῶνες
σημάναν πὰ στὴν κλίνη του—Ὦ φτωχὴ θλίψη αἰώνια,
ποὺ γιὰ νὰ παρηγορηθῆς περάσαν τόσα χρόνια.

Κι αὐτὰ ὅλα χτὲς δὲν ἦσανε παρὰ μνημεῖα ἀμυδρά,
ἢ μῦθοι ποὺ διηγοῦνταν τὶς βραδυὲς πλάϊ στὴ φωτιά·
δὲν ὕπαρχαν σὰν ἄρχισεν ὁ δρόμος τῆς ζωῆς μου,
κ' ἡ σκόνη τους τί θἄφερνε παρὰ τοῦ κρύου θανάτου
τὸ μήνυμα στὰ ρέματα τῆς ἄνοιξής μου;

Τώρα μὲ σκέπει ἡ θλίψη πιά, καὶ θὰ μὲ σκέπει αὐτὴ
κ' ἐκεὶ μὲ τοὺς πατέρες μου, κι ὅπου δὲ θὰ μπορεῖ
νὰ μὲ ταράξει ἡ ἀγάπη πιά, ἢ ὁ φόβος, εἴτε ἡ ἔχτρα
τοῦ κόσμου, ἢ τὰ τυραννικὰ τὰ σφάλματά μου,
ἐνὼ τὸ βρῦο θὰ ὑφαίνει πιὰ στὴ λήθη τὄνομά μου.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ. ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Χ. Α. ΝΟΜΙΚΟΥ: "ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ". - "ΓΡΑΜΜΑΤΑ" - 1927.

Ξεύρω πῶς θὰ πῶ μεγάλο λόγο. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸν αἰσθάνομαι μέσα μου νὰ σχηματίζεται φυσικὰ καὶ ἀβίαστα, δὲν δυσκολεύομαι νὰ τὸν διατυπώσω. Ὁ δὲ λόγος μου εἶνε ὅτι θὰ ἦταν εὐτύχημα γιὰ τὴ φυλή μας ἂν ἐγράφονταν βιβλία μὲ τὴν εἰλικρίνεια, τὴν εὐσυνειδησία καὶ τὴν τιμιότητα ποῦ ἔχει γραφεῖ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Νομικοῦ: «Εἰσαγωγὴ στὴν ἱστορία τῶν Ἀράβων». Μὲ τέτοια πρόθεσι γραμμένα βιβλία βγαίνουν πάντοτε οὐσιαστικά, ζουμερά. Καὶ ἐμπνέουν τιμίας διαθέσεις, σκέψεις πραγματιστικάς, μορφώνουν τὸ συλλογισμὸ σὲ συγκριτικὲς καταστάσεις καὶ συνειθίζουν τὸν νοῦ νὰ κρίνῃ γιὰ νὰ πιστέψῃ καὶ ὄχι πιστεύοντας νὰ κρίνῃ. Ἔπειτα βιβλία παρόμοια, ποῦ βάζονται σ' ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο σκέψεως, ἀναγκαστικῶς συγκρατοῦν τὸν ἀναγνώστη στὸ ἐπίπεδο αὐτὸ καί, ὅταν εἶνε πολλὰ καὶ καλά, τὸν εὐγενίζουν, τοῦ δημιουργοῦν φύσι περισσότερο καλοπροαίρετη καὶ ἀγαθώτερη καὶ κριτικώτερη.

Ἀλλὰ ποίες εἶνε αὐτὲς οἱ βάσεις ποῦ ὁ συγγραφεὺς παίρνει γιὰ νὰ στηρίξῃ τὸ ἔργον του; Τὸ βιβλίον εἶνε ἱστορικό. Καὶ ὁ συγγραφεύς, Ἕλλην, γράφει γιὰ Ἕλληνας. Μὲ προσοχὴ νὰ μὴ τοὺς τυφλώσῃ τὸ νοῦ μὲ τὸ πατριωτικὸ καὶ χυδαῖο ψέμα. Καὶ μὲ σκοπὸ νὰ τοὺς συνειθίση ν' ἀντικρύζουν τὴν ἀλήθεια ὡς Ἕλληνες, ὡς ἄνθρωποι νὰ χαροῦν ὅτι, πέρα ἀπὸ τὴ δική των τὴ φυλή, ὑπῆρξε καὶ ἄλλη, ὅπως ὑπῆρξαν καὶ ἄλλες, ποῦ ὑπηρέτησε τὶς διάφορες ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ.

Εἶνε πράγματι, πολὺ ἐγωϊστικό, ξηρότατα ἐγωϊστικό, ν' ἀκούη ὁ Ἕλλην —χωρὶς νὰ εἶνε ἀλήθεια—ὅτι μόνον ἡ φυλή του ἐμεγαλούργησε. Ἀλλὰ καὶ θλιβερὸ καὶ ἀποδεικτικὸ τῆς ψευτιᾶς, νὰ μαθαίνη ὅτι μὲ ὅλες του τὶς μεγαλουργίες καὶ τὴν προκοπή, εἶχε πάντοτε νὰ κάμη, χωρὶς καὶ νὰ τοὺς καταβάλῃ, μὲ λαοὺς ταπεινούς, χωρὶς ἰδεώδη καὶ εὐγένειαν. Δὲν καταντᾶ νὰ φθάσῃ τὸ πρᾶγμα σχεδὸν τὴν ἀντινομία;

Ὄχι, λέγει ὁ Νομικός. Πολλοὶ λαοὶ εἶχαν στιγμὲς καὶ δόξης καὶ εὐγενείας. Ὅπως καὶ ὁ Ἑλληνικὸς ἔδειξε κ' ἐλαττώματα, στίγματα φυλετικά. Πρᾶγμα πολὺ φυσικόν. Ἰδίως ἀφότου μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῶν μέσων συγκοινωνίας, μὲ τὰς μεταναστεύσεις ἐθνῶν, τὸ ἀνακάτωμα φυλῶν, ἴδιος μὲν τύπος Ἑλληνικὸς ἀμιγὴς εἰς τὸ Βυζάντιον δὲν ὑπῆρξε, ἡ δὲ Ἀραβική φυλή, πρὶν ἀπὸ τὸ ἀνακάτωμά της καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ ποῦ περιγράφει ὁ Νομικός, ἀτόφυα καὶ ἀμιγὴς δὲν μποροῦσε, γιὰ νὰ κατορθώση ὅσα κατώρθωσε, παρὰ νὰ ἔχῃ καὶ ἀρετὲς καὶ προσόντα. Ἀρετὲς καὶ προσόντα κατὰ τὴς τότε ἰδέες καὶ ἀρετὲς καὶ προσόντα ἐπίσης κατὰ τὴς αἰώνιες καὶ ἀναλλοίωτες πεποιθήσεις τῆς ἀνθρωπότητος.

Γράφει λοιπὸν ἕνα βιβλίο συνειδητό, χωνεμένο ὁ Νομικὸς καὶ λέγει: Θὰ σᾶς παρουσιάσω τὴν Ἀραβικὴ φυλὴ στὴ μεγαλουργία της, χωρὶς τὰ ἐπίσημα, τὰ ἐθνικιστικὰ ψέματα. Καὶ εἶνε μὲν ἀλήθεια ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει γιὰ τὴν Ἀραβικὴ φυλὴ μιὰν ἀδυναμία, ἡ ὁποία βέβαια δὲν συγχωρεῖ ἀσύγγνωστα, ἀλλὰ ἡ ὁποία πολλὲς φορὲς μεγαλοποιεῖ τὴς ἀξίες. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦ συμβαίνει ἀσυναίσθητα, ἀπὸ ἀγάπην, ἴσως δὲ νὰ εἶνε ἡ συμπόνεσι γιὰ τὴ μακρὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀδικία.

Ἀλλὰ τὸ ὅλον ἔργον ἀπαστράπτει, θὰ ἔλεγε κανείς, ἀπὸ ἀγνότητα προθέσεως καὶ ἀπὸ ἀφοσίωσι στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν πραγματική, τὴν ὄχι συμβατική, ἀλήθεια. Εἶνε ἕνα βιβλίο ποῦ ἀπὸ τὴν ἄποψι αὐτὴ περιποιεῖ τιμὴ στὴν Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία, ὅπως ἀπὸ τὴν ἔποψι τῆς ἐξαντλήσεως τοῦ θέματος μένει ἁπλούστατα εὐσυνείδητο.

. . . . . .

Γνωρίζω ὅτι μιὰ κρίσι, γιὰ νὰ εἶνε τελεία, κατὰ τὴν ἐπίσημη συνταγή, πρέπει νὰ σημειώνῃ καὶ μερικὰ ψεγάδια, κάποιες ἐπιφυλάξεις. Ἔτσι καὶ ὁ κριτὴς δὲν φαίνεται πρωτόβγαλτος, ξιππαζόμενος ἀπὸ τὸ πρῶτο τυχὸν βιβλίο, καὶ κρατεῖ σὲ ἀπόστασι τὸ συγγραφέα, μὲ τὸ ἐπιτιμητικὸ ραβδάκι ἀπὸ πάνω του, κάνοντας τὸ σοβαρὸ καὶ δύσκολο. Ἀλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐγὼ συχαίνομαι. Τὴ συγκράτησι τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τὴν ἐγωϊστικὴ ἀπόκρυψι τῆς ἀλήθειας. Καὶ γιὰ μένα ὁ μεγάλος, ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ Νομικοῦ εἶνε εὐγενέστατος: Νὰ καταδείξῃ στὰ μάτια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν ὕπαρξι ἑνὸς ἄλλου λαοῦ μὲ ἀξία. Ὅπως εἶνε ἐπιτυχὴς ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὁ σκοπὸς του αὐτὸς ἐξυπηρετεῖται.

Αὐτὰ γιὰ τὸ εἰδικὸ θέμα τοῦ βιβλίου. Ὅσον ἀφορᾶ τὸν τρόπο ποῦ εἶνε γραμμένο μ' ἀρέσει ἡ ἀπροσπάθητη γοητεία του. Εἶνε βιβλίο ἑλκυστικό, χωρὶς ἐπιτήδευσι, λιτὸ καὶ οὐσιαστικό, μ' ἕνα μέστωμα, ποῦ φανερώνει ὅτι, πρὶν γραφεῖ, ἐδουλεύτηκε στὸ μυαλὸ κ' ἐβγῆκε μὲ ἄνεσι καὶ φυσικότητα. Γι' αὐτό, εἶνε ἔργο ποῦ χωρὶς νὰ χάνῃ τὸ παραμικρὸ ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ συγγραφικὴ ἀξία βιβλίου ἐπιστημονικοῦ, ἔχει διάχυτη μέσα του τὴν φλέβα ποῦ τὸ καθιστᾶ λαϊκό. Δηλαδὴ χρήσιμο καὶ γιὰ κάθε ἁπλὸ καὶ ἀνεπιστήμονα ἀναγνώστη, ποῦ τὸ δισβάζει γιὰ νὰ μάθη καὶ νὰ λικνίση, ἀκόμη, τὸ πνεῦμά του.

Κάπου ἀλλοῦ, γράφοντας γιὰ τὸ ἴδιο βιβλίο εἶπα ὅτι: Ἡ πολλή του ἀξία μεγαλώνει ἂν πάρωμε ὡς κυριολεξία τὸν τίτλο του. Ὅτι δηλαδὴ εἶνε πραγματικὴ «Εἰσαγωγὴ» εἰς τὰ κατόπιν τοῦ 8ου αἰῶνος, ὅπου σταματᾶ. Ὁ Νομικὸς ἔχει τὴν ὑποχρέωσι νὰ ὁλοκληρώση τὸ ἔργο του, τοῦ ὁποίου δίδει τέτοιο δεῖγμα ἀπολύτως ἑλκυστικὸ καὶ σοβαρὸ μαζύ, ἀφοῦ εἶνε γραμμένο μὲ εὐσυνειδησία μεγάλη ὡς ἔργο ἱστορικὸ καὶ γοητευτικότητα ὡς ἀνάγνωσμα.

Ν. ΚΑΡΑΒΙΑΣ

ΕΞ ΑΙΤΙΑΣ ΜΙΑΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Στὸ τεῦχος τοῦ Φλεβάρη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ τῶν Ἱεροσολύμων «Νέα Σιὼν» (σελ. 115—120) δημοσιεύεται μιὰ κριτικὴ τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ Χ. Νομικοῦ «Εἰσαγωγὴ στὴν Ἱστορία τῶν Ἀράβων» («Γράμματα» 1927) πολὺ χαρακτηριστικὴ γιὰ τὴν ἐντελῶς ἀβαθῆ καὶ περιωρισμένη προοπτική της. Ὁ Κριτικὸς (ὑπογραφὴ Μ. Κ.) προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείση ὅτι ὁ Νομικὸς δὲν εἶνε ἀπροκατάληπτος ἐρευνητὴς τῆς ἱστορικῆς ἀλή-

θειας, ἀφοῦ ἐμπνέεται στὴν ἐργασία του ἀπὸ μιὰν ἀρχὴν a priori, τὴν ἑξῆς: «κανεὶς λαὸς δὲν εἶναι καλλίτερος ἀπ' τὸν ἄλλο, κανένας λαὸς δὲν εἶναι προωρισμένος ἀπ' τὴ μοῖρα γιὰ πιότερα κι ἀνώτερα πράγματα ἀπ' τὸν ἄλλο». Καὶ ὁ κ. Μ. Κ. ἀποφαίνεται: «ἂν ἡ κρίσις αὕτη εἶν' ἀληθὴς ἢ ὄχι δύναται νὰ μαρτυρήσῃ ἡ ἱστορία, ἐκ τῶν προτέρων ὅμως δὲν πρέπει νὰ τεθῇ αὕτη σκοπός, διότι πάντως ἡ ὅλη ἔρευνα καὶ τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν συμπερασμάτων θὰ ἐπηρεάζηται ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης» (σ' 116).—Πλάνη! καὶ πλάνη ἀξιοθρήνητη. Ὁ Νομικὸς εἶνε τῆς ἰδέας πὼς στὴν ἐπιστημονικὴ διερεύνηση τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας δὲν ἔχουν θέση κρίσεις ἀξίας—ἀπαξίας (jugements de valeur, Werturteile). Πολὺ φυσικὰ καὶ πολὺ ὀρθά. Γιὰ τὸν ἀδέκαστον ἱστορικὸ ὅλοι οἱ λαοὶ εἶνε σπουδαῖοι, ὅλοι οἱ πολιτισμοὶ τρανοί, ὅλες οἱ θρησκεῖες ἅγιες, ὅλοι οἱ ἥρωες δαιμόνιοι. Γι αὐτὸ καὶ καταπιάνεται μὲ συμπάθεια κι ἐνθουσιασμὸ τὴν ἱστορία των. Γι αὐτὸ καὶ συγκινεῖται μὲ τὸ θρίαμβο καὶ μὲ τὸ μοιραῖο των ξεθύμασμα. Ἀλλοίμονο στὴν ἐπιστήμη, ὅταν σὰν τὸ χαμαιλέοντα παίρνη τὰ χρώματα τῆς ἐθνικῆς σημαίας τοῦ τόπου ποὺ τὴν φιλοξενεῖ. Ἀλλοίμονο στὸν ἱστορικὸ ποὺ πιστεύει πὼς ὁ λαός, στὸν ὁποῖο ἀνήκει, εἶνε ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πὼς μόνο ἡ φυλή του εἶνε προωρισμένη ἀπ' τὴ Μοῖρα νὰ φτάση τὶς ἀπάτητες κορυφὲς τῆς ἁγιότητας, τῆς ὀμορφιᾶς καὶ τῆς ἀλήθειας —κατ' ἀντίθεση πρὸς τὴν ἄλλην ἀνθρωπότητα, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄντα «δευτέρας ποιότητος», βαρβάρους, ἀνόσιους, ζῷα ἄξια μόνο γιὰ ἐκμετάλλευση καὶ μαστίγωμα. Ὁ ἀληθινὸς ἱστορικός, ποὺ ἔχει βαθιὰ καὶ φωτεινὴ συνείδηση τῆς ἀποστολῆς του, σένα δόγμα πρέπει νὰ πιστεύη μὲ φανατισμό, στὸ ἑξῆς: κάθε πολιτισμὸς ὡς ὀντότητα ἱστορικὴ ὅπως κι ἡ συνολικὴ δράση ὁποιασδήποτε φυλῆς ὡς ἱστορικὸ «γίγνεσθαι» εἶνε κόσμοι ξεχωριστοὶ κι αὐτοτελεῖς, ποὺ πρέπει γιαὐτὸ νὰ ἐκτιμηθοῦν μὲ κριτήρια δικά των—ἐμφυῆ (immanents) στὴν ἰδιαίτερη σφαῖρα των. Γιὰ τὸν πραγματικὸ ἱστορικὸ εἶνε ἐντελῶς ἀφιλοσόφητο κι ἀντιεπιστημονικὸ νὰ παίρνη κανεὶς αὐθαίρετα τὰ μέτρα καὶ τὰ σταθμὰ ἑνὸς ἱστορικοῦ κύκλου ὡς κάτι Ἀπόλυτο καὶ Κλασικὸ καὶ μετρώντας μαὐτὰ τὴν ἀξία προσώπων καὶ γεγονότων ἄλλου ἱστορικοῦ κύκλου νὰ τὰ βρίσκη κατώτερα, χαμηλότερα, προστυχότερα. Γιὰ τὸν ἱστορικὸ δὲν ὑπάρχουν διαφορὲς ἀξίας, ἀλλὰ διακρίσεις σημασίας. Ἡ σημασία ὅμως ἑνὸς προσώπου ἢ ἑνὸς γεγονότος ἐξακριβώνεται ἀπ' τὶς συνέπειες καὶ τὰκολουθήματά του στὸ κατοπινὸ ξετύλιγμα τοῦ ἱστορικοῦ κύκλου των. Τὸ καθένα κι ὁ καθένας μέσα στὴν ἱστορικὴ σφαῖρα του πάντα. Γι αὐτὸ ὅταν πρόκειται νὰ συγκρίνωμε ὡς πρὸς τὴ σημασία πρόσωπα καὶ γεγονότα διάφορων ἱστορικῶν κύκλων, πρέπει γιὰ τὸ καθένα νὰ κάνωμεν: «ἀναγωγὴν» στὴ μονάδα του—κι ὄχι σὲ μιὰν αὐθαίρετα παρμένη μονάδα (ἀπόλυτο ἱστορικὸ κριτήριο ἔξω τόπου καὶ χρόνου δὲν ὑπάρχει)—κι ὕστερα νὰ φέρωμε τὸ ἕνα ἀντίκρυ στὸ ἄλλο. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς παραλληλισμοὺς κάνει ὁ Νομικός, ὅταν λέη πὼς οἱ Ἄραβες ἔκαμαν ἐξίσου μεγάλα πράγματα μὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς (σελ. ι'), ἢ ὅτι ἡ μουσουλμανικὴ θρησκεία ὡς ἠθικὴ ὑποθήκη ἀξίζει ὅσο καὶ οἱαδήποτε ἄλλη θρησκεία, ἰδίως ὅσο κι ὁ Ἰουδαϊσμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμός (σελ. 84). Ὅταν δὲ ὁ κ. Μ. Κ. ἀγανακτῇ γιατὶ μπαίνουν στὴν ἴδια μοῖρα οἱ ἑλληνομακεδονικὲς κι οἱ ἀραβικὲς κατακτήσεις ἢ ὁ Μωάμεθ κι ὁ Χριστὸς (σελ. 118—119), ἀποδείχνει πὼς εἶνε καλὸς μὲν πατριώτης καὶ καλύτερος Χριστιανός, κακὸς ὅμως ἱστορικὸς κι ἀκόμα

χειρότερος στοχαστής. Θὰπαντήσει ἴσως ὅτι κι αὐτὸς συμφωνεῖ μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ Νομικοῦ, δὲ δογματίζει ὅμως a priori, ἀλλὰ θέλει τὴν ἱστορία νὰ μαρτυρήση ἂν πράγματι οἱ ἄραβες ἔκαμαν ἐξίσου μεγάλα πράγματα πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς λοιποὺς λαούς (σελ. 116). Ἀπὸ ποιὰν ἱστορία περιμένει ἕνα τέτιο πρᾶγμα; Ἀπ' τὴν ἱστορία τῆς σχολῆς του, ποὺ τυφλωμένη ἀπὸ ἐθνικὸ καὶ θρησκευτικὸ φανατισμὸ ὀνομάζει τοὺς Μουσουλμάνους τέρατα καὶ ὑποστηρίζει πὼς οἱ Βούλγαροι βρωμοῦν;

"ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ,, : ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ, ΑΘΗΝΑ, ΔΙΕΥΘ. Δ. ΓΛΗΝΟΣ, ΦΥΛ. 6 ΚΑΙ 7.

Ὁ Βάρναλης μὲ τὴ μελέτη του «Πόλεμος καὶ Τέχνη» (σελ. 317—326) προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείση πὼς ὁ πόλεμος δὲν ἔχει, δὲν μπορεῖ νἄχη ἐπίδραση στὴν Τέχνη εὐνοϊκή. Ὅπως ὅμως θέτει τὸ ζήτημα, δείχνει ὅτι τὸ βλέπει πολὺ ἐπιφανειακά. Ἂν ἡ Τέχνη γεννιέται ἀπὸ τὸ ξεχείλισμα μιᾶς ὁποιας ἀγωνίας—ὅπως παραδεχόμαστε—κι ἂν ὁ Πόλεμος εἶνε ἡ φοβερὴ ἐκείνη θύελλα, ποὺ ξεκαθαρίζοντας τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπ' τὶς τρέχουσες πλᾶνες δείχνει στὰ τρομαγμένα μάτια τῆς ψυχῆς ὁλόγυμνες τὶς κατασταλαγμένες ἀξίες μιᾶς ψυχομαχούσας ἐποχῆς—καθὼς πιστεύομε ὅτι ἦτον ὁ τελευταῖος—, τότε πῶς μποροῦμε νἀρνηθοῦμε τὴν πολύτιμην ἐπίδραση τοῦ πολέμου στὴν τέχνη; Ἡ αἱματηρὴ σύγκρουση κορυφώνει τὰ προβλήματα καὶ συνειδητοποιεῖ τὶς λανθάνουσες λαχτάρες. Εἶνε αὐτὸ μικρὸ κέρδος γιὰ τὸ Πνεῦμα; Ἡ ἀπορία: ποῦ λοιπὸν εἶνε τἀριστουργήματα ποὺ ἐδημιούργησεν ὁ τελευταῖος πόλεμος;—δὲν κλονίζει διόλου τὴ γνώμη μας. Δέκα χρόνια δὲν φτάνουν γιὰ νὰ γονιμοποιηθῇ ἡ Τέχνη καὶ νὰ γεννοβολήση θάματα. Ἡ γενεὰ ποὺ ἔζησε στὰ σπλάχνα της τὴν ἀγωνία τῆς παγκόσμιας θύελλας τοῦ δεκατέσσερα εἶνε ἀκόμα στὰ πρόθυρα τοῦ φοβεροῦ στίβου τῆς Τέχνης.

Τὸ ἄρθρο τῆς Ἀγγ. Καστανάκη «Τὰ σύγχρονα φιλοσοφ. ρεύματα στὴ Γαλλία» (σελ. 327—335) θὰ θέλαμε νὰ μὴν εἶχεν ἐπίλογο (Ε' «Ἐρωτήματα καὶ συμπεράσματα» σ. 333—335). Ἔτσι θὰ μᾶς ἄφηνε τὴν ἐντύπωση μιᾶς εὐσυνείδητης καὶ νοικοκυρεμένης δουλιᾶς, ἐνῶ ὁ Ἐπίλογός του μᾶς κάνει νὰ χαμογελάσωμε γιὰ τὴν ἁπλοϊκότητα τοῦ στοχασμοῦ τῆς συγγρ. Γράφει: «τώρα πρὸς ποιὸ μέρος θὰ κλίνη ἡ πλάστιγγα, ἂν θὰ νικήση ὁ ἰντελλεκτουαλισμὸς ἢ ἡ ἄρνησή του, αὐτὸ δὲ φαίνεται καθόλου» (σ. 335).—Οὔτε θὰ φανῇ ποτέ, ὄχι γιατὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προβλέψη, ἀλλὰ γιατὶ στὴν κίνηση τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ νῖκες καὶ ἧττες δὲν ὑπάρχουν. Ὅ,τι χαρακτηρίζει τὴ ροὴ τῆς σκέψης στὴν Ἱστορία εἶνε μόνο ἕνας ρυθμός, μιὰ «διαλεκτική». Γιὰ νὰ νοιώση ὅμως κανεὶς τὰ ἴχνη της καὶ νὰ καταστρώση τὸ διάγραμμα τῶν ἑλιγμῶν της χρειάζεται ὀξύτατο φιλοσοφικὸν αἰσθητήριο. Ἔπειτα γράφει πιὸ κάτω: «γιὰ νὰ ὀνομαστῇ κάτι ἀλήθεια ἢ πρέπει νὰ τὸ ἐπιδοκιμάσουν σὰν ἀληθινὸ ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότεροι ἄνθρωποι ἢ πρέπει, τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ τοὺς παρουσιαστῇ κατάλληλα, νὰ ἐνδέχεται τὴν ἐπιδοκιμασία τους».—Ἂν ἦταν τόσο εὔκολα τὰ πράγματα! Πλήν...ἀλλά... ὅμως....

Δυὸ μοναδικὰ ἱστορικὰ δοκουμέντα χρωστᾶμε στὴν «Ἀναγέννηση». Μόνο γιατὶ μᾶς τὰ διάσωσε καὶ μᾶς ἔδωκε τὴν εὐκαιρία νὰ τὰ χαροῦμε ἄνετα, εἶνε ἄξια τῆς ἄπειρης εὐγνωμοσύνης μας.

Τὸ πρῶτο εἶνε ἡ ἀπάντηση τοῦ δ. φ. Β. Δεδούση στὰ ἄρθρα τῆς

Ἰμβριώτη γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς Ἱστορίας (σ. 363—365). Κλασικὴ ἐπίδειξη στενοκεφαλιᾶς καὶ πτωχαλαζονίας. Εἴχαμε πάντα τὴ γνώμη πὼς οἱ δ. φ. στὴν Ἑλλάδα κατ' ἀντίθεση πρὸς τοὺς νέους δημοδιδασκάλους ποὺ καὶ προωδευμένοι εἶνε κι ἐπαναστατικοί, εἶνε τὰ πιὸ ἀνόητα κι ἐπιπόλαια μυαλά. Ὁ Β. Δ. μᾶς ἔπεισε νὰ μὴ τὴν ἀλλάξωμε ποτέ. Ὁ ἀγαθὸς δόκτωρ κρίνει καὶ κατακρίνει τὴ μέθοδο τῆς διδασκαλίας ποὺ πρὸ παντὸς προσέχει τὰ οἰκονομ. ἐλατήρια στὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας—μὲ τέτιο τρόπον ὅμως ποὺ δείχνει πὼς οὔτε τὴν ἔνοιωσε, οὔτε θὰ τὴ νοιώσει.—Κι ὅμως τὸ κακὸ εἶνε μικρό. Ὡρισμένως αὐτὸ δὲν θὰ ἐμποδίση τὸν κύριο δ. φ. νὰ εἶνε περίφημος Καθηγητὴς στὴν Καλαμάτα. Ξέρει ἄλλωστε τὰ ὀνόματα τοῦ Πεσταλότσι καὶ τοῦ Ἑρβάρτου. Αὐτὰ καὶ μόνο φτάνουν...

Μόνο γιατὶ ἔχει τέτιους συζητητὲς συχωροῦμε στὸν Κορδᾶτο μερικοὺς μαργαρῖτες συλλογισμῶν σὰν τὸν ἀκόλουθο: «Ἡ Ἀναγέννηση πήγασε ἀπὸ οἰκονομικὰ αἴτια. Ἡ συμβολὴ τῶν λογίων τοῦ Βυζάντιου εἶναι ὁλότελα ἐπιβοηθητική. Γιατί πρίν, ὅπου ζοῦσαν καὶ καλοπερνοῦσαν στὴν Πόλη, ἀφοῦ ἦταν λάτρεις τοῦ ἑλληνικοῦ παρελθόντος δὲ δημιουργοῦσαν μέσα στὸ Βυζάντιο τὴν πνευματικὴ κίνηση, ποὺ τάχατες δημιούργησαν ἀργότερα στὴν Ἰταλία; Ἔπρεπε νὰ γίνουν πρόσφυγες γιὰ νὰ δημιουργήσουν σὲ ξένες χῶρες πολιτισμό;» (σ. 441).—Αὐτὰ δὲν γράφονται σὲ κανένα λαϊκὸ φύλλο, σὰν τὸ «Ριζοσπάστη»—ἂς ποῦμε—, ἀλλὰ στὸ μοναδικὸ σοβαρὸ φιλοσοφικοπαιδαγωγικὸ περιοδικὸ τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας. Καὶ μάλιστα σὲ Κριτικὴ ἑνὸς ἐναρκτήριου λόγου στὸ ἐθνικό μας Πανεπιστήμιο...

Τὸ δεύτερο ἱστορικὸ δοκουμέντο εἶνε τὸ τεχνοφιλοσοφικὸ credo ἑνὸς μεγαλόσχημου κριτικοῦ—τοῦ Ἄλκη Θρύλου (στὸ ἀπέραντο σημείωμά του ἀπάνω στοὺς Δεκαπεντασύλλαβους τοῦ Ἀλεξίου, σελ. 367—373). Θέμα τῆς «ὁμολογίας» αὐτῆς: ἡ οὐσία τῆς Ποίησης. Ἡ ἀνάπτυξή του: ὡραιότατα λόγια ποὺ κατὰ βάθος δὲν λένε τίποτα. Σταχυολογοῦμε γιὰ δεῖγμα: «Ἡ Τέχνη ἐπιζητεῖ πάντοτε μετουσιώνοντας τὸ πρότυπο τῆς ζωῆς νὰ μᾶς ἀποκαλύψη τὸ ἐσώτερο νόημά του». «Ἡ ποίηση τραγουδεῖ τὸ ἀπόσταγμα, τὴν οὐσία τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων, τραγουδεῖ τὴν οὐσία τοῦ ὅ,τι περιγράφει καὶ ἀναπτύσσει τὸ πεζό» (σ. 369).«Ὅσο περισσότερο τὸ πεζὸ θὰ ἐμπνέεται καὶ θὰ πηγάζη ἀπὸ τὴν ποίηση, τόσο περισσότερο θὰ κλείνεται ἡ ποίηση ἑρμητικὰ στὸν ἑαυτό της». «Ἡ ποίηση μένα στίχο ἐξαιρετικὰ λαξεμένο κι ἐξαιρετικὰ φυσικὸ θὰ μᾶς μεταδώση λυρικὰ τὸ ἀπόσταγμα τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν μετουσιωμένων σκέψεων, ποὺ προκαλεῖ ὁ Κόσμος» (σ. 370). «Ὅλοι οἱ εἰλικρινεῖς ποιητὲς σήμερα προσπαθοῦν νὰ συλλάβουν τὰ σύλληπτο, τείνουν πρὸς τὴν ἁγνὴ ποίηση (σ. 371).—Non raggionam di lor', φίλτατε ἀναγνώστη· guarda e passa!

Ὁ Ν. Χατζιδάκης στὸ ἄρθρο του «Ἡ λυρικὴ ποίηση στὴ μετάφραση» (σ. 381—387) ἀραδιάζει ἕνα σωρὸ κοινότατα καὶ χιλιοειπωμένα πράγματα. Ποιὸς ὁ λόγος νὰ τὰ ξαναπῆ καὶ μάλιστα μέναν τόσο κοιμισμένο τρόπο; Ὡρισμένως γιὰ νὰ παρουσιάση εὔσχημα τὰ σονέττα τοῦ Shecchetti ποὺ «ἐξελλήνισεν» ὁ ἴδιος.—Μὰ τὴν ἀλήθεια, πολὺ ἀνιαρὸς Πρόλογος γιὰ μιὰ τόσο μέτρια μετάφραση.

Διαβάζοντας κανεὶς τὴν Κριτικὴ τοῦ Βάρναλη στὸ βιβλίο τοῦ Δελ-

μούζου «Δημοτικισμὸς καὶ Παιδεία» («Νεοελληνικὴ πραγματικότητα καὶ μαγεία», σελ. 388—398) δοκιμάζει ἕνα παράξενο, ἕνα στενόχωρο συναίσθημα. Θαρρεῖ πὼς ἀκούει δυὸ ἀνθρώπους, ποὺ μάταια προσπαθοῦν νὰ συνεννοηθοῦν γιατὶ μιλοῦν ἐντελῶς διάφορες κι ἀνόμοιες γλῶσσες. Ὁ ἕνας πιστεύει στὴν ξεχωριστὴν οὐσία τοῦ Πνεύματος, στὸν ἀνώτερο προορισμὸ τῆς Ἀνθρωπότητας, στὸν ἰδιαίτερο τύπο τῆς φυλῆς του—σὰν αἰσιόδοξος ἰδεαλιστὴς μὲ ρωμαντικὴ διάθεση ποὺ ἐντρυφᾶ στὴ μεταφυσικὴ καὶ παθαίνεται σένα πατριδόχαρο ἐνθουσιασμό. Ὁ ἄλλος ἐξηγεῖ τὸ πᾶν μὲ τοὺς αὐστηροὺς νόμους τῆς ἐσωτερικῆς κίνησης τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων. Ζητεῖ λοιπὸν πρὸ παντὸς νὰ χορτάση τὸν κόσμο γιὰ νὰ τὸν καλλιτερέψη. Δὲν πιστεύει στὴν ἀπόλυτη Δικαιοσύνη ἢ στὸ ἄχρονο Ἰδεῶδες κι ἀρνιέται στὴ φυλὴ μιὰ ξεχωριστὴ θέση ἀνάμεσα στὴν πανανθρώπινη οἰκογένεια, ποὺ σήμερα πεινᾶ κι ὑποφέρει. Εἶνε ὁ βλοσσυρὸς ρεαλιστής, ποὺ θέλει τὰ πράγματα πράγματα καὶ τὶς ἰδέες χίμαιρες ἐπικίνδυνες, καὶ ποὺ ἂν ἁπλῶς οὐρανοδρομῆ μὲ τῆς Τέχνης τὰ φτερὰ εἶνε γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ κόψη τὴν ποιητική του φλέβα κι ἀρπάζοντας τἄρματα νὰ τρέξη στὶς barricades...

Μποροῦν ποτὲ νὰ συνεννοηθοῦν οἱ δυὸ αὐτοὶ τύποι; Ὅταν ἔχωμε νὰ κάνωμε μἔννοιες εἶνε δυνατὸ νὰ ἐξαλείψωμε τὴν ἀντίθεσή των σὲ μιὰν ἀνώτερη σύνθεση—μὰ ὅταν ἔχωμε μπροστά μας πλάσματα ζωντανὰ μὲ κόκκαλα καὶ αἷμα, σχηματισμένα μάλιστα, τὸ καθένα καὶ μένα δικό του τρόπο, σὲ στιγμὲς χρόνου καὶ σημεῖα τόπου διάφορα;

Νά! τὸ πρόβλημα...

Ε. Π. Π.

Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ: ΣΟΛΩΜΟΥ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΡΓΑ—ΕΚΔΟΣΗ "ΣΤΟΧΑΣΤΗ,,-ΑΘΗΝΑ 1927

Καὶ πάλι τὰ χαμένα χειρόγραφα τοῦ Σολωμοῦ, θὰ γίνουνε τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας. Ὁ κ. Καιροφύλας ηὗρε στὴν Τεχτονικὴ Στοὰ τῆς Ζακύνθου, τὰ χειρόγραφα ποὺ χρησιμοποίησε ὁ Ι. Πολυλὰς στὴ μνημειακὴ ἔκδοση τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητῆ. Ἐπίσης κι ἀπὸ τὴ θεία του κ. Ἑλένη Σολωμοῦ—Κοκκίδη, ἀρκετὰ ἰταλόφωνα σονέτα τῆς πρώτης δημιουργίας του.

Τὰ νέα εὑρήματα εἶναι.

1) Ἑλληνικά.

Ἡ Γυναίκα τῆς Ζάκυνθος. Κριτικὴ ἀνάλυση τῆς Μπαλλάντας τοῦ Σίλλερ, Ὁ Κόμης τοῦ Ἀψβούργου. Σχόλια τοῦ ποιητῆ στὸ λυρικὸ ποίημά του γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Μπάϋρον. Μερικὰ σημειώματα χωρὶς τίτλο (πεζά).

Μιὰ σάτυρα γιὰ τὸ Ροῖδη Οἱ Κρεμάλες. Τὰ χειρόγραφα τοῦ Πόρφυρα ὅπως διασώζουνται, κι ὄχι μὲ τὶς προσθῆκες τοῦ Ι. Πολυλᾶ (ποίηση.)

2) Ἰταλικά.

Δυὸ σάτυρες γιὰ τὸ Ροῖδη, Ποιὸς Εἶμαι, Ἡ Γέννηση. Ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλήμ. (Ἀπόσπασμα.) Εἰκοσιδυὸ σονέτα.

Ἡ ἔκδοση εἶναι πολυτελής, μὲ ἀνέκδοτες εἰκόνες τοῦ ποιητῆ, καὶ μὲ διαφωτιστικὰ σχόλια τοῦ κ. Καιροφύλα. Δυστυχὼς στὴν καθαρεύουσα. Τέλος ὅλα τὰ ἰταλόγλωσσα εἶναι μεταφρασμένα σὲ πεζό.

Γιὰ τὰ νέα αὐτὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ θ' ἀσχοληθῆ ὁ εἰδικὸς συνεργάτης μας Γερ. Σπαταλὰς στὸ κατοπινὸ φυλλάδιο τοῦ περιοδικοῦ μας, κι ἐλπίζουμε πρώτη ἡ «Νέα Ζωὴ» νὰ παρουσιάση ἀρκετὰ μεταφρασμένα.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΜ. Α.-ΕΚΔΟΣΗ ΖΗΚΑΚΗ-ΑΘΗΝΑΙ, 1927

Τὸ βιβλίο αὐτὸ γιὰ τοὺς εἰδικούς, ἢ καὶ τοὺς σχετικὰ μορφωμένους,δὲν μπορεῖ νὰποτελέση πηγὴ μελέτης ἢ ἔρευνας. Μοναδικός του σκοπὸς εἶναι νὰ πληρώση ἕνα κενό, καὶ νὰ παρέχη εὔκολα χρήσιμες πληροφορίες, γιὰ τὴν πρόοδο τῆς Τέχνης κάθε λαοῦ.

Τὸ βιβλίο δυστυχὼς εἶναι γραμμένο στὴν καθαρεύουσα, κ' εἶναι νὰπορεῖ κανεὶς γι αὐτὴ τὴν ἀπόφαση τοῦ γλυκύτατου ποιητῆ. Βέβαια εἶναι ἀρκετὰ ἁπλή, κ' ἡ γοητεία τοῦ ὕφους τοῦ κ. Παναγιωτόπουλου, ἐξαλείφει τὰμέτρητα ἁμαρτήματά της, καὶ τὴν κάνει ἀγαπητή. Κι ἀσφαλὼς τὸ κατόρθωμα δὲν εἶναι μικρό, καὶ παρόλη τὴ διάθεση νὰ χτυπήσω αὐτὴ τὴν τάση, (πρὸς τὴν καθαρεύουσα) ὁ ποιητὴς μὲξαναγκάζει νὰ τόνε θαυμάσω. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἔπαινος ποὺ μπορεῖ νὰ τοῦ γίνη.

Ν. Ι. ΣΑΡΑΒΑ : ΚΟΧΛΥΛΑΡ ΚΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ-ΑΘΗΝΑ. 1925

Τὰ διηγήματα τοῦ πρωτοφανέρωτου αὐτοῦ νέου, προπάντων εἶναι συγχρονισμένα. Στὸ ὕφος, στὴν πλοκή, καὶ στὴν οὐσία. Κρατοῦνε πολλὲς ἀρετὲς κι ἀρκετὰ ἐλαττώματα. Ὅμως πείθουνε γιὰ τὸ ταλέντο τοῦ συγγραφέα τους, καὶ προπάντων οἱ δυὸ ἢ τρεὶς θαυμάσιες εἰκόνες, οἱ ψυχολογικές, ποὺ τόσο πρωτότυπος κι ἄφθονος σαὐτὲς δείχνεται ὁ διδάσκαλος Βουτυράς. Μίλησα γιὰ τὶς ψυχολογικὲς εἰκόνες, κι ὄχι γιὰ τὸ ὕφος, ποὺ διαφέρει πολὺ ὁ κ. Σαράβας. Τὰ καλύτερα τῆς μικρῆς συλλογῆς εἶναι «Τὰ Σκοτάδια» καὶ τὸ «Κάτου ἀπὸ τὸ χαμηλὸ αὐρανό.»

ΓΙΑΝΝΗ ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗ: ΛΥΠΗΜΕΝΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ-ΑΘΗΝΑΙ 1926

Οἱ πιὸ πολλοὶ ποὺ κατηγόρησαν τὸν κ. Χονδρογιάννη στὴν ἐμφάνισή του, τὸν κατηγόρησαν ὑποθέτω γιὰ τὴν καθυστερημένη του ἀντίληψη γιὰ τὴν Τέχνη. Μιὰ ἀντίληψη ρομαντικὴ ἀσυγχρόνιστη, χωρὶς σκοπό, καθὼς διακηρύττει στὸ καλὸ προλογικὸ τραγούδι του.

Βέβαια κρίνοντας τὴ στιχουργικὴ δεξιοτεχνία του, στὶς καλύτερες στιγμές του, μένει κανεὶς ἱκανοποιημένος σχεδόν. Ὅμως ἀκόμα βρίσκεται στὸ στάδιο τῶν μιμήσεων. Ἔτσι δὲ φανερώνεται μιὰ διάθεση στὸ βιβλίο του, κι οὔτε φανερώνει μιὰ τεχνικὴ χαραχτηριστική. Μὰ ὑποθέτω νἆναι πολὺ νέος καὶ δὲν πρέπει νἄμαστε αὐστηροὶ πολύ.

ΒΟΥΤΥΡΑ : ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΛΑΣΗ

Εἶναι τὸ νέο βιβλίο ποὺ ἀναγγέλλει ὁ μεγάλος μας διηγηματογράφος. Θὰ τὸ ἐκδόση μόνος καὶ ζητᾶ νὰ ὑποστηριχτεῖ ἀπ' ὅσους ἀγαποῦνε τὸ ἔργο του.

Φαίνεται πὼς ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Σαίξπηρ ὑπῆρχε τὸ παράπονο τῶν ποιητῶν ἐνάντια στοὺς ἐκδότες. Καὶ συγκινήθηκα ἐξαιρετικὰ ὅταν ἀνοίγοντας τὸν τελευταῖο του τόμο εἶδα μιὰ ὑποσημείωση. «Τὸ διήγημα αὐτὸ ἔμενε τέσσερα χρόνια κλεισμένο στὰ συρτάρια ἑνὸς ἐκδότη!» Τὸ περίεργο εἶναι πὼς κι ὁ καλύτερος ἐκδοτικὸς οἶκος τοῦ κ. Ἐλευθερουδάκη, δὲν ἱκανοποιεῖ τοὺς συγγραφεῖς κι ἔτσι πολλὰ παράπονα μᾶς ὑποβάλλονται. Ἡ «Νέα Ζωὴ» προσκαλεῖ ταὺς φίλους ἀναγνῶστες της νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἐλεύθερη ἔκδοση τοῦ Δ. Βουτυρᾶ.

ΨΥΧΑΡΗ : ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ-ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΣΙΓΟΝΗ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 1927

Ὁ διδάσκαλος Ψυχάρης μολόγησε κάποτε τὶ φιλοδόξησε «Δόξα καὶ γροθιές!» Ὅταν ποθεῖς νὰ ὑποκινίσης ἕνα ἀγώνα, καὶ κατεβαίνεις ἔνοπλος γιὰ μιὰ δράση κ' ἕνα ἰδανικό, εἶναι βέβαιο πὼς τὰ δυό, τὴ δόξα καὶ τὶς γροθιές, θὰ τὰπολάψης.

Καὶ πόσο τίμιος στάθηκε στὸν ἀγώνα του ὁ διδάσκαλος!

Μὰ εἶναι πολὺ θλιβερὸ νἀναγκάζομαι σήμερα νὰ χωρίσω τὰ δυὸ ὀνόματα, ποὺ τὰ ἕνωσε, σύμβολα, μιὰ ὁλάκερη ἐποχή.

Ἀλλὰ ὀφείλω νὰ τονίσω πὼς ὁ Ψυχάρης, πιθανὸ δυσαρεστημένος, κι ἀνοιχτόκαρδος σὰν πάντα, φαντάζεται τὸν ἑαυτό του ἐνάντιο τοῦ Παλαμᾶ. Εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ μετανοήση! Τέλος στὰ γραφόμενά του, παρατηροῦμε ἰσχυρογνωμοσύνη, προσπάθεια νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὴ σοβαρὴ ἄποψη τοῦ ζητήματος, καὶ προπάντων ἔλλειψη γενικῶν κριτηρίων.

Ὑπάρχουν πολλὲς ἀντίθεσες, ποὺ μιὰ τὸν κρίνη μόνο γιὰ ἄξιο στιχουργό, καὶ μιὰ τὸν παραδέχεται ποιητὴ μεγάλο (ἀδιάφορο κι ἂν ὄχι παγκόσμιο) μὰ ἐγὼ θἄθελα νἀναφερθῶ μόνο σὲ μιὰ καὶ νὰ σιωπήσω. Νὰ κλείσω ἀθόρυβα τὶς λίγες ὑποχρεωτικὲς αὐτὲς γραμμὲς καὶ δειλὰ νὰ τὶς ὑπογράψω, προσφέροντας κι ὅλο τὸ σεβασμό μου στὸ διδάσκαλο, κι ἂν ἀκόμα μποροῦσα, καὶ δόξα. Δειλὰ νὰ τὶς ὑπογράψω γιατὶ φαντάζομαι, πὼς ἀρκετοὶ θὰ ἑτοιμάζουνε τὶς γροθιές τους! καὶ μάλιστα πολλοὶ ἄσπονδοι φίλοι του!

Λοιπὸν ὁ ἴδιος μᾶς δίδαξε γιὰ τὸν Παλαμὰ «ποτέ σας, παιδάκια μου, δὲν πρέπει νὰ λέτε τὄνομά του δίχως νὰ συλλογιέστε τὴν ἴδια στιγμὴ πὼς τοῦ φιλεῖτε τὸ χέρι!»

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΙΝΑ-ΕΝΑ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἄξιο κάθε προσοχῆς εἶναι τὸ πρόσφατο βιβλίο τοῦ κ. Legendre γιὰ τὸ «Νεώτερο κινεζικὸ πολιτισμό», 1) σήμερα μάλιστα ποὺ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος εἶναι στραμμένο πρὸς τὴ Σαγκάη καὶ τὸ Ναν-κίν. Ἕνας πανάρχαιος, μυστηριώδης λαὸς ξυπνάει ἐκεῖ κάτω, ἀνάμεσα στὰ χιονισμένα Ἰμαλάϊα καὶ στὸν πολυκύμαντον Εἰρηνικό· μέσα του ἀνεβαίνει ἀπὸ βαθύσκια κι ἀπλησίαστα βάθη ἡ φωνὴ τῆς κοιμισμένης γῆς του, ἡ παράδοσή του παίρνει φτερά, τὰ περασμένα του ἔρχονται ν' ἀντιμετρηθοῦν πρὸς τὴ σημερινὴ πραγματικότητα, ἡ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του ξαναβρίσκει τὰ χαμένα της δικαιώματα· αὐτό, ποὺ λένε σήμερα οἱ Εὐρωπαῖοι «Κινεζικὸ χάος», μονάχα ἀπὸ τὴν αἰτία, ὅτι δυσκολεύονται νὰ τὸ διερευνήσουν καὶ νὰ τὸ καταλάβουν, αὔριο, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ εἶναι μιὰ ξεκαθαρισμένη ὑπόθεση· καὶ τὸ ξεκαθάρισμα αὐτό, ὑπάρχουν χίλιοι λόγοι ποὺ μᾶς κάνουν νὰ τὸ πιστεύομε, δὲ θἆναι οὔτε εὐχάριστο οὔτε καρπερὸ γιὰ τὴ Δύση. Πρόκειται ἄρα γε γιὰ τὸν ἀνατολικὸ κίνδυνο, ποὺ μὲ τόση ἐπιμονὴ προσήμανε καὶ προφήτεψε τώρα τελευταῖα ὁ Oswald Spengler; 2) Ἴσως ναί, ἴσως

1) Dr A.-F. Legendre : «La Civilisation chinoise moderne». Payot, Paris, 1926.

2) Ἰδίως στὸ περίφημο βεβλίο του : "Der Untergang des Abendlandes,, τόμοι δύο, 1920-1922. Μὲ τὴν εὐκαιρί' αὐτὴ σημειώνω καὶ τὴ λαμπρὴ μελέτη τοῦ André Faucunet πάνω στὴ φιλοσοφία τοῦ Spengler : «Un philosophe allemand contemporain»-Oswald Spengler-(Le prophète du deslin de l' Occident). Alcan, Paris, 1925.

ὄχι. Πάντα μιὰ νέα κατάσταση διαμορφώνεται στὴν Ἄπω Ἀνατολή: ἡ Ἱστορία θ' ἀλλάξη δρόμο κ' οἱ τύχες τοῦ κόσμου θὰ γίνουν διαφορετικές.

Ἡ ἀφορμὴ αὐτὴ κάνει τοὺς Εὐρωπαίους πιὸ προσεχτικούς: σκύβουν, μελετοῦν, ἐρευνοῦν, διονυχίζουν τὴ μακρυσμένη τούτη χώρα, ποὺ ἔρχεται ν' ἀντιμετρηθῆ μὲ τὴ γερασμένη Εὐρώπη. Προσέχουν, ἐντατικώτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, τὸν αἰνιγματικὸν αὐτὸ λαό· ἐξετάζουν τὴν ἱστορία του, τὴ διανόησή του, τὴ λαογραφία του, τὴν τέχνη του, τὸν παλιό του πολιτισμό, τὴ σημερινή του κατάσταση· στὴν τελευταία αὐτὴ περίπτωση τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Legendre, ἐρχόμενο νὰ προστεθῆ στὶς προηγούμενες σχετικὲς ἐργασίες του, 1) εἶναι μιὰ λαμπρὴ ἐπιτυχία τοῦ οἴκου Payot, ποὺ πρὶν κάμποσο καιρὸ μᾶς εἶχε δώσει κι ἄλλη μιὰ ἐνδιαφέρουσα μ' ὅλη τὴ συντομία της ἔκδοση πάνου στὴν Κίνα. 2) Μέσ' στὶς σελίδες του περνάει ἕνας ὁλόκληρος κόσμος, παλλόμενος, ζωντανός, γεμᾶτος cas curieux γιὰ τοὺς ἀμύητους, πρωτότυπος, γιὰ ὅσους προσέχουν στὴν ἐπιφάνεια, σὲ κάθε του ἐκδήλωση, μοναδικὸς ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους κόσμους, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους λαούς: μοναδικὸς μονάχα σ' ὅ,τι ἔχει τελείως δικό του, σ' ἐκεῖνο τὸ οὐσιαστικὸ στοιχεῖο ποὺ ξεχωρίζει κάθε ὁμάδα μέσα στὴν κοινὴ σύνθεση τῆς ἀνθρωπότητος. Τὴν ὥρ' αὐτὴ αἰσθάνομαι τὴν ἐπιθυμία νὰ μεταφέρω ἐδῶ δὰ τὰ λόγια τοῦτα τοῦ Raphaël Petrucci, τυπωμένα στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου του γιὰ τὴν κινέζικη ζωγραφική: 3)

«Μ' ὁποιοδήποτε τρόπο κι ἂν ἐκδηλώνεται, ἡ ἀνθρώπινη σκέψη φυλάει πάντα, σὲ κάθε της φανέρωμα, κάτι σταθερὸ ποὺ τὴν ταυτίζει μὲ τὸν ἑαυτό της. Οἱ διαφορὲς εἶναι μονάχα ἐπεισόδια· μὰ κάτω ἀπὸ τὶς διαφορετικὲς φορεσιές, ποὺ ἐπιβάλλονται ἀπὸ μιὰ ἱστορικὴ περίοδο ἢ ἀπὸ ἕνα διαφορετικὸ πολιτισμό, ἡ καρδιὰ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου δουλεύουν στὶς ἴδιες ἐπιθυμίες. Σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα καταλήγει κι ὅποιος περάσει τὶς σελίδες ποὺ ἔγραψε γιὰ τὸ σημερινὸ πολιτισμὸ τῶν Κινέζων ὁ κ. Legendre. Ἡ καρδιὰ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πάντα ἕνα δίπτυχο σταθερό, ἀμετάβλητο κατ' οὐσίαν μὰ ὁμοιόμορφο. Μὰ πέρ' ἀπ' αὐτὴ τὴ γενικώτατη ὁμοιομορφία πόσες ἀλλαγές, πόσες διαφορές, πόσες ἐκκεντρικότητες. Χρειάζεται μάτι πολὺ ἐξασκημένο, διανόηση ὀξύτατη, ψυχολογικὴ δύναμη ὄχι τυχαία γιὰ νὰ ξεχωρίσει κανεὶς τοὺς κοινοὺς καὶ τοὺς μὴ κοινοὺς παράγοντες ὅπως λέει ἡ Ἄλγεβρα, γιὰ νὰ βγάλει στὴν ἐπιφάνεια αὐτὸ τὸ σταθερὸ κι ἀμετάβλητο βάθος. Ὁ κ. Legendre, ἀφοῦ πέρασε ὁλόκληρη ζωὴ μέσα στὴ γῆ τῆς Κίνας καὶ στὸ λαό της, ἔρχεται νὰ μᾶς δώσει τὴ ψυχογραφία τοῦ κινέζου, τὴ δημόσια καὶ ἰδιωτικὴ ζωή του: μᾶς τὸν παρουσιάζει ὡς ἄτομο, ὡς οἰκογένεια, ὡς ὁμάδα, ὡς φυλή, ὡς κράτος, ὡς Δύναμη· ἀναλύει τὸν ἐγωϊσμό του, τὴν ὀκνηρία του, τὴ σκληρότητά του, τὴ θρησκοληψία του, τὴν προσκόλλησή του στὴν παράδοση ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά· κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ παρουσιάζει ὁλόκληρη τὴν ἔκταση τῆς μεταβολῆς, ποὺ ἔγινε μέσα του: τὴν ἐκδημοκρατικοποίησή του, τὴν ἀναρχομανία του, τὴ δοκησισοφία του, τὴ μισοξενία του, τὴν προσπάθειά του νὰ σπάσει τὰ παλιὰ εἴδωλα, νὰ προσανατολιστεῖ πρὸς τὴ Δύση (χωρὶς λογοπαίγνιο), ὄχι γιὰ νὰ τὴν ἀκολουθήσει, οὔτε γιὰ νὰ τῆς ὑποδουλωθεῖ ἄλλη μιὰ φορά, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴ χτυπήσει μὲ τὰ ἴδια της ὅπλα, νὰ τὴν πολεμήσει μὲ τὴ μόρφωσή της καὶ μὲ τὸ βιομηχανικό της πολιτισμό. Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δίψα αὐτὴ καὶ πόσο βιάζεται ἡ νέα Κίνα, τὸ ἀποδείχνει καθαρὰ τὸ ἀκόλουθο περιστατικό, ποὺ διηγεῖται ὁ κ. Legendre στὴ σελ. 12 τοῦ βιβλίου του: «Θυμοῦμαι μερικοὺς μαθητές μου στὴν Αὐτοκρατορικὴ Ἰατρικὴ σχολὴ ποὺ εἶχα ἱδρύσει στὸ Σετσουὲν (δυτικὴ Κίνα) στὰ 1903. Ἐπειδὴ δὲν ἤξαιραν καμμιὰ φυσικὴ ἐπιστήμη, συμφώνησα μὲ τὶς Ἀρχές, πὼς οἱ σπουδὲς θὰ διαρκοῦσαν πέντε χρόνια· τὰ δυὸ θὰ προορίζονταν γιὰ προπαρασκευαστικὴ διδασκαλία. Ὅλοι οἱ μαθητὲς φάνηκαν νὰ δέχωνται αὐτὸ τὸ πρόγραμμα. Μὰ μόλις πέρασαν ἕξη μῆνες, κάμποσοι ἀπ' αὐτοὺς ἐξαφανίστηκαν ξαφνικά. Ὕστερα ἔμαθα πὼς ἄνοιξαν κι ὅλας σχολὲς στὶς μεγάλες πόλεις τοῦ Σετσουέν, ὅπου, μὲ τὸ τουπὲ ποὺ χαρακτηρίζει τὸν Κινέζο, διδάσκαν κατὰ βάθος, ὅπως ἔλεγαν, ὅλες τὶς δυτικὲς ἐπιστῆμες μαζὶ μὲ τὴν ἰατρική. Καὶ μάζεψαν μαθητὲς μιὰ ποὺ οἱ γονεῖς μὴ ξαίροντας τίποτε ἀπὸ τὶς ἐπιστῆμές μας, δὲν εἶχαν κανένα τρόπο νὰ τοὺς ἐλέγξουν».

Ὁ κ. Legendre στέκει μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον μπροστὰ στὴ φυσιογνωμία τοῦ Σοὺν Γιὰ Τσέν, τοῦ «Οὐάσιγκτων» τῆς Κίνας· ἀναγνωρίζει τὴ μεγίστη ἐπίδραση τοῦ μπολσεβικισμοῦ· ζωγραφίζει μὲ ζωηρὰ χρώματα τὴν ἔχθρα, ποὺ συνταράζει ὅλα τὰ ἑκατομμύρια τῶν κινέζων ἐνάντια στὴν Εὐρώπη καὶ συμπεραίνει, πὼς ὁ κίτρινος κίνδυνος δὲν εἶναι μακριά. Ἡ Κίνα θὰ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη του, «ἡ Μεγάλη Δύναμη τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα». Ἡ φράση αὐτή, γραμμένη ὄχι στὴν τύχη, ἀλλ' ἀπὸ ἐρευνητή, ποὺ ἔχει τὴν ἁρμοδιότητα νὰ τὴν πεῖ, φέρει ἄθελα στὸ νοῦ κάθε ἀνθρώπου, ποὺ στέκει ἄγρυπνος στὴν ἐποχή του, τὸ σύγχρονο κήρυγμα τῆς Πανευρώπης.

ΑΘΗΝΑ, 12.V.1927

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

1) "Massif Sino-thi-bétain„ (Larose, Paris)-L'élevage du ver a soie dans la vallée du Yalong„ (Coulet, Montpellier)-Far-West Chinois (Brill, Leide)-Far-West Chinois (Plon-Nourrit, Paris-δεύτερη σειρά)-Far-West Chinois (Plon-Nourrit, Paris) (τρίτη σειρά)-κλπ.κλπ.

2) Henri Cordier: „La Chine„, Payot, Paris 1921.

3) R. Petrucci, „Les peintres chinois", H. Laurens, Paris, σελ. 5.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΑΠ. ΛΕΟΝΤΗ: «ΣΚΛΑΒΟΙ ΣΤΟ ΜΙΣΟΣ»-ΤΡΙΠΡΑΧΤΟ ΔΡΑΜΑ.

Ὁ διαλεχτὸς θίασος τῆς κ. Μαρίκας Κοτοπούλη ἔδοσε στὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴν πόλη μας—στὴν «Ἀλάμπρα»—ἀνάμεσα στ' ἄλλα τὸ «Μάκβεθ» τοῦ Σαίξπηρ, τὸν «Πόλεμο» τοῦ Ἀρτσιμπάτσεφ καὶ τὴ «Στέλλα Βιολάντη» τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου.

Τὴν τελευταία βραδυὰ παίχτηκε μ' ἐπιτυχία τὸ τρίπραχτο ἔργο τοῦ κ. Ἀπ. Λεοντῆ: «Σκλάβοι στὸ μῖσος».

Δὲν ὑπάρχει συζήτηση πὼς τὸ νέο δρᾶμα τοῦ κ. Λεοντῆ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀνώτερο ἰδεολογικῶς ἀπὸ τὰ προηγούμενά του. Εἶνε γραμμένο μὲ τὶς εὐγενικὲς προθέσεις τὶς τόσο ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἐξύψωση τοῦ σοβαροῦ θεάτρου. Καὶ γι αὐτὸν τὸν λόγον ὁ συγγραφέας ἀξίζει εἰλικρινῆ συγχαρητήρια.

Ἡ καταπολέμηση τοῦ σφετερισμοῦ τοῦ δίκαιου τοῦ ἄλλου ἀπὸ τοὺς

ἐπιτήδειους καὶ σκλάβους τῶν ταπεινῶν παθῶν ποὺ γιὰ νὰ φτάσουν στὸν ἀνίερο σκοπό τους τσαλακώνουν κάθε συνείδηση κι ὁ προσανατολισμὸς σὲ μιὰ ἰδεαλιστικὴ ὑπεροχὴ—ἀπολύτρωση—εἶνε οἱ κύριοι ἄξονες γύρω στοὺς ὁποίους στρέφεται τὸ ἔργο.

Μὰ θἄχε νὰ παρατηρήση κανεὶς πὼς ἡ περιστροφὴ αὐτὴ γίνεται κάπως βιαστικὰ σὲ σημεῖο ποὺ ἡ κίνηση σὲ μερικὲς σκηνὲς νὰ παίρνη τὴ θέση τῆς δράσης.

Οἱ χαραχτῆρες τῶν προσώπων δὲ φωτίζονται ἀρκετά, δὲ διαγράφονται τέλεια ἁρμονισμένοι μὲ τὶς ἀρχὲς ποὺ πρεσβεύουν, δὲν ἀνταποκρίνονται πιστὰ στὴν ψυχοσύνθεσή τους. Εἶνε, μπορεῖ νὰ πῆ κανείς, σὰν ἀσυνεπεῖς μὲ τὸν ἑαυτό τους. Γενικὰ τὸ ἔργο θὰ κέρδιζε περισσότερο—μὲ τὰ καλὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχει—ἂν ἔβαζε πάνω στὴν ἀρχιτεχτονική του τὸ αὐστηρό της χέρι ἡ ἐπιλογή.

Κ' ἐνῶ προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρο καὶ τὴ συμπάθεια, δὲν κατορθώνει νὰ χαρίση τὴν ποθούμενη καλλιτεχνικὴ συγκίνηση.

Ὁ διάλογος ἀρκετὰ ζωηρὸς καὶ δυνατὸ τὸ φινάλε τῆς β'. πράξης.

Μὰ ἡ ἐπαναστατικὴ λύση ποὺ δίνει ὁ συγγραφέας μὲ τὴν ἀνατίναξη τοῦ ἐργοστασίου μοῦ φαίνεται κάπως παρακινδυνευμένη.

Ὅταν οἱ ἐργάτες ἀρχίσουν νὰ καταστρέφουν κάθε κινητήρια καὶ παραγωγικὴ δύναμη, θεωρῶντας την ἐχθρική, τότε τὶ πρέπει νὰ κάμουν γιὰ νὰ ζήσουν; Νὰ κάθωνται μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια ἢ νὰ βγάζουν καμμιὰ προπαγανδιστικὴ φυλλάδα;

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Η "ΝΕΑ ΖΩΗ,, θὰ ἐκδίδεται κάθε διμηνία μὲ 48 - 64 σελίδες.

Τὸ τεῦχος Ἰουλίου – Αὐγούστου θὰ κυκλοφορήση πολὺ σύντομα. Τοῦ Σεπτέμβρη—Ὀχτώβρη θὰ βγῆ τὸν Ὀχτώβρη.

Οἱ Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ τονίζουν τὴν ἐπιτυχία τῶν «Δελφικῶν γιορτῶν» ποὺ εἶχε τὴν ὡραία ἔμπνευση νὰ διοργανώση τὸ πραγματικὰ καλλιτεχνικὸ ζευγάρι Σικελιανοῦ.

Στὸ ἀρχαῖο θέατρο διδάχτηκε ὁ «Προμηθεὺς δεσμώτης» σ' ἀριστοτεχνικὴ μετάφραση τοῦ κ. Ἰ. Γρυπάρη καὶ μὲ μουσικὴ τῶν χορικῶν συνθεμένη ἀπὸ τὸν κ. Κ. Ψάχο.

Ὅσοι ξένοι παρευρέθηκαν, μ' ἐνθουσιασμὸ περιγράφουν τὶς ἐντυπώσεις τους. Ἀπὸ μιὰ ἱερὴ γωνία ξανάλαμψε μ' ὅλη του τὴν αἴγλη τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα. Μὰ τοῦ κάκου! Οἱ ἀφώτιστοι δὲ θὰ μποροῦν ποτέ τους νὰ φωτιστοῦν.

Συμφωνοῦμε μὲ τὸν εὐγενικὸ ἀγῶνα τοῦ «Ἑλληνικοῦ Θεάτρου» καὶ τῆς «Νέας Ἑστίας» γιὰ τὴν ἀναγέννηση τῆς Νεοελληνικῆς σκηνῆς. Ἡ κρατικὴ ἀδιαφορία πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζωτικώτατο ζήτημα φανερώνει κυριολεχτικὰ ἔλλειψη πολιτισμοῦ.

Γιὰ λόγους μόνιμης ἐγκατάστασης στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Αἰγύπτου δὲν ἀποτελεῖ πιὰ μέλος τῆς Συνταχτικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Πέτρος Μάγνης.

Τὸν ἀντικατέστησε ὁ διαλεχτὸς συνεργάτης μας κ. Εὐ. Π. Παπανοῦτσος.

Ἐπίσης παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια ἐπιτροπὴ ὁ κ. Γλαῦκος Ἀλιθέρσης.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΚΗ: «Λίγοι στίχοι», Κύμη, 1926.

ΓΙΑΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΔΗ: Ἕνας ξένος κι ἄλλα διηγήματα—«Γράμματα», Ἀλεξάνδρεια, 1927.

ΠΟΛΥ ΜΟΔΙΝΟΥ: «Ρυθμικὲς ζωὲς»—«Γράμματα» –Ἀλεξάνδρεια 1927.

ΑΓ. ΒΟΡΕΑΔΗ: «Ἀνεμῶνες»—Ἀλεξάνδρεια.—Τυπογραφεῖο Κασιμάτη καὶ Ἰωνᾶ, 1927.

ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟΥ: Ἡ Δεκάτη τρίτη ὥρα, τραγούδια διηγήματα—Ἐκδοτικὸς οἶκος Σαρβαξεβάνη—Ἀθῆναι 1927.

RABINTRANATH TAGORE: «Παραστρατημένα πουλιά», μετάφρ. Μάκη Ἀνταίου.—«Γράμματα», 1927.

PIERRE AGUÉTANT: «Οἱ δυό μας», μετάφρ. Ν. Γριμάλδη—«Γράμματα», 1927.

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ: «Ὁ Αἰγυπτιώτης Ἑλληνισμὸς καὶ τὸ μέλλον του»—«Γράμματα», 1927.

(Θὰ γράψωμε στ' ἀκόλουθα τεύχη τῆς «ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ»).

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

LIBRE – Mensuel, Adresse: Monsieur Le Prefesseur Louis Roussel, Faculté des Lettres, Montpellier, Herault. France. Ἀποκλειστικὰ ἀφιερωμένο στὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία,

THE AMERICAN HELLENIC WORLD—An educational progressive weekly newspaper. Home offices Suite 211 — 118 N. La Salle St. Chicago. U. S.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ — Ἐφημερίς, θεατρικὴ — μουσικὴ — φιλολογικὴ — καλλιτεχνικὴ — κοινωνική. Ὄργανον τοῦ σωματείου ἠθοποιῶν, ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον. Διευθυντὴς καὶ ὑπεύθυνος Πᾶνος Καλογερῖκος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ — Μηνιαῖον περιοδικόν. Διευθύντρια Εὐγενία Ζωγράφου. Γραφεῖα ὁδὸς Μενάνδρου 83.—Ἀθῆναι.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ — Φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐπιθεώρηση. Ἐκδίδεται κάθε μῆνα. Ἱδρυτὴς ὁ Σύλλογος Φιλοτέχνων Βόλου.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ — Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικό. Διευθυντὴς Γιάννης Μουρέλλος. Ἡράκλειο Κρήτης.

ΑΓΩΝ — Ἀνεξάρτητον ἑβδομαδιαῖον φύλλον πολιτικόν, οἰκονομικὸν καὶ καλλιτεχνικόν. Ἑλληνικὴ ἔκδοσις. Διευθυντής: Πέτρος Ἰ. Πετρίδης. 143, Rue d'Alésia, Paris. (XIVe). Ἀφιερώνει ξεχωριστὲς στῆλες γιὰ τὰ «γράμματα καὶ τέχνη».

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ — Μηνιαῖο περιοδικό, Φιλοσοφία, Ἐπιστήμη, Τέχνη, Παιδεία — Ἀθήνα διευθυντὴς Δ. Γληνός.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ — Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ

περιοδικό. Διευθυντές : Α. Γ. Συμεωνίδης-Ρίκα Σεγκοπούλου, 13, Rue Mosquée Attarine — Ἀλεξάνδρεια.

ΠΑΝΑΙΓΥΠΤΙΑ — Εἰκονογραφημένο περιοδικὸ γιὰ παιδιά, ἐφήβους καὶ νεάνιδας. Ἐκδίδεται κάθε Σάββατο ἀπὸ τὰ «Γράμματα». Διευθυντής: Στέφανος Πάργας. Ἀρχισυντάκτης: Ν. Γριμάλδης.

ΑΛΗΘΕΙΑ — Πολιτικὴ καὶ φιλολογική, ἑβδομαδιαία, Διευθ. Μ. Δ. Φραγκούδης, Λεμεσὸς Κύπρου.

ΚΑΙΝΗ ΚΤΙΣΙΣ — Φύλλον κοινωνικῆς ἀναγεννήσεως πρὸς χριστιανικὴν μόρφωσιν τῆς νεότητος καὶ τῆς Ἑλλην. οἰκογενείας. Γραφεῖα : ὁδὸς Βύρωνος, 7, Διευθυνταί: Ἄγγελος Νησιώτης, διδάκτωρ τῆς Θεολογίας καὶ Πρ. Καλλιοντζῆς, Ἀρχιμανδρίτης. Ἀθῆναι.

LE JOURNAL DES HELLÈNES: Politique, financier, social et littéraire. Propriétaire et directeur, Luc Pyrrhus, Paris, Rue de la Chaussée - d'Antin, 22.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ : Δελτίο. Ἐκδότης καὶ διευθυντὴς Ἠλίας Π. Βουτιερίδης, Γραμματεὺς τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης — Ἀθήνα.

ΝΕΟΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ : Λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρηση, βγαίνει κάθε μῆνα. Ἀθήνα. Ὁδὸς Οἰκονόμου, 38.

ΝΕΑ ΤΕΧΝΗ : Μηνιαῖο Λογοτεχνικὸ περιοδικό. Διευθυντής: ὁ Μάριος Βαϊάνος, Ἀθήνα.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ — Μηνιαῖο φύλλο κριτικῆς καὶ τέχνης. Ὁδὸς Ἀλωπεκῆς, 13 Ἀθήνα.

ΕΡΕΥΝΑ — Μηνιαῖον Περιοδικόν. Διευθυντὴς Ἄγγελος Κασιγόνης. Ἀλεξάνδρεια Τ. Κ. 1891.

Τὸ τεῦχος τοῦ Ἀπριλίου εἶνε γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Γ. Σ. Φραγκούδη μὲ τὸν τίτλο: «Τὰ Ἑλληνικὰ προβλήματα - Ἐθνικὴ Ἀναγέννηση» καὶ τοῦ Μαΐου ἀπὸ τὸν κ. Μ. Μωϋσείδη μὲ τὸν τίτλο: «Γενετήσιος παιδαγωγική».

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ — Εἰκονογραφημένο λογοτεχνικὸ περιοδικό. Ἐκδίδεται τὴν 1ην καὶ 15ην κάθε μηνός. Διευθυντής: Γρηγόριος Ξενόπουλος, ὁδὸς Ρόμβης, 22, Ἀθῆναι.

ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΑΓΡΙΝΙΟΥ -- Ἐφημερὶς πολιτική, φιλολογικὴ καὶ τῶν εἰδήσεων. Διευθυνταί: Μιλτ. Τζάνης — Δῆμος Κουζέλης.

ΕΛΠΙΣ — Ἐφημερὶς κοινωνικὴ καὶ φιλολογική. Διευθ. Π. Μαρτίνης. Κέρκυρα.

Τὴ Συνταχτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Περιοδικοῦ ἀποτελοῦν οἱ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Κ. Ν.
ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ Ε. Π.
ΠΑΠΠΑΣ Κ. Ν.
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Β. Π.